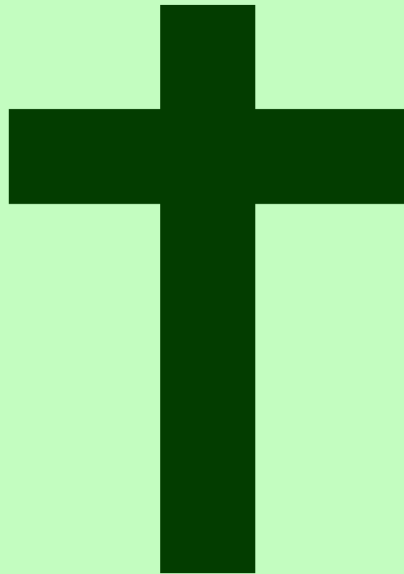

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of
Nigeria

Kuturmi NT Portion

Portions of the New Testament in the Kuturmi language of Nigeria

copyright © 2025 Luke Initiative for Scripture Translation and The Seed Company

Language: (Kuturmi)

Contributor: Luke Initiative for Scripture Translation

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 2 Jul 2025

437deed4-18d6-5993-a562-f9f63620aa30

Contents

Luka	1
----------------	---

Iring ididima kani sini Iluka Wori ni Uyε Ikywi Umi iring ididima Iluka

Ekari utuwa aru wɔrɔ nokunowo bi ekari uyaa usha, yip aru ni uma sini uyen nge asani Iluka, avuwa ikang ngeε. Bukywere ugyurho orokru ededei aru sini onuo Burhan kani imi sini Iyesu si, Iluka kɔ wɔrɔ uwɔrɔ ususa bikywi Iyesu kani utina nge.

Iring ididima yen ire ni irokyoro ni uyaa usha utina atina Iyesu kani okyoro Ipya ayaa usha apari yen asani ereying ngeε ɔwɔri kyekya eberi ereying dang, Itiyofolus (1:3), aru sini utuwa yen asani, "Aru sini ewei Unung."

Okro ikywi iring ekari iring ididima iyoyo ini ekari ushoo oforo Iyesu kani imi sini ikooba adarha ekari ikiri ese men 19:9,10. Ani akywi uring men: Iyesu Kristi ekari oforo, ekari ering ushisha, okwo ni aru sini ani bidɔ igara kani oforo aru sini ene kperhimɔ Unung.

Bi utumo ukpo Iyesu kani ushine nge, ekari uyaa usha kɔ shere ɔnɔ umer ni ofofuru kani usha aki ikru Unung sini ipri tiremɔ.

Ubyere Iyesu kani Inijie (1:1—2:52)

Ibaptisma Iyesu kani umarha (3:1—4:13)

Utina Iyesu bi Igalili (4:14—9:50)

Utina Iyesu bi utira kekya Urushe-
lima (9:51—19:27)

Utina Iyesu bi Urushelima (19:28—
20:47)

Utana onuo Unung uring sini
ukyeba (21:1-38)

Ukpo Iyesu kani ushine nge (22:1—
24:53)

*Imisini isi Iluka wori uyaa usha
wen*

¹ Ɔrɔ ɔmɔmɔru Itiyofolus, orokru na pany wɔrɔ bikywi uma sini usi bi idɔɔ eri.

² Orokru men wori aru namer kani sini akung, orong bi tee ni.

³ Imye kam, ipyerhe umamen noshushong namer wroo bai itee, Irii ini igyang iwɔrɔ atananw namer kani ushoyoni ari ɔmɔmɔru Itiyofalus.

⁴ Aki ukperhi nge nashisha asani imisini emer nwɔ ubrubruwɔɔ.

Ubyere Iyohana aru Ibaptisma

⁵ Akywa dang Ithridus ngee ani ogumo Iyahudiya, Ogoku Unung nɔwɔ amisini ayirhi utuwa nge ni Izakariya. Aru sini okuni bai edei una Ogoku Abija. Kɔnawɔ eree Alisabatu kaa okuni bai edei Iharuna Ogu ubyen Unung. ⁶ Izakariya kani eree Alisabatu kukumo aki nashisha bite Unung. Asa namer kani sini ewei bi ogro Ete peri ni.

⁷ Asamɔ ni ɔnɔɔ, bekɛi sini Alisabatu saa ni ubyere nge. Eme ɔkɔrɔmɔ kukummo.

⁸ Akywa ka fwa sini Izakariya kani orobyoo amu una Abija ani bi utina, ani owroo usa utina ogoku bi ite Unung.

⁹ Apari wɔ oko shoo nu uworo nge kani sini eren uworo ogoku, engεε nu raa ubyen Unung Ete aka pya enye unyang ududuma.

¹⁰ Sini akywa upya ekari enye unyang ududuma fwa, kukum orokru ni besing asu sɔrhɔ Unung.

¹¹ Atina Ete ko kuno bi itee, ka ting ba avu ura unara enye unyang ududuma.

¹² Akywa sini Izakariya rii ekari atina Unung aka kung irung nge asuya owroo

¹³ Atina Unung ka sani, "Izakariya bekya kung irung! Unung kung usɔrhɔnw, erenw Alisabatu nu byerenw ene erime, inyi nu yirha utuwa nge ni Iyohana.

¹⁴ Anu konyi ofofuru ba, orokru napany numε ni ubyere nge.

¹⁵ Anu shoo ɔrɔ mɔmɔru eberi Ete. Ana usaa omung inabi ko akama, wroo bai idɔɔ ofo akwaa Ering Ushisha nu shoo kani engε nge.

¹⁶ Anu tere aru Isrela na pany ke ba eberi Ete Unung mɔ.

¹⁷ Anu kpite Ete, akywa sini eye ba, eye ba ni uring kani ikru edei eying ni Iliya. Anu tere ikywi ekperi kya eberi onom, etere ikywi aru larha amraa ke kya eser ara amraa asa iminisi ini negben, anu kyene orokru okyo asu usha ukye ba Ete."

¹⁸ Izakariya ko gyurho atina Unung ka sani, "Ini sa nenyee ka kperhi ni iring yen nu tire? Imye we ito ekperi, erem kaa okoro nge nagang."

¹⁹ Ekari atina Unung ka sani engae ni, imyee ni Ijebrilu. Ko ikina ikpara ini bi ite Unung. Engae atomim iba pya onuo ni onwo atananw iring ididima yen.

²⁰ Bai kaimen unu rana na kprukpring una su branw upya onuo kekyu unung sini uring men nu tire, bi ekai sini unoyorong ni iring mi, imisini inu tire akywaa ba fwa.

²¹ Bakywa sini atina Unung ku pere ni Izakariya orokru ku shaa besing, akasu woro ofo ikimo yo isi Izakariya derhi nge kan bi ubyen Unung.

²² Akywa sini obo kuno ana braa upya onuo ni om, orokru ka kperhi ni ara ni omoru bidoo ubyen Unung, uwoo Izakariya ku pere ni om ni ivu bau ubra upya onuo.

²³ Akywa sini awri utuna nge tire Izakariya koso nge apya.

²⁴ Anakywa naji eree Alisabatu ka kpin ofo kasa iperi itong bau ukuno esing.

²⁵ Aka sani, "Ete karha sam inyen ima," "Ete sam ima ididima, oworom uwaa bi eberi orokru."

Atani ubyere Iyesu

²⁶ Akywa sini ofo Alisabatu fwa iperi iten, Unung ka tuma atina nge Ijebrilu kya apya sini ayirhi utwa yo ni Inazaret bi ibung Igalili,

²⁷ kya eberi adira sini enekperhi nge ererime sini owo lorho ubarha Isufu eyeri Idouda. Utwa ekari adira ni Imeri.

²⁸ Atina Unung kii eberi nge, iku fong, ka sani nge ni, "Unwuo uni aru sini Unung weinwu nagang! Ete ni kani onwuo."

²⁹ Imeri ka pen uwure nge nagang ni iring nge, kasu woro ofo ni akyina edei ufo ni kan.

³⁰ Ekari atina Unung ka sani engae ni, "Imeri bekya kung irung, kii upen uyirha eberi Unung.

³¹ Unu kpara ofo ebyere on ererime, unu yirha utwa nge ni Iyesu.

³² Anu shoo oro momoru, anu yirha nge ni Ono Arayaya Unung, Ete Unung nu maa igogoru Igumo Ekperi nge Idouda.

³³ Anu kong igumo una Iyakubu ishishaa, igumo nge sayo na akurha nge."

³⁴ Imeri ko gyurho atina Unung ni "Iring yen nu shoo nenyee wo, imye aru sini ine kperhim ererime?"

³⁵ Atina Unung ko yoro nge ka sani, "Ering Ushisha nu shuro ba yanw, ikru Unung ara yaya nu franw. Bi kana Ono sini unu byere anu shoo nashisha, anu yirha nge ni Ono Unung.

³⁶ Kanawo arupyanw Alisabatu nu byere on bi idoo ukoro nge. Kani sini akpari ni anasu ubyere nge ni, nechiyen okofo iperi iten,

³⁷ bai ima sini igyi ni Unung usa."

³⁸ Imeri ko yoro ni, "Ina agara Ete nge" kani sini uperi ni ishoo kana bi ikywim. Atina Unung ka shere nge akyaa.

Imeri kyi urong Alisabatu nge

³⁹ Akywa dang, Imeri ko tuno uma akpin utira nekakerhe kyaa ki opyo apya ki oyokro sini ayirhi ni Iyahudiya.

⁴⁰ Sini afwi ekari apya, aka raa una Izakariya, oko rong Alisabatu nge ofoo.

⁴¹ Ni sini Alisabatu kung ufo Imeri Ono idoofo kanyin ni eme, Ering Ushisha karaa nge.

⁴² Aka takpa ayaya kani: "Unung tanw onuo adaduma. Unung ta Ono sini unu byere onuo adaduma.

⁴³ Ikisi Unung pri ni uwaami kan, sini ogro Etem nu ba bi owrom?

⁴⁴ Ikpara sini ikung ihywi oshon-gnwu, on idoo ofom ka yin ni eme.

⁴⁵ Unung ta aru sini oyori ni Ete nusa ima sini eperi bi ikywi nge onuo adaduma!"

Imeri tii ute udo Unung

⁴⁶ Imeri ka sani,
 "Ipam dɔɔ Ete nge,
⁴⁷ kɛnawo uring mi ku me ni imisini Unung mi arusam oforo sim,
⁴⁸ kii adirha ni emye agara nge aru sini akpari ukaa atata.
 Bai kaimen kukum orokru nu yirham ni aru ofofuru
⁴⁹ kii Arayaya sam negben.
 Utuwa ni ashisha.
⁵⁰ Ese kung okwo aru sini akung irung nge,
 bai ituo kyekya ituo.
⁵¹ Unung saru uring ujujire ni avuo,
 eyeri aru fwa igong bidɔɔ ikywimo,
⁵² oshuro ogumo bi igogoru igumo mo,
 eke shwe aru sini akpari ukamo atata ayaya.
⁵³ Ama aru kung ihywung umududuma,
 Aka shirha aru shoo nu umaa avu akuru.
⁵⁴ Ekɛ she agara nge Isrela,
 ka dirha ni okwo,
⁵⁵ kya eberi Ibraim kɛni eyeri nge ishishaa,
 kɛni sini atani ekperi aru ni."
⁵⁶ Imeri kikii kɛni Alisabatu nge, etekya usa iperi itaru ko shoo nu sɔɔ nge kidɔɔ Unaa.

Ubyere Iyohana ari Ibaptisima

⁵⁷ Sini akywa fwi ami ubyere Alisabatu ekɛ byere enɛerime.
⁵⁸ Ariyoyou kɛni arupya akung sini Ete kung okwo nge nagang ekɛ me kɛni engɛɛ.
⁵⁹ Sini ɔno fwa awri ochupari, aka ba ushoo igang, aka waa uyirha nge ni utuwa ekperi nge Izakariya,
⁶⁰ Akwa ɔno ka sani, "O-o anu yirha nge ni Iyohana."
⁶¹ Aka sani engɛɛ ni, "Bi idɔɔ arupyanw araru saa ni utuwa dang nge."

⁶² Oko gyurho ekperi ɔno ni ivu uwaa ukperhi, ni ukina utuwawɔɔ ewɛi ni ama ɔnoɔ.

⁶³ Ekɛ yen ni, amaa ima uwɔɔɔ. Iku iyang ko gyo avu bi kɔw nisini ɔwɔri, "utuwa ni Iyohana".

⁶⁴ Akywakywa dang onuo kɔ furo irimɛɛ ka shire, akasu pya onuo, asu dɔɔ Unung nge.

⁶⁵ Kukum aru iyoyow ka kung irung, kukum bi ibung oyokro Iyahudiya orokru ku pere uring men kukum.

⁶⁶ Ikuyaa sini akung iring yen akasu wɔɔ ofo bi ikywimo ko gyurho, "ɔno wen anushoo ikimɔɔ?" Kii Ete niskani engɛɛ.

Ute Izakariya

⁶⁷ Uring Ushisha kɛ tire ekperi nge Izakariya, ka tana itina Unung:

⁶⁸ "Aru dɔɔ Ete, Unung Isrela,
 kii engɛɛ abii eberi aruo asamo oforo.

⁶⁹ Eshine aru ni aru sa oforo erere baa uduna agara nge Idouda

⁷⁰ (kɛni sini eperi uwruwroo ni bi onuo aru tana onuo Unung ushisha),

⁷¹ ani engɛɛ nusa aru oforo bai avu aru sini atiiru bi ite,
 kɛni bai ivu aru sini ana waamo aru

⁷² ka kung okwo ekperi aru aka dirha ni imi sini olorhi iring nashisha,

⁷³ ɔkɔ kro ukro kɛni ekperi aru Ibraim kani:

⁷⁴ anu karha aru bavu aru sini ana waamo aru,

sini aru nu sa utina nge bai irung

⁷⁵ aru nu sa utina nge shoo nashisha, upurhi bite Unung kukum bi ukiki aru bi eyesing.

⁷⁶ "Unwɔ, ɔnoɔ, anu yirhanw ni aru tana onuo Unung Ayaya,
 unuvo Ete nge ite ukya ukyene nge utira,

⁷⁷ unu tana orokru nge ani anu pen oforo akywa sini

Unung nu punanyi uyanyi,

⁷⁸ bekai sini okwo Unung ni ɔgrɔɔ Unung nu maru aru sa oforo

kəni sini Unung nuta aru baa ayaya ni,
⁷⁹ ata aru shoo idɔɔ eting
 kəni idɔɔ uwru ukpo,
 ekyeng ni aru bi utira ɔyari ikywi.”
⁸⁰ Ekəri ɔɔ ko fɔɔ kasa ikru bi idɔɔ uring Unung, aka kiki bi idɔɔ orumo keky akywa sini okuni eyen ɔkaa owro ɔɔ Isrela.

2

Ubyere Iyesu (Imat 1:18-25)

¹ Ba kywa dang, Agostus, aru sini engɛ ni Ikaisar okong Igumo ibung Irom, aka ta okro asani apara orokru kukum bi igumo Irom.
² (Uwen wo uni ɔpara orokru itee sini apari akywa sini Ikwirinus okong igumo ibung Isiriya.)
³ Ikuyang ka kyaa ki apyaa aki apara nge.
⁴ Kənaɔ Isufu sheri Inazaret nge bi Igalili kyaa ki Ibetalami bi ibung Iyahudiya ba apya Idouda. Okuni baw ɔduna edei Idouda.
⁵ Aki aparamɔ kəni Imeri sini owo lorho ɔbarha nge, akywa dang Imeri kong ofo ɔkong.
⁶ Akywa sini eshi bi Ibetalami akywa ka fwa sini anu byere ɔɔɔ.
⁷ Ekə byere ɔɔ itee, enɛerime, aka gərha nge ni arigidi bi ɔbɔru upiri anama aka yara nge bidɔɔ ukyo, bekai sini baw ɔbɔru bi una ekyeng sini oshuri nge.

Asha kəni atina

⁸ Bi ekəri ibung asha nuu kyi orumo aku sha inaa ni eting.
⁹ Atina Ete ko kuno bi itemo, uyen umumɔru Unung ka ta ekərimɔ, aka kung irung.
¹⁰ Ekəri atina Unung ka sanomoni, “Inyi bekya kung irung. Ikony iring ididima yɔ ba, imi ofofuru nagang imi orokru kukum.
¹¹ Echiye ebyerenyi arusa oforo kya apya Idouda engɛ ni Ikristi, Ete.
¹² Imisini inyi nu rong ɔpɛ inyi kə kperhi nge a sani Iku tananyi

ɔbrubru wɔɔ, inyi nu darha ɔɔ agərhi nge ni arigidi aka yara nge bidɔɔ ukyo.”

¹³ Bi akywakywa dang Atina Unung napany ko kuno baa ayaya aba darha Atina Unung itite dang akasu dɔɔ Unung nge a sani,

¹⁴ “Aru dɔɔ asa Unung nge ija, bidɔɔ ayaya, ayarhi omung, ofofuru bi eyesing kyekyaa eberi aru sini Unung kung idimamɔ.”

¹⁵ Akywa sini ekəri atina Unung juri kyamɔ ayaya esheremo asha ka sani opyoomo ni, “Aru kyeng ki Ibetalami oyorong ɔuma men sini usini kəni sini Ete tana aru ni.”

¹⁶ Aka kyamɔ nekəkərhe ko ri Imeri nge kəni Isufu ka darha ɔɔ yari bidɔɔ ukyo bi ɔbɔru anama.

¹⁷ Akywa sini asha roo, aka tana mɔ, imi sini ekəri Atina Unung tanimɔ bekai ekəri ɔɔ.

¹⁸ Kukum aru sini ɔkung iring sini asha pəri, ekə jijire nge.

¹⁹ Imeri kɔɔ uring men kukum kasu wɔɔfomo bidɔɔ ikywie.

²⁰ Ekəri asha ko juro kyamɔ idɔɔ rumo mo, kasu taa ete ɔdɔɔ Unung nge bekai imi sini akung, orong kəni sini atina tanimɔni.

Ami Iyesu ɔtuwa

²¹ Akywa sini ekəri ɔɔ fwa awri ochupari oko shoo igang ka yirha nge ni Iyesu, ɔtuwa sini Atina Unung mie oko shoo nu ɔkpara ofoo.

Anai Iyesu nge bidɔɔ ubyen Unung

²² Sini akywa fwa amisini anu kurho inamaa kəni sini ogro Imusa pəri ni Imeri kəni Isufu nu naa ɔɔ, oko kong Iyesu nge ki Urushelima aki anaa nge bavɔ Ete,

²³ s(kəni sini ɔwɔri bi ogro Imusa, “ko kina enɛerime sini ebyeri nge bitee anu naa nge nashisha bi avɔ Ete.”*)

²⁴ Aka naa ikara kəni sini ogro Ete pəri asani, “ukrim ɔpari ko ɔɔ uukure ɔpari.”†

* 2:23 2:23 Ukuno 13:2,12 † 2:24 2:24 Lev 12:8

Ute Isimiyon

²⁵ Bi akywa dang opyo orokru nu bi Urushelima ayirhi utuwa nge ni Isimiyon, ani nashisha ami ikywi bi uring Unung, akusha akywa sini Unung nu ta ono Isrela ikru, Ering Ushisha ni kani nge.

²⁶ Ekari ering Ushisha ka yenng asani anasu kpoo ba, anu ri ikristi sini Ete tumi.

²⁷ Ering Unung ka kpaa nge kyekya ugba ubyen Unung. Akywa sini aru byere nge a rii ni Iyesu aki anaa nge kani sini ogro Imusa peri ni,

²⁸ Isimiyon ka yirha nge ko koo bi unu ko doo Unung nge, ka sani:

²⁹ "Ete kukum, kani sini uperi ni nechiyen, shirha agaranw ni uyari ikywi.

³⁰ Kii ikram rong oforonw,

³¹ amisini ukyeni bi ikra orokru no kukum,

³² engge nu shoo uyen ufuro ikra aru sini enekperhimoo Unung, engge nu shoo uyen sini unu konw udo ba bi owro orokrunw Isrela."

³³ Ekari ekperi kani akwaa ono ko gyo avu bi kow kasu worofo imisini eperi bekai nge.

³⁴ Isimiyon katamoo onuo adaduma ka sani Imeri akwaa ni, "Ono wen nu kong ukpaa ba kani ushine orokru napany bi Isrela, anushu shoo epe sini orokru nasu waamoo.

³⁵ Kanawo anu kperhi imisini ini bidoo ikywi orokru nge. Unu kung ura kani oturi ikywinw ni Ikama uraa ni."

Ute Ana

³⁶ Opyo aru pere onuo Unung nu ayirhi nge ni Ana, ono Ipenuwel enere okuni bai Ipya Ashar. Okoro nge nagang, a kii ubara kani erime nge enyee etensara,

³⁷ erime ko kpoo. Aka ki baa ererime kyeba nechiyen ani enyee isochupari na narhi. Ko ikina ikpara ani bi ubyen Unung. Eting kani awri aku doo Unung, ukusoro kani usoro.

³⁸ Aka raa akywa sini Isimiyon ku pya onuo akasa Unung nge ija, ka tana aru sha uring bi ikywi ekari ono asu ku ikra ni ukye ba aru sini anu be shire aru Urushelima.

Ojuri kyamo ki Inazaret

³⁹ Akywa sini Isufu kani Imeri kywere ikukying sini ogro Ete peri oko soomoo Igalili kya apyamo Inazaret.

⁴⁰ Ekari ono ko fono kasi ikru, kani amraa, epen uyirha eberi Unung.

Iyesu bi ubyen Unung

⁴¹ Ko kina enyee aru byere nge esekyer ipara uworo bi Urushelima.

⁴² Akywa sini Iyesu ni enyee atarhi na pari aka kya ipara kani sini asirhi ni.

⁴³ Akywa sini ekyweri ipara aru byerenge kasu kyeng soo mo, ene yemo asani Iyesu onomoo rana nge be Urushelima.

⁴⁴ Aka su kpaa asani Iyesu ni kani omoo, bi ekari ukyeng akywa sini ekyeng okyoro awri eying ono romo nge. Akywa dang oko kuno upyerhe nge owro arupya kani orokyoro.

⁴⁵ Akywa sini ono rongmo nge oko juro kyamo Urushelima upyerhe nge.

⁴⁶ Akywa sini asi awri ataru aka kya aya darha nge bi idoo ubyen Unung akiki bidoo avwa asu kung mo kani ugyurho mo uring.

⁴⁷ Ko iyaa sini akwaa ekajijire nge bekai ukperhi kani uyoro uring nge.

⁴⁸ Akywa sini aru byere nge rie ekajijire nge, akwaa ko gyurho nge, "Onom ikisi usiru kan? Imye kani ekperinw aru pyerhenw ko kywa ube aru no romo nwa."

⁴⁹ Iyesu ko gyurho, **"Ikisi inyi ku pyerhem? Inyi ne yeny asani itooyo ishoo bi idoo una Ekperim?"**

⁵⁰ Ene kperhimoo imisini aku tanamoo.

⁵¹ Oko juro kyaa Inazaret kani aru byere nge kakung imisini aruo tani nge akwaa ko kong uring men kukum bi idoo ikywie.

⁵² Iyesu ko fɔnɔ, kɛtire ni amraa kɛ epen uyirha bi owro Unung kɛni orokru.

3

*Iyohana ari Ibaptisma kyene utira
(Imat 3:1-12; Imark 1:1-8; Iyo
1:19-28)*

¹ Bidɔɔ enyee atarhi ni ɔtɔng ami igumo Ikaisar aru sini ayirhi nge ni Itibariya, akywa dang Ipontos Ibi-latus kɔn ibung Iyahudiya, Ithridus shoo ogumo Igalili, arupya Ifilibus ku igumo Ituruya kɛni Itarakunitas, Ilisaniyas kaa oshoo ogumo Abiliya.

² Bakywa dang Annas kɛni Ikayafas ani ogu ubyen Unung. Bakywa dang Unung ka ma Iyohana ɔnɔ Izakariya nge itina ikpara sini ani bi idɔɔ orumo.

³ Iyohana kɛkɛri kukum ubung ukukɛri Ugro Ijodan, asu tana irhing Unung, "Inyi tere eshere uya nge aki asany ibaptisma, Unung nupuna uya nyi nge."

⁴ Kɛni sini ɔwori bidɔɔ uyaa usha iring aru pere onuo Unung Ishaya ni: *"Ihywi opyo aru ku yirha bi idɔɔ orumo,*

'Kyene Ete nge utira,

kyene nge utira itituku.

⁵ *Ku kɛni ukwoo anu tire wɔ,
ku kɛni ukro kɛni uvra anu wurho
wo okyo nɛmɛr,*

Itira ugugumo nu nawa itituku,

itira ugbragbrarha nu sa igyang.

⁶ *Orokru kukum nu rong oforo
Unung.'* **

⁷ Iyohana ka sani ushi orokru sini okuni asu kyeng ba aki asamo Ibaptisma ni, "Inyi ɔnɔ iyow ibibi! Iyaa taniny ni inyi ting anang Unung sini akye ba?"

⁸ Inyi si imi sini inu yen asani inyi tere baa uyany. Inyi bekya tikpa usa nu opyo nyi ni Ibraim nge ni ekperi aru. Kii itani nyi ni Unung nu shu ukyene Ibraim nge ɔnɔ ni atari yen.

⁹ Ikywerhe karha to ba para ashi, kɛnawo ku kɛni ushi sini uno

sumowo ɔnɔ adaduma anu kpawo efen kidɔɔ ura."

¹⁰ Ushi orokru ko gyurho, "Arɔ nu sa nenyee nɛchiyen?"

¹¹ Iyohana ko yoromo, "Arɔ sini ani ugbe upari nge ama aru sini asa ni yoo, aru sini oboshoo ni umura nge kaa asa kɛna."

¹² Aru yirha ogon kamo abii aba samɔ Ibaptisma oko gyurho nge, "Avuwa, ikimoyo aru nu sa?"

¹³ Iyohana kasani moni, "Karhi inyi kya yirha epiri imasini inyi tani uyirha."

¹⁴ Ikpara dang opyoo aru tei iko ko gyurho nge asani, "Arɔ ni sa nenyee wo?"

Oko yoromo asani, "Karha inyi kya karha ufe bavu araru ni ikrɔ, boshoo orokru sesa ima inyi sani asayo, inyi yoro ni ima sini aku kpurany."

¹⁵ Orokru kasu yoro usha asu tiri ikywi ni aru sa oforo, kukummo akasu worɔfo asani kii inushe ushoo asani Iyohana nge ani ekɛri Ikristi.

¹⁶ Iyohana ka yoro mo kukum, "Isiny Ibaptisma ni omung. Yip opyo aru sini eprimi ni imɔru yeba, sini ko iwe ataka nge isamam ushereyo. Anu sany Ibaptisma ni Uring Ushisha kɛni ura.

¹⁷ Ufrɔɔ uperhe nge ni ba avu sini ani puna ugba uperhe nge otuno ikiri ogro asa kidɔɔ ɔfo, anu pya ekɛri iwung ni ura sini unokpowo."

¹⁸ Iyohana ko wɔɔ atung ekɛri orokru beka uring napany nisini aku tanamɔ uring Unung.

¹⁹ Yip ni sini Iyohana tani ogumo Ithridus nge uyaa nge beka ubara nge kɛni Ithridiya ere arupya Ifilibus, kɛni kukum eteting sini asi,

²⁰ Ithridus kojo sa opyo eteting ba aya anyan nge. Sini asi aka afri Iyohana nge bidɔɔ uboru eting.

Ibaptisma Iyesu

(Imat 3:13-17; Imark 11:9-11)

²¹ Sini Iyohana kyweri usa orokru Ibaptisma kukum, aka sa Iyesu nge Ibaptisma kaa. Ni sini aku sɔrɔhɔ Unung ayaya kayewe.

* 3:6 3:6Isha 40:3-5

²² Ering Ushisha ko shuro bayaa ani kəni Ikrim ni. Ihywi ko kuno ba ayaya: “Unwɔɔ ʊni ʊnɔm, sini ɛwɛi nge; ini ofofuru nge nagang ni ʊnwɔɔ.”

Edei Iyesu

²³ Nəchiyen Iyesu ʊkaa ete kyu fwa ɛnyɛɛ isitaru aka kpin ʊtɔna nge. ɛngɛɛ ni ɛkəri ʊnɔ, orokru kasu yirha nge ni ʊnɔ Isufu, Isufu nge ni,

ʊnɔ Iheli

²⁴ Eli nge ni ʊnɔ Imatthat, Imatthat nge ni ʊnɔ Ilevi, Ilevi nge ni ʊnɔ Imelki
Imelki nge ni ʊnɔ Ijanni, Ijanni nge ni ʊnɔ Isufu,

²⁵ Isufu nge ni ʊnɔ Imattatias, Imattatias nge ni ʊnɔ Amos, Amos nge ni ʊnɔ Inahum ʊnɔ Esili, Esili nge ni ʊnɔ Inaggai

²⁶ Inaggai nge ni ʊnɔ Imaat, Imaat nge ni ʊnɔ Imattatias, Imattatias nge ni ʊnɔ Isemein, Isemein nge ni ʊnɔ Ijosech, Ijosech nge ni ʊnɔ Ijoda,

²⁷ Ijoda nge ni ʊnɔ Ijowana, Ijowana nge ni ʊnɔ Irhesa, Irhesa nge ni ʊnɔ Izerubbabel, Izerubbabel nge ni ʊnɔ Ishey-atiyel,

Isheyatiyel nge ni ʊnɔ Ineri,

²⁸ Ineri nge ni ʊnɔ Imelki, Imelki nge ni ʊnɔ Addi, Addi nge ni ʊnɔ Ikosam, Ikosam nge ni ʊnɔ Elmadan, Elmadan nge ni ʊnɔ Eri,

²⁹ Eri nge ni ʊnɔ Ijoshua, Ijoshua nge ni ʊnɔ Iliyaza, Iliyaza nge ni ʊnɔ Ijorim, Ijorim nge ni ʊnɔ Imattat, Imattat nge ni ʊnɔ Ilevi

³⁰ Ilevi nge ni ʊnɔ Isimiyon, Isimiyon nge ni ʊnɔ Iyahuda, Iyahuda nge ni ʊnɔ Isufu, Isufu nge ni ʊnɔ Ijonam, Ijonam nge ni ʊnɔ Iliyakim,

³¹ Iliyakim nge ni ʊnɔ Imeleya, Imeleya nge ni ʊnɔ Imenna, Imenna nge ni ʊnɔ Imattata, Imattata nge ni ʊnɔ Inathan, Inattata nge ni ʊnɔ Idouda,

³² Idouda nge ni ʊnɔ Ijesi,

Ijesi nge ni ʊnɔ Obed, Obed nge ni ʊnɔ Iboaz,

Iboaz nge ni ʊnɔ Isalmon, Isalmon nge ni ʊnɔ Inashon,

³³ Inashon nge ni ʊnɔ Amminadab, Amminadab nge ni ʊnɔ Iram, Iram nge ni ʊnɔ Ihezron, Ihezron nge ni ʊnɔ Iperez,

Iperez nge ni ʊnɔ Ijuda,

³⁴ Ijuda nge ni ʊnɔ Iyakubu, Iyakubu nge ni ʊnɔ Ishaku, Ishaku nge ni ʊnɔ Ibraim, Ibraim nge ni ʊnɔ Iterah, Iterah nge ni ʊnɔ Inabor,

³⁵ Inabor nge ni ʊnɔ Iserug, Iserug nge ni ʊnɔ Ireu,

Ireu nge ni ʊnɔ Ipeleg, Ipeleg nge ni ʊnɔ Iber,

Iber nge ni ʊnɔ Ishelah,

³⁶ Ishelah nge ni ʊnɔ Ikenan, Ikenan nge ni ʊnɔ Arfaza, Arfaza nge ni ʊnɔ Ishem,

Ishem nge ni ʊnɔ Inuu, Inuu nge ni ʊnɔ Ilamek,

³⁷ Ilamek nge ni ʊnɔ Imetusela, Imetusela nge ni ʊnɔ Enok, Enok nge ni ʊnɔ Ijared, Ijared nge ni ʊnɔ Imahalale

Imahalale nge ni ʊnɔ Ikenan,

³⁸ Ikenam nge ni ʊnɔ Enosh, Enosh nge ni ʊnɔ Iset, Iset nge ni ʊnɔ Adamu,

Adamu nge ni ʊnɔ Unung.

4

Ishari marhi Iyesu nge

(Imat 4:1-11; Imark 1:12-13)

¹ Iyesu shere ugro Ijodan nge, ekə tire ni Uring Ushisha, ekəri Uring Ushisha ka kpara nge kyaa idɔɔ rumo.

² Bi ʊpɔrha wɔ Ishari ka marha nge bi idɔɔ awri isi narhi. Bi idɔɔ awri dang akyana raa iririma, kyeba ba akurha nge ihywunw ka kpin nge.

³ Ishari kasani nge ni, “Uboshoo ʊnɔ Unung sani utari wen ni utere oshoo umura.”

⁴ Iyesu ko yoro nge asani, “**ʊwori bidɔɔ uyaa usha Unung asani: ‘Saa**

* 4:4 4:4Og Im 8:3

ni umuramoo eyeyimo orokru nu gya ba.*”

⁵ Ishari ka kpara Nge ke kya opyo owro sini ani ayaya bi ukro kayen Nge kukum igumo eyesing ba anakywa naji.

⁶ Ishari kasani nge ni, “Inu manw kukum ikru kani igyang mo kukum. Amam yo kanawo ini shu ma aru sini iwa maa.

⁷ Ubo kpukporo odom, inu shoo inwo nokukum.”

⁸ Iyesu ka yoro nge asani, “**Shine ben Ishari kii owori bi idoo iring Unung ni: ‘Ete nge eyeyie unu kpukporo asaa utina.’†**”

⁹ Ishari ka kpara nge kya Urushe-lima aka saa utiting kya ayaya ubyen Unung, ka sani engae ni, “Uboshoo on Unung, funo baw upen kekya ibung”

¹⁰ Kii owori bi uyaa usha Unung ni: “Anu ma atina nge bekai nwu aki asha nwu,

¹¹ Anu konw ni ivumo, aki ubekya ogyo ifraa bi utari.‡”

¹² Iyesu ko yoro nge, kasani, “**Asini: ‘Bekya marha Ete Unung nwu.’§**”

¹³ Akywa sini Ishari kwere umarha nge aka shere nge kekya opyo akywa sini anu pen apara.

*Atiri mo Iyesu nge bi Inazaret
(Imat 4:12-17; Imark 1:14-15)*

¹⁴ Iyesu ko soo nge bi Igalili etire ni ikru Uring Unung. Ekari uring nge ka fwa kukum apya ukukari.

¹⁵ Aka sumer mo bi owro utuno Ayaudiya ikuyang ko doo nge.

¹⁶ Iyesu ka kya bi idoo Inazaret apyang sini asi okong nge. Oshoo awri uwuro Ayaudiya aka raa idoo owro utuno Ayaudiya kani sini eren usirha ni. Eka shine awaw upara,

¹⁷ Uyaa usha Ishaya aru pere onuo Unung umi sini amie. Nisini aku shireyo, oko rong owro sini owori ni:

¹⁸ “**Ering Ete ni bayam,
kii akarha akyu worom aki**

iya tana iring ididima eberi ara ayarha.

Atumim itana aru sini afrimo bi uboru eting aki epen ugya aki aru sini ani ofow epen urong,

aki aru sini aku rong ayarha bi ivu orokru epen ugya,

¹⁹ **Ojo tumam itana ni akywa fwa sini Ete nu sa aruo ne negben.***

²⁰ Oko guno ekari uyaa usha, ka nawa on utina ekari owro utuno Ayaudiya ka kiki. Ikra orokru kukum bi ekari owro utuno ini bi owroo.

²¹ Oko shoo nge utana moni, “**Echiye iring Unung tire ba atungnyi.**”

²² Kukummo eka pere uring ududuma bi ikywie ka jijire nge ni uring sini ukuni bai idoo onuo oko gyurho ni, “Sa on Isufu nge wee?”

²³ Iyesu kasani mo ni, “**Ikperhi nge ni nyi nu tanam igbra yen: ‘Avwa ikang ma ukanw ikru!’ Inyi nu tanam, ‘Sa ben ba apyanw imi sini aru kung usi bi Ikafarnahum.’ ”**

²⁴ Oko shoo nge ni usani, “**Itaniny ubrubrowoo, aru tana onuo Unung ene pen nge uyirha ba apyaa.**

²⁵ Iku tanany ubrubrowoo ani erere sini erime mo kpomo agbugbrii bi Isrela ba akywa Iliya, akywa sini afri ayaya akarha avra ukpaa enyee ataru ni uting nge, akai ihywung ka kpaa be ekari ibung.

²⁶ **Unung kyana tuma nge Iliya nge eye she ararumo nge ba, yip Unung katuma nge kekya owro erere sini erime nge kpoo bi Izarifa bai Isidon,**

²⁷ **kanawo aru udumo ukong†nuwo napany bi Isrela ba akywa Elisha aru tana onuo Unung, bi kan Unung na ma ararumo ikru, Inaaman ari Isiriya nge eyeyie ami ikru.”**

²⁸ Akywa sini kukum orokru sini anu owro utuno Ayaudiya akung imi sini Iyesu peri, akata anang nagang.

²⁹ Eka shine owoo kya utumo apya okoo kya aya utung uvra sini avuri

† 4:8 4:8Og Im 6:13 ‡ 4:11 4:11Ete Ub 91:11-12 § 4:12 4:12Og Im 6:16 * 4:19 4:19Isha 61:1-2 (see Septuagint); Isha 58:6 † 4:27 4:27Bi Igrik wroo ba itee ayirhi idumo ura owro kani ubura uwow inama nge **Udumo ukong**

ekəri apya nge kii ewei utaa ivu efen ni ikywirhikywi aki okpoo.

³⁰ Yip aka sara bidɔɔ ushi orokru ekyeng kyaa.

Iyesu yeri Ishari
(Imark 11:21-28)

³¹ Iyesu ka kyeng shuro nge kyaa Ikafarnahum bidɔɔ apya Igalili, akasu mer orokru bi awri uwuro Ayaudiya.

³² Orokru ka jijire ni umer nge, kii uring nge ni ikru nge.

³³ Bidɔɔ owro utuno Ayaudiya opyo orokru nuwo sini ering ishari rii nge. Aka taa akpa ayaya asani,

³⁴ "Shere aru, Iyesu ari Inazaret! Uwei ikying ni aru? Ubii uwaa upere aru? Ikperhi uni iyaa. Unwɔɔ uni ami Unung Ushisha!"

³⁵ Iyesu ka tana ekəri uring ubibi uraa nge asani, "**Shywi, kuno eshire nge!**" Ikpara dang ekəri uring ishari ko gyo ekəri orokru bi ibung be itemo kukum ko kuno wo bau saa unuru.

³⁶ Kukum orokru ka jijire kasu sani opyomo, "Akina edei uring yo ni kən? Ni igumo kəni ikru atani ering ebebi okuno ekə kuno!"

³⁷ Orokru ka su pere uring sini Iyesu si ekəri uring ka fwa kukum apyang ukukəri.

Iyesu mi orokru napany ikru
(Imat 8:14-17; Imark 1:29-34)

³⁸ Iyesu sheri owro utuno Ayaudiya nge aka kyeng kya una Isimon. Akywa dang akwa kyerhe Isimon saa akru inama nge kasi ipi nagang, ɔko sɔrɔɔ Iyesu ni eshe nge.

³⁹ Iyesu ko kpukporo bayaa katana ekəri udumo ni ushere nge, ekəri udumo ka shere nge. Ba kywakywa dang ekəri erere ka shine akpin ukenemo umura.

⁴⁰ Akywa sini unung ku raawo, orokru ko kuro ni kukum ari idumo ededei ba owro Iyesu. Aka saa avu baya kukina aru udumo aka mamu ikru.

⁴¹ Ushari ko kuno bi idɔɔ orokru napany asu takpa asani, "Uni ɔno Unung nge!" Iyesu katana moni

ashwi akarhamɔ nge upya onuo, kii ekperhi asani engɛɛ ni Ikristi.

⁴² Ni ubuyere ikywa Iyesu ka kyeng kya owro sini ani akpukpring. Orokru kasu pyerhe nge akywa sini abi bo owro sini ɔnuo, oko sɔrɔɔ nge ani ebekya kyaa eshere mo.

⁴³ Iyesu ka sani mo ni, "**Itɔɔyo Inu tana iring ididima igumo Unung ki opyo apya kamo, kii imi sini Unung tumim nyina.**"

⁴⁴ Oko suno nge utana uring Unung bi idɔɔ owro utuno Ayaudiya bi ibung Iyahudiya.

5

Iyesu yirhi ɔno umer nge amitee
(Imat 4:18-22; Imark 1:16-20)

¹ Upyu unung sini Iyesu titing bi ikwo irɔng Ijennesaret* orokru ko tuno ekəkəri nge asu kung uring Unung.

² Iyesu ko rong ɔgoru omung aparti bo onuo omung aru abran sheriyo akyamo ukurho ukəlimo.

³ Iyesu ka raa bidɔɔ ɔgoru uying umi Isimon ka sɔrɔɔ engɛɛ ni a taa avu nge naji bau utung ibung. Ikpara dang Iyesu ka kiki kasu mer orokru bidɔɔ ekəri ɔgoru omung.

⁴ Akywa sini ekyweri upya onuo aka sani Isimon nge, "**Ojoying ni ekəri ɔgoru omung kyaa owro sini ani ikwoo nge efer ukəli akpin utofuru.**"

⁵ Isimon ko yoro, "Avɔwa, aru sa utuna nagang kukum ating baw ukpin iririma. Uba sani kəna Ini fen ekəri ukəli."

⁶ Ni sini asi kəna, aka kpin otofuru napany sini ukəli mo kasu garamo.

⁷ Aka yirha orobyomo sini ani uwan ɔgoru omung ni ivu ni aba eshemɔ nge, aka ba etire ekəri ɔgoru apapari etitire sini atu mirimɔ.

⁸ Akywa sini Isimon Ibitrus rii kən aka kpaa okpukporo ni orung bi ite Iyesu ka sani, "Kyanw eshirem, Ete; Ini aruya nge!"

⁹ Kii Ingɛɛ kəni orobyoo ejijire ni akai otofuru sini akpin,

* 5:1 5:1yoo ini Irong Igalili

10 kənawo Iyakubu kəni Iyohana, ɔnɔ Izebedi, orobyoo utina Ibitrus ejijire nge kamo.

Iyesu kasani Isimon ni, **"Bekya kung Irung, bai kaimen men uni kpir orokru mo."**

11 Aka wara ɔɔɔɔ omung mo ba bi uvra ibung, kəshere kukum umamo ko kroo nge.

*Iyesu mi opyo orokru ikru
(Imat 8:1-4; Imark 1:40-45)*

12 Akywa sini Iyesu ni bi idɔɔ opyo apya, opyo orokru ka ba aru sini udumo ukɔng koo. Ni sini erii Iyesu nge aka kpaa ni itirite be ibung, ɔkɔ sɔrhɔ nge, "Ete, uba yoro umam ikru."

13 Iyesu ka naa avu apya ekəri orokru asani, **"Iyoro, sa akru."** Akywakywa dang ekəri udumo ura owro kə shere nge.

14 Iyesu kɔ wɔɔ atung asani **"Bekya atana araru. Kya eyeyen ukanw eberi ogoku ubyen Unung, ama ikara kəni sini Imusa tii ogro ni imu kurho,"** Inyina nuyen mo asani upen ikru.

15 Uring sini asi ka fwa ko kyu ubee bi idɔɔ anakywa, sini eshi orokru ka ba ukungwɔ adarha upen ikru bai idumo mo.

16 Iyesu rən ukyaa owro sini orokru samɔ nge aya ɔsɔrhɔ Unung.

Iyesu mi orokru sini anabraa ukyeng ikru

(Imat 9:1-8; Imark 2:1-12)

17 Upyu Unung sini Iyesu ku mɛr, opyo Afarisiya kəni avuwa umer ogro Imusa onuo akiki burha. A bi bai kukum apyang Igalili kəni Iyahudiya adarhi Urushelima. Ikru Ete ni kəni Iyesu nge imu ma aru ra ikru.

18 Opyo orokru ko kong aru ura ba ba aya aban aka waw uraa ne nge bidɔɔ una ayara nge bi ite Iyesu.

19 Ni sini enepenmo utura usakəna bekai ushi orokru, aka kirhamo ni engɛɛ baya ubɔɔɔ ka ta igara bi usɔɔ oko shuro ni engɛɛ bi aya aban nge abarating ushi orokru itituku bi ite Iyesu.

20 Ni sini Iyesu rii uma ubrɔbrumo. Aka sani ekəri aru ura ni **"Orokyorom apunanw uyanw nge."**

21 Ekəri Afarisiya kəni Avuwa umer ogro Imusa kasu wɔɔɔɔ bi idɔɔ opyo omo ni, "Iyaa we aku pya onuo kəni utira nge ni? Iyaa nu bra upuna uya nge? Yip Unung nge eyeyie amaa usa kəna."

22 Iyesu kperhi uwɔɔɔɔfomo nge oko gyurho mo asani **"Ikisi nyi ku wɔɔɔɔ uring men bi idɔɔ ikywiny?"**

23 Ikinayo isayo iraa upere, asani: **"Apunanw uyanw nge,"** kii asani, **"Shine a kyanw?"**

24 Yip Iwei ni nyi kperhi nge asani **ɔnɔ orokru ni ikru upuna uya nge bi eyesing."** Ni kəna akasani ekəri aru ura sini anabraa ukyeng, **"Itananw, shine, akpara aban nwu akyanw uduna."**

25 Akywakywa dang ekə shine bi itemo, ka kpaa ima usu yari nge ka kyaa uduna asu dɔɔ Unung nge.

26 Kukum orokru kə jijire kasu dɔɔ Unung nge. Aka kung irung nge nagang asani, "Aru rong uma ujijire ededei echiye."

Iyesu yirhi Ilevi nge ka ra umura kəni aruya nge

(Imat 9:9-13; Imark 2:13-17)

27 Kə kywere kəna Iyesu ka kyaa esing ko rong aru yirha ogon sini a yirhi utuwa nge ni Ilevi akiki bi ubɔɔɔ uyirha ogon nge Iyesu kasani engɛɛ ni, **"kroomi nge."**

28 Ilevi kəshine, eshere uma kukum okroo nge.

29 Ilevi kə kyene Iyesu nge ipara irirɛ bi idɔɔ unaa, ushi aru yirha ogon ururɛ kəni opyo aru kasu ra umura kəni omo nge.

30 Yip Afarisiya kəni avuwa umer ogro Imusa ka yen uwure mo bi ikywi ɔnɔ umer Iyesu ni, "Ikisi inyi ku ra umura asu sa kəni aru yirha ogon adarha aruya men?"

31 Iyesu ko yoro mo, **"Aru sini anakru ana waa nge Avuwa uma ikang, aru sini asaa akru nge ewei avuwa uma ikang."**

³² Ise bam uyirha aru sa negben, ibii uyirha aruya aki etere eshere uya nge."

*Ugyurho bekai ukusoro
(Imat 9:14-17; Imark 1:18-22)*

³³ Opyoo orokru kasani Iyesu nge ni, "Ono umer Iyohana akirhi ukusoro kani usorho Unung kanawo ono mer Afarisiya. Yip onwo karana asu ra kani usawo?"

³⁴ Iyesu ko yoro mo kasani **"Inyi nu sa orokyoro aru sini owo lorho ubara ukusoro aru lorho ubara shoo kani omoo?"**

³⁵ Yip akywa yeba ba sini anu kpara orokru sini owo lorho ubara nge baa owromo; ba awri dang moo anu kusoro."

³⁶ Iyesu ka tana mo ushoshu wen: **"Baa aru sini anu gara utugbe bi igbe isa onuro bi ititen. Aru sini abasa kana, anu bura ekari igbe isa nge, kanawo ekari utugbe bai igbe isa unasu kyawo igbe iteny nge ba."**

³⁷ Kanawo baa araru sini anu tere asira bidoo obom uwowsoteng. Aba sakana asira nu verhe ekari obom uwow eteng nge. Ekari asira nu kuno mo ekari obom uwow nu burayo.

³⁸ Itoooy akuna asira bidoo obom uwow usa kanawo kukum mo nu ki akru.

³⁹ Kanawo ba aru sini ebe kwere usa asira eteng anu waa usa asa, kii asi ni, 'Eteng ni agyang.' "

6

*Umer bekai awri uwuro Ayahudiya
(Imat 12:1-8; Imark 2:23-28)*

¹ Opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kani ono umer nge akasu woro bi idoo abya ogro, ono umer nge kasu hywurha akywi ogro ekə wrem ikiri nge asu ra.

² Opyo Afarisiya ko gyurho, "Ikisi inyi kusa imisini isayo nemer ni ogro awri uwuro Ayaudiya?"

³ Iyesu ko yoro mo kasani, **"Inyi se parany imisini Idouda si bakywa sini ingee kani orobyoo akung ihywung?"**

⁴ Arii Una Unung ka kpara agbankro imu pupuna, aka ra imisini isayo nemer, ogoku ubyen Unung nge

eyeyie nushu ura, kojo ma orobyoo ipyoo."

⁵ Iyesu ka tanamo ni, **"Ono orokru nge ni Ete awri uwuro Ayaudiya."**

*Aru ra avu
(Imat 12:9-14; Imark 3:1-6)*

⁶ Bo opyo awri uwuro Ayaudiya Iyesu kanya owro utuno Ayaudiya kasu mer, opyo orokru sini avu amu raa rhie shoo burha.

⁷ Afarisiya kani avuwa umer ogro Imusa nuwo aku roo asu yara nge, orong kii anu ma ekari aru ra avu ikru unung uwuro Ayaudiya aki imo kpin nge ni uya.

⁸ Iyesu kperhi uworofomo nge aka sani ekari aru ra avuni, **"shine aba atiting bi ite ben."** Ekə shine atiting burha.

⁹ Iyesu ka sani omo ni, **"Iwei ugyurhony, ikimoyo ogro Imusa tani aru, aru sa imisini inemer awri uwuro Ayaudiya? Asa ima ididima kii ima ibibi? Asa oforo ofo kii abura nge?"**

¹⁰ Oko gyo ikra asu rongmo kukum, aka sani ekari aru ra avu ni, **"Naa avunw."** Aka naa, avuo kasa akru kani ushoyo ba akywaa ni.

¹¹ Ekari Afarisiya kani avuwa umer ogro ka kung anang nge nagang, oko sunomoo upere ni opyoomo ani ikimoyo imo nusa Iyesu nge.

Iyesu wori ono umer atarhi ni aparti

(Imat 10:1-4; Imark 3:13-19)

¹² Upyu unung bi idoo awri dang Iyesu ka kyaa usorho Unung ki aya ukro, aka kpara eting okokuro aku sorho Unung nge.

¹³ Ni sini ikywa yeri aka yirha aru kroo nge, ko woro aru atarhi na aparti bi idoomo aka yirhamoni ono umer.

¹⁴ Upya atina nge ni Isimon (aru sini ayirhi nge ni Ibitrus), arupyaa Andirawus, Iyakubu, Iyohana, Ifilibus, Ibatalomi,

¹⁵ Imatiyu, Itoma, kani Iyakubu, (ono Ihaifa), Isimon aru sini ani aru waa ibung nge,

¹⁶ kəni Iyahuda (ɔno Iyakubu) kaba darha Iyahuda Iskariyoti (aru sini agbuni Iyesu nge).

Iyesu mer ama ikrɔ
(Imat 4:23-25)

¹⁷ Iyesu kata shuro nge kəni ɔno kaya atiting bi opyo owroo sini asi neterh, ɔno umer nge kukum kəni akai orokru bai kukum owro bi Iyahudiya, kəni Urushelima, kəni a marha Ibung Itaya kəni Isidon aru sini ani bi onuo ugro ure

¹⁸ Abii awa ba kuwo epen ikrɔ bai idumo ededei sini iku wuremo. Aru sini ering ebebi kuwuremo ma epen ikrɔ.

¹⁹ Kukum orokru kasu sunomo nge uwaa upya Iyesu nge kii ikrɔ kusu kuno bai owroo kasu mammo ikrɔ kukum mo.

Onuo adaduma kəni okwo
(Imat 5:1-12)

²⁰ Oko kong ɔno umer nge ikra ka sani,

“Unung tany onuo adaduma inyi ara ayarha,
kii igumo Unung ni inyiyo.

²¹ Unung tany onuo adaduma inyi aru sini inyi kung ihywunw kaimen men,
kii inyi nu ra oshuro.

Unung tany onuo adaduma inyi aru su utei kaimen men,
kii inyi nu sina.

²² Onuo adaduma ni enyi, akywa sini orokru tirimo nyi,
okyony bi itung,
atirany ayirha utuwa nyi ere etetingmo,

Bekai ɔno orokru.

²³ “Inyi sume unung dang ofuno ni eme kii ukara nyi ni ugroo bayaya, kii kənawo ekperimo si ni aru tana onuo Unung bai itee.

²⁴ “Yip okwo ne nyi aru shoo ni ima avu nge,
kii inyi kywere ukung ididima kaimen men.

²⁵ Okwo ne nyi aru sini inyi ra oshuro kaimen men,
kii ihywunw nu rany.

Okwo ne nyi aru su sina kaimen,

kii inyi nu tei kəni ubura ikywi nge.

²⁶ Okwo ne inyi ikpara sini orokru kukum ku tana uring udidima bi ikywiny,
kii kənawo ekperimo si ni aru pere onuo Unung upre eteting.

Uwaa aru sini atirimo nyi
(Imat 5:38-48; Imat 7:12)

²⁷ “Yip kyeba eberi nyi aru sini inyi ku kung isini: Inyi waa aru sini atirimo nyi, asa aru sini ana waamo nyi negben.

²⁸ Yip aru sini ating onuo ebebi, inyi tamo onuo adaduma aru sini aku sanw ibibi inyi sorho Unung bekaimo.

²⁹ Araru ba gyong bi uwen utama utere nge uwan utama kawo. Araru ba kparanw igbe ire nge bekya karha nge ni imi dɔo nge.

³⁰ Aru sini ɔbo sorhonw umaa, aru sini aba kparanw iririma, bekya sani nge ni ojuro amanw.

³¹ Ima sini uwei ni orokru.

³² “Ikimoyo unupen uba waa aru sini eweinwu mo ko aruya sa waa aru sini eweimo kamo.

³³ Iboshoo aru sini a sanw negben mo unu samo negben usa kəna nu manw iking? Kənawo aruya sirhi kamo.

³⁴ Bushoo aru sini inyi ku utira ikywi anushe ukpurany mo inyi ku mammo ita, ikimoyo inyi nupen bi sakəna, kənawo ere eteting sema aruya uta kəni ukperhi nge asani anu kpura mo napupurhi.

³⁵ Inyi waa aru sini ana waamo nyi, inyi samo negben, inyi mammo uta, oworo ikywiny nge. Ikpara dang inyi nupen ukara nyi napany baa ayaya, inyi nu shoo ɔno Unung Ayaya, kii Unung ni ari agbagba nge eberi aru na sirhi ija kəni ari eteting.

³⁶ Inyi kung okwo kəni sini Ekperiny ni okwo nge ni.

Inyi bekya kywa araru iring
(Imat 7:1-5)

³⁷ “Bekya kywa araru iring, kii anasu kywamo nwu iring. Inyi bekya sani araru ni aya, inyi kany

anasu samoni inyi ya, inyi puna uya orokru nge, anu puna unyi nge kany.

³⁸ Ma orokru Unung nu maunw kanw etitire isong ojujuro ojo sanw nge isu nirayo, anu sha uparha eshee akwunanw bi ivu. Kii isong sini umarhi ngeyo anu marhanw niyo."

³⁹ Iyesu ka tanamo ushoshu wen ofow nuyen ofow itira? Apararimo naw kpaamo kidoo igara?

⁴⁰ Ono umer ne pri nge avuwa, aru sini abakya mer nashisha anu shoo kani avuwa nge ni.

⁴¹ "Ikisi uku rong isu sini ini bi ikra arupyanw. Yip uyuronwoo ni ukumo ushi sini uni bi ikraunw?

⁴² Onu sanenyewo ka sani arupyanw ni 'Arupya, ting aki iworonw isu bi ikraunw,' ekwere sini unwo unabranw urong ukumo ushi sini uni bidoo ikraunw? Inyi aru pre eteting, inyi woro ukumo ushi sini uni bidoo ikwany noru orong owro nashisha ko shoo nu uworo isu sini ini bi ikra arupyanw.

Ushi kani usumo nge
(Imat 7:17-20; 12:34,35)

⁴³ "Ushi ududuma no sumowo ono ebebi, kanawo ushi ubibi nosumowo osumo ono adaduma.

⁴⁴ Ese kperhi ushingé bi usumo nge. Anau karhamo osumo uwee bi ushi akara, ko inabi bi ikyura oku. ⁴⁵ Orokru adaduma ese sa ima ididima bai idoo ikywi ididima nge. Kanawo ere ebebi se sa uring ubibi bai ikywi ibibi. Ima sini inidoo orokru yen imisini inu kuno bi on-uonw.

Ari amraa kani obobo
(Imat 7:24-27)

⁴⁶ "Ikisi inyi ku yirham ni 'Ete, Ete,' atiranyi usa imi sini Isini inyi sa?

⁴⁷ Aru sini aba ba beberim akung uringmi a samo, inu yen nyi ushoo mo.

⁴⁸ Ani kani orokru sini aku vura una, aru sini otumi ibung kyaa idoo asa atari nge aka sai ikpa uvura nge, akywa sini ugro be tire, uyang ko kuno ogyoo ekari uboru akana brayo ukono jurowo bekai sini avuri negben.

⁴⁹ Aru sini aba kung uringmi atira nge usa utina ni omo, ani kani orokru sini avuri uboru ba ukyo tumo ibung asa atari nge bai ikpa uvura, akywa sini ugro be tire, uyang ko kuno ogyoo ekari uboru, uka kpaawo no prob abuburawo."

7

Uyoro opyo oromomoru uteiko
(Imat 8:5-13)

¹ Ikpara sini Iyesu kywari utana uring men kukum orokru sukuwo, aka raa nge Ikafarnahum.

² Bi upurha agara opyo oromomoru aru teiko nuwo, aru sini epri ni usho iyoyow ni engge saa akru etekya ukpoo.

³ Ikpara sini ekari oromomoru uteiko kung imi sini Iyesu ku sa, aka tuma opyo orokong Ayaudiya oyo sorho nge aba ma agara nge ikru.

⁴ Ikpara sini abii owro Iyesu, oko sorho nge nagang, asani "Orokru wen maa sini unushae nge,

⁵ kii ewei araru aka vura aru owro utuno Ayaudiya."

⁶ Iyesu ko kroomo nge.

Eneshie ikarha ni ekari una, ekari oromomoru aru teiko ka tuma orokyoro nge aya sani engge ni: "Ete, bekya wure ukanw kii ise mam sini unu bi unam ba,

⁷ uwoo inakparami ukam ni imaa uba eberinw nivum ba. Tana irima agaram nupen ikru.

⁸ Kii ini ari igumo ngee, oshoo ni agara nge ba atata ne emye. Ise sani aru wen ni, 'Kya,' akan kyaa; asani awan aru ni 'Ba,' akan ba. Ise sani agaram, 'Sakan,' akan sayo."

⁹ Ni sini Iyesu kung kana, imaa ka maa uworo ofo nge. Eke tere asani arusu kroo nge ni, "Iku tanany, ko bi ibung Isrela isepenmi uma ubrubru kan."

¹⁰ Ekari aru sini atumimo oko juro kya bi ekari una aya darha ekari agara nge sa akru.

Iyesu shini ono ereere sini erimee kpoo.
(Imat 8:5-13)

¹¹ Ni ũkywerɛ kəna Iyesu ka kyaa opyo apya sini ayirhi ni Inayin, ɔno umer nge kəni orokru napany ko kro nge.

¹² Ni sini aku fwa onuo apya, asu kuno ni ũkwung opyoo orokru sini engɛɛ ni ɔno ekəri ereere eyeyie, ekəri ereere erime nge kpoo, ushi orokru napany bai idɔ ekəri apya ni kəni engɛɛ nge.

¹³ Ni sini Ete rie, aka kung okwoo ka sani engɛɛ ni, **"Bekya tei."**

¹⁴ Aka kya aya apya ima aban sini okoo nge ekəri aru sini okowo katiting neding. Iyesu ka sini, **"Anagyang, Isini ɔnwɔni, shine!"**

¹⁵ Ekəri aru ukpo kə shine akiki akasu pya onuo, Iyesu ka kpara nge ama akwaa.

¹⁶ Irung ka kpinmo kukummo, ɔkɔ dɔ Onung nge akani, "Aru pere onuo Onung erere kuno bi idɔ eri!, Onung bushɛ aru nge."

¹⁷ Ushoshoo imi sini Iyesu siyen ka kyawo kokywu ube bi idɔ Yahudiya kəni ũbung ũkukərimɔ.

Iyesu kəni Iyohana ari Ibaptisma (Imat 11:2-19)

¹⁸ ɔno umer Iyohana aru Ibaptisma ka tana Iyohana nge kukum ũma men Iyesu kusani. Kənawo Iyohana ka yirha ɔno umer nge ara pari,

¹⁹ aka tumamo ki iberi Ete oyo gyurho nge asani, "Onwɔ uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni esheshɛru?"

²⁰ Ikpara sini ekəri orokru bii owro Iyesu, aka sani, "Iyohana aru Ibaptisma nge atumi aru ni ɔnwɔ ani aru ba gyurhonw, 'Onwɔ uni aru sini aru kusha ukyee baa, kii aru si ikra ni esheshɛru?' "

²¹ Bakywakywa dang Iyesu kurhi orokru idumo nge, aru ũsang ikru, eyeri ering ushari kəni ũma aru sini ani ofow urong owro.

²² Oko yoro ekəri atina asani, **"Inyi juro kya tana Iyohana nge ima sini inyi rii a kung: Ofow pen urong owro, ogoru sa akru, aru udumo ũkong pen ikru, arang ku kung uring**

nge, aku shine ikwung, asu tana iring ididima eberi ara ayarha.

²³ Onuo adaduma ni ami aru sini **ana kpaa bekei mi."**

²⁴ Bakywa sini ekəri atina Iyohana kpin utira, Iyesu kasu tana orokru uring bi ikywi Iyohana: **"Ikimoyo inyi kii urong bi idɔ orumo? Inyi kii urong ũbung ũgbugbang sini uwroo ku pyawo?"**

²⁵ Ibasayo kəna, inyi kii urikimoyo? Araru sini ɔɔmi ũma ududuma? O-o aru ũma ũɔmɔ ũfɛ kəni aru ũkaadima ani aru kiki bi ozoro mo.

²⁶ Inyi nechiyen ikimoyo inyi kuni kya urong? Aru pere onuo Onung? Kənawo, Itananyi, epri atina Onung.

²⁷ Iyohana nge ni aru sini irhing Onung peri bi ikywie asani:

"Inu tuma atinam akpi itenw, sini anu kyenew utira ũkyebanw.

²⁸ Iku tananyi, kukum bi idɔ ubyere ereere araru na saange Iyohana. Kukum kəna aru sini ani atang bi idɔ igumo Onung sai nge."

²⁹ (Kukum ekəri orokru, kəni aru yirha ogon nge ma, sini akung irhing Iyesu, oko yoro asani utira Onung ni emer, beka! sini Iyohana nge asimo Ibaptisma.

³⁰ Ekəri Afarisiya kəni avɔwa ogro Imusa ka tiramo ũwɔrɔfo Onung bi ikywimo aka tiramo karhi Iyohana kya samɔ Ibaptisma.)

³¹ Iyesu ko shoo nge, asani, **"Ini marha orokru ikparha yen ni ikimoyo nechiyen? Ani kəni ikimoyoni?"**

³² Ani kəni ɔno sini akiki bi ugba Ize asu yirha opyomo asu sani,

" 'Aru pwiny ipwe, inyi ka tirany uya;

aru ka tany ute ukpo, inyi ka tirany utei.'

³³ Kii Iyohana aru sa Ibaptisma bii ana rii nge ũmura, ana sirhi nge asira, inyi ka sani, **'Ani ushari nge.'**

³⁴ ɔno Orokru ka ba asu ra, asu sa, inyi kasani, **'Orong ũkuma kəni aru sa ũma, orokoro aru yirha ogon kəni aruya.'**

35 **Ukiki orokru sini ani amraa nge useyen asani amraa nemer."**

Iyesu ni bidɔɔ ɔna Isimon ubafarisi

36 Upyu Afarisi ko sɔrɔɔ Iyesu nge aya ra ɔmura ɔre kani engɛɛ nge, aka kya ɔna ekari ubafarisi aya kiki eberi ɔrumura.

37 Opyo erere aruya ɔnuo ni ukiki bi ekari apya, ni sini akung asani Iyesu ku ra ɔmura bi ɔna opyo Afarisi, aka ba burha ni ɔno obom sini akyeni ni utari sini ayirhi ni Alibasta etiri ni enye unyang ɔduduma.

38 Aka ba atiting bi utumo nge bi ishi ifraa kasu tei, kasu rono nge ifraa ni ere, aka punamɔ ni ufurhi ikywie ko mo ifraa Iyesu kasu kuna enye unyang ɔduduma dang bayamo.

39 Ikpara sini ekari Afarisi sini ɔsɔrhi nge rii kana, ekɔ pere bi idɔɔ ikywie asani, "Akyusani orokru wen ni aru pere onuo Unung nge anakyu kperhi nge asani, akinadai ereere ngee akupirha nge, kii aruya nge."

40 Iyesu ka sani ekari ubafarisi ni, **"Isimon, ini imisini iwa tananwu."**

Aka sani, "Avuwa, tanam."

41 **"Opyo orokru nuwo arumita ami arapari utufe ereying kong nge udinari akuma ɔtong awan aru udnari isitong."**

42 Sini anabramoɔ ukpura nge ekari arumita ka punamɔ utamɔ nge, nechiyen akina aru nge bi idɔɔmɔ anɔpri ni uwaa ekari arumita?"

43 Isimon ko yoro nge asani, "Aru sini apuna ɔta nge ɔrurɛ."

Iyesu ka sani engɛɛ ni, **"Upere nemer."**

44 Ekɔ tere ki isha ekari ereere ka sani Isimon nge ni, **"Urii ereere wen? Ikpara sini irhii unanw, ukjana manw emye omung aki ikurho ifraam nge, yip ɔroni ifraam nge ni eree, apuna ni ufurhi ikyie."**

45 Sini irii ben use kanwu emye, uwe wroo bi ikpara sini irii unanw, ereere wen nuwo akumo ifraam.

46 Use kunaunw emye enye bi ikywi, eewe akunam enye unyang ɔduduma bi ifraa.

47 **Bi kanawo itananw apuna ereere wen akai ɔya nge, kii eyen mi uwaa nagang, aru sini apuna nge ɔya naji anu waa naji."**

48 Iyesu ka sani ekari ereere ni, **"Akarha punanw ɔyanw nge."**

49 Ekyeng sini ani burha akasu pere bi idɔɔ opyomo ni, "Iyaa ewe aru sini ese pona ɔya nge ni?"

50 Iyesu ka sani ekari erere ni, **"Kii uma ubrubrunw sanw oforo kyanw bidɔɔ ofofuru."**

8

Erere sini eshi Iyesu ngee

1 Ni ukwɛre kan, Iyesu ka shine kya asu kari apyapya kani apyang asu tanamɔ iring ididima gaa ni igumo Unung. ɔno ɔmer nge atarhi ni apari ni kani engɛɛ nge,

2 adarha opyo erere sini amimo ikru kani aru sini oworimo ering ushari bidɔɔ inamamɔ; bidɔɔmo Imeri bai Imadala aru sini owori ushari uten sara bi idɔɔ inama nge.

3 Ijowana ere Ikuza aru sini engɛɛ ani arite ɔno utina ɔna Ihiridus adarha Isuzana kani erere napany aru sini aku she Iyesu ngee kani ɔno ɔmer nge ni imisini aniyoo.

Ushosho aru wro

(Imat 13:1-9; Imark 4:1-9)

4 Ni sini ushi orokru bi owro Iyesu bai apya pya obotuno napany aka tanamo ushosho wen:

5 **"Opyo aru wro kii ɔpura irhow. Sini aku zara ipyoo kakpaa baya atira, ekɔ titɛɛ ɔnonung ayaya ka tanayo nge."**

6 Ipyoo ka kpa baya ibung atari. Akywa sini emeri ekɔ ne penyo omung negben iko roɔyo akurayo.

7 Ipyoo irhow ka kpa idɔɔ Akara kɔ mere kani ɔyo nge ekari akara ko turoyo a karhayo ufɔno.

8 Ipyoo irhow kakpaa bi ibung ididima. Ikamere kɔ fɔno asa akywi ususɔng epri imisini apuri."

Sini ekyweri utanamɔ, aka sani, "Aru sini ani atung akung nge, akung."

⁹ Ɔno umer Iyesu ko gyurho nge ikimoyo ekəri ushosho wen ku pere.

¹⁰ Aka sani, “Eyenyi ũma sini ɔsusi bakywa bidɔ igumo Onung sini inyi nu kperhi nge, uparha eshe ini pere ni ɔmo ni oshoshoyo,

“ ‘aki, anu ku ikra, anasu romo; anu kungwo, anasu kperhimo.’

Iyesu yen imi sini ushosho aru wro peri

(Imat 13:18-23; Imark 4:13-20)

¹¹ “Imisini ushosho wen peri ye: ekəri irhow yo ini Iring Onung.

¹² Imi sini kpɪi baya utira, ɔmomo ani aru sini akung ekəri irhing, ishari ka karhayo nge bi idɔ ikywimo, sini anau yoromo epen uɔya.

¹³ Imisini ikpɪi baya ibung atari iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirhayo ni ofofuru, uwe ese meremo ikang, oyoro ba anakywa umarha ka ba aka kpa.

¹⁴ Irhow sini ikpɪi bi idɔ akara iyoyo ini aru sini akung ka yirha nisini akpin okyoro uwure ukiki eyesing, ũkaa aduma kəri ukung ididima ka karhamo nge ɔkoro.

¹⁵ Irhow sini ikpɪi bi ibung ididima iyoyo ini aru sini akung ekəri iring aka yirha okong nagigi bi idɔ ikywi ididima nemer asu wura ikywi ama ɔno.

Ushosho uyen

(Imark 4:21-25)

¹⁶ “Araru nasu ta uyen aka frawo ni isong ba. Kənawo araru nasu ta uyen ɔɔmo ba atata Ipro. Aba ta uyen anu sawo bi owro ukyo uyen aki arura ekəri una nuruyeng.

¹⁷ Kii kukum ima sini ini ũsuso, anu kuno niyo besing, kənawo imisini afriyo, anu furɔyo okoba bi uyen.

¹⁸ Inyi sa noshong ni imisini inyi kukung. Aru sini ani ima nge anujo ma; aru sini asa niyo; ko ani ima sini aku wɔrɔfo ni inge niyo anu karha.”

Arupya Iyesu kəri akwa ubyere nge

(Imat 12:46-50; Imark 3:31-35)

¹⁹ Ikpara dang akwa ubyere kəri arupya Iyesu kaba owroo, ure orokru kasa ana bramo ũfwa nge.

²⁰ Opyo aru ka tana nge a sani, “Akwa byerenw kəri arupyanw titing besing akuwaw urong.”

²¹ Oko yoromo a sani, “Akwa byerem kəri arupyam ɔmomo ani aru sini akung iring Onung akasu utina niyo.”

Iyesu tani uwroo uraa nge ũka kwɔ

(Imat 8:23-27; Imark 4:35-41)

²² Upyu Onung Iyesu ka sani ɔno umer nge ni, “Aru bro kyu ũwan ũbya ugro ure.”

Ikpara dang aka raa ekəri uɔru omung aka kpin utira.

²³ Ni sini akubro ɔmoro ka kpara Iyesu nge. Uwroo avra ũmi ikrũ kə shine baya omung sini uɔru ubro omung ugro ure utu tire ni omung aka kpaa eyi nge atu rong asani imo kyweryo.

²⁴ Ɔno umer nge kəye shine nge asu takpa asani, “Arite, Arite, aru tekya ũmirimo!”

Iyesu kəshine aka tana ekəri uwroo avra ũmi ikrũ kəri omung, akayari owro kasa na kprukpring.

²⁵ Iyesu ko gyurho ɔno umer nge, “Eki ũma ũbrũbrũni?” Akyu tire ni irung asuya owro, akasu gyurho opyomo ani, “Iyaa we sini apyi onuo ni uwroo avra ũmi ikrũ kəri omung aka kwɔ.”

Iyesu wori ũshari bi inama opyo orokru

(Imat 8:28-34; Imark 5:1-20)

²⁶ Iyesu kəri ɔno umer nge kobro kyamo kii ibung Igarasi sini ini uteri isha irong Igalili.

²⁷ Iyesu ku shuro wurha bi ibung, aka darha opyo orokru bai idɔ apya aru sini ũshari ni bidɔ nge. Orokru wen derhe nge ono sono nge ũma ũɔmo ana kiki nge bi idɔ ũduna aku kiki bi idɔ ɔgronmo.

²⁸ Ni sini eri Iyesu nge ekə fen akpa ayaya ka karhakpaa bi ite, kasu takpa ayaya asu sani, “Iyesu Ɔno

Unung arayaya, ikimo uwei ni emye, iku sɔrhɔnw bekya ogyurhom!"

²⁹ Eperi kɛnawo, kii Iyesu karha kyu tana ering ebebi usho bidɔ inama nge ni ukuno. Bekai sini eren uraa nge eshuwe nge efen. Kɛni sini ese lorho nge ivu kɛni ifraa ni, okyo asha, akan karha ekɛri itomo nge, ushari kon wɔɔ kyamo idɔɔ orumo nge.

³⁰ Iyesu ko gyurho nge asani, "Utowanw ni iyang?"

Oko yoro asani, "Inapany," eperi kɛnawo bekai sini ushari sini urii inamange unugrɔɔ.

³¹ Ekɛri ushari kasu sɔrhɔ Iyesu nge ani ebekya yerimo kidɔɔ ukwoo sini usawɔ ni akurha nge.

³² Ugrii ku piri Iyoyow burha bi obru ukro. Ekɛri ushari ko sɔrhɔ Iyesu nge ani esheremo imo raa bi idɔɔ ekɛri Ugrii. Iyesu ko Yoromo.

³³ Bakwya dang ekɛri ushari ko kuromo bi idɔɔ ekɛri orokru ka raamo idɔɔ ekɛri Ugrii. Kukum ekɛri Ugrii ko shuro ni atara aramo bi idɔɔ ekɛri irɔng asa omung okyurhomo ekeremo kukum mo.

³⁴ Ni sini aru piri ekɛri Ugrii rii kɛna oko gyoo atara aya tana imi sini isi kidɔɔ apya kɛni apya ukukɛri mo.

³⁵ Orokru kaba okuno oborong imi sini isi. Ni sini abii eberi Iyesu, aka darha ekɛri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ nge akiki bi ite Iyesu ɔsusɔmi igbe nge, asa akru. Irung ka kpinmo nge.

³⁶ Aru sini ani burha ori imisini isi nge akasu tana aru sini abi bi ututumo, sini owori ekɛri orokru ushari bi inama.

³⁷ Ikpara dang kukum aru ukukɛri ibung Igarasi ko sɔrhɔ Iyesu nge ani esheremo apya nge, kii akung irung nge nagang. Iyesu karaa ugɔru omung sɔɔ nge.

³⁸ Ekɛri orokru sini ushari kuni bi idɔɔ inama ko sɔrhɔ Iyesu nge a sani ingeɛ nu kroo nge Iyesu ka shirha nge a sani,

³⁹ "Juro kyanw owro arunw aya tanamo imi sini Unung sinw." Ekɛri

orokru kakyaa kidɔɔ apya kukum asu tana imi sini Iyesu sie.

ɔno Ijairus kɛni erere sini apyii Igbe Iyesu

(Imat 9:18-26; Imark 5:21-43)

⁴⁰ Ni sini Iyesu juri ba uwan ubya orokru ka yirha nge ni ofofuru kii akaru shaa.

⁴¹ Ani aya usirha kɛna opyo orokru sini ayirhi utɔwa nge ni Ijerus, arite owro utuno Ayaudiya kaba okpukporo bi ite Iyesu, asu sɔrhɔ nge akya udunaa,

⁴² kii ɔno eying enere aru sini etekya usa enyee atarhi na aparti etekya ukpo.

Ni sini Iyesu nibi utira ushi orokru ko mumun nge.

⁴³ Opyo erere sini aku kung igara ni udumo unira eyi enyee atarhi na aparti, ɔnuo burha. Eperi imi sini aniyoo nge bi ukikie eberi avuwa ikang, ekene pen nge ikru.

⁴⁴ Aka sara bidɔɔ orokru bau utumo Iyesu ka pya afri igbe nge, ba kywakywa dang unira eyi nge kating.

⁴⁵ Iyesu ko gyurho a sani, "Iyaa apim?" Orokru kara amaa nge, ikpara dang Ibitrus ka sani, "Avuwa akai orokru men ekakarinw a su tanw ivu bai ikwu ikinisha keba ni ɔnwɔ."

⁴⁶ Iyesu ka sani ni, "Araru pyam; ikung sini ikru kuni yo nge bidɔɔmi."

⁴⁷ Ni sini ekɛri erere rii anasu braa usɔ nge, oko kuno ni uyawro aba okpukporo ni orung bi ite Iyesu. Aka tana nashisha imi sini isi ingeɛ pie kɛni sini eyi ting na kyarh bakywakywa dang.

⁴⁸ Iyesu ka sani engeɛ ni, "ɔnoɔ, uma ubrubrunw manw ikru. Kyanw ni ofofuru."

⁴⁹ Ni sini Iyesu ni aya upya onuo, opyo orokru kaba ni itina bau un Ijerus, arite una utuno Ayahudiya. Kaba sani Ijerus nge ni, "ɔnoɔnw kywɛɛ ukpoo, bekya ojo ma avuwa nge igara."

⁵⁰ Ni sini Iyesu kung kɛna aka sani Ijerus nge ni, "Bekya kung irung; yoro! Anu gya."

⁵¹ Sini afwi una Ijerus, akya noy-oro nge ni araru raa kəni engɛɛ nge. Ibitrus, kəni Iyohana kəni Iyakubu adarhi Akwa ɔno kəni ekperi nge mo oyori ni araa kəni engɛɛ.

⁵² Orokru titiri ekəri una asu tei kəni ɔwura ikywi nge bekaɪ ekəri ɔno. Iyesu kasani ɔmɔni, **"Shere utei nge ekəri ɔno se kpo ba, aku morowo."**

⁵³ Orokru ka sina nge, sini ekperhi nge asani ekywere ukpoo.

⁵⁴ Iyesu ka kpin nge bavu kasani, **"Ɔnɔm, shine!"**

⁵⁵ Uring nge ko juro bawo idɔɔ nge ekə shine akiki bakywakywa dang. Iyesu ka sani ɔmɔni amaa ɔmura ara.

⁵⁶ Aru byere nge kəjjire, Iyesu ka sani ɔmɔni ebekya tana araru imi sini isi.

9

Iyesu tumi ɔno umer nge atarhi ni aparɪ

(Imat 10:5-15; Imark 6:7-13)

¹ Nisini Iyesu yirhi ekəri ɔno umer nge atarhi ni aparɪ kukum, aka mamɔ ikru imu ɔyeri kukum ɔshari kəni ɔuma ikru.

² Aka tuma mo aya tana iring Igumo Unung ama aruraa ikru.

³ Atanimɔ: **"Inyi bakya kpara iririma bi ukyeng nyi, ko ushi ukyeng, ɔburhu, ɔmura, ɔfe ko iri igbe."**

⁴ Urɔ una sini inyi ba raa, inyi ki burha kekya akywa sini inyi nu shere ekəri apya nge.

⁵ Ekəri orokru bana yirha monyi inyi krikri ifraanyi bi ekəri apya eshere mo ɔpe itenomo."

⁶ Oko tuno ikpara ka kpin ɔtira kyamo bai apyang yen kekya apyang yan, asu tana iring ididima kəni ɔuma orokru ikru kokyube.

Uwure Ihiridus

(Imat 14:1-12; Imark 6:14-29)

⁷ Ikpara dang Ihiridus ogumo Igalili ka kung kukum imisini iku kyeng nge. Ekə pen uwure nge nagang kii opyo aru kusani Iyohana nge eshine.

⁸ Opyo aru susani Iliya nge okuni, opyo aru susani ire ying bi idɔɔ

aru pere onuo Unung uwruwroo nge shini.

⁹ Ihiridus kasani, "Ikywa Iyohana nge ikywi nge, yip Iyaa we nɛchiyen sini ikusu kung edei ɔring men bi ikywie ni?" Bau ɔpurha akasu waa sini nge nuri Iyesu nge.

Iyesu piri orokru ɔsɔng ɔtɔng

(Imat 14:13-21; Imark 6:30-44; Iyo 6:1-14)

¹⁰ Ikpara sini ekəri ɔno umer nge ɔjuri, aka tana Iyesu nge kukum imisini imo si. Ikpara dang aka kparamo ɔsɔsɔ kya opyo apya sini ayirhi ni Ibasaida.

¹¹ Yip ekəri ushi orokru ka kung owro sini awa kya nge oko kroomo nge. Aka yirhamɔ, ka tanamo irhing igumo Unung, ka ma aruraa ikru.

¹² Ni ukye ba ɔre ekəri ɔno umer atarhi ni aparɪ ka ba eberi nge ka sani, "Shirha ushi orokru men aki akya kidɔɔ ipyang mo kəni apyang ɔkukəri aya waa ɔmura kəni owro umoro, kii aru ni ikarha ni apyang."

¹³ Oko yoromo asani, **"Inyi mamɔ iririma ara."**

Aka sani, "Upara ikyɛɛ ɔtɔng kəni utofuru ɔparɪ mɔɔ aru numɔɔ ɔwei aru yerɛɛ kukum ushi orokru men ɔmura?"

¹⁴ (Eɛɛrimɛ sini ani burha nusa ɔsɔng ɔtɔng.)

Yip akasani ɔno umer nge ni, **"Inyi samɔ akiki esheshi sini anusa isititong."**

¹⁵ Ɔno umer nge kasa kəna, ikuyang ka kiki.

¹⁶ Iyesu ka kpara ekəri upara ikyɛɛ ufuforho ɔtɔng, kəni utofuru ɔparɪ kasu ro ayaya, kasa ija, kojujurho. Ka ma ɔno umer nge akaa orokru.

¹⁷ Kukummo aka ra oshushuro, ɔno umer nge ko tuno owurhu nge sini aparhi eshe etire ɔkɔɔ atarhi ni aparɪ.

Ibitrus tani asani Iyesu nge ni Ikristi

(Imat 16:13-19; Imark 8:27-29)

¹⁸ Upyu Unung Iyesu ka shine kyaa ɔsɔrɔ Unung eyeyie. Ɔno umer nge mo eyeyimo ani kəni engɛɛ nge. Iyesu

ko gyurhomo asani, **"Orokru ku pere asani imye ini iyaa?"**

¹⁹ Oko yoro asani, "Opyo aru sini Iyohana ari Ibaptisma, opyo aru sini Iliya, opyo aru su sani ereying bi idoo aru tana onuo Unung uwruwroo nge shine."

²⁰ Oko gyurho mo asani, **"Inyi ukany nyi peri asani ini iyaa?"**

Ibitrus ko yoro asani, "Unwuo ni Ikristi amu Unung."

Iyesu peri edei ukpo sini unu pen nge

(Imat 16:20-28; Imark 8:30—9:1)

²¹ Iyesu ka woomo atung nagang katanamo ebekya tana araru.

²² Aka sani, **"Itsoyo ono orokru kung igara ededei. Ekperi, ogu ubyen Unung kani Avuwa umer ogro nu tiramo nge, epere nge. Yip awri umang taru Unung nu shine nge."**

²³ Ikpara dang akasani kukummo ni: **"Kukum aru sini aba waa okroomi nge itsoyo atiramo ukamo akpara agara mo ko ukina unung okromi nge."**

²⁴ Kii aru sini aba waa usha ufer mo anu taawo, aru sini aba taa ufermo bi ikywim anu sawo oforo.

²⁵ **Ikimoyo ididima sini orokru nu pen ebe pen kukum eyesing, ataa ufer nge?**

²⁶ Aru sini aba kung uwam kani iring mi, ekari Ono Orokru nu kung uwaa bi ikpara sini aba ba bi idoo immoru nge kani imumoru Ekperi kani Atina Unung Ushisha.

²⁷ **"Ubrubruwao itaniny, opyo aru sini atiting bi upen anasu kpomo kekya ikpara sini oborong Igumo Unung."**

Utere Inama Iyesu

(Imat 17:1-18; Imark 9:2-8)

²⁸ Kekyaa ukpin awri ochupari mao sini Iyesu peri iring yen aka kpara Ibitrus nge, Iyohana kani Iyakubu aka kirha kyamo usorho Unung ki aya ukro.

²⁹ Nisini aku sorho Unung itee ka tere uma usomo nge kasa navarh kani uyen unung ni.

³⁰ Akywakywa dang orokru aparti ko kuno, Imusa kani Iliya asu pya onuo ni Iyesu.

³¹ Okuni bidoo imumoru ayaya kasu pere sini Iyesu etekya ushere eyesing nge, imisini itekyu ba tire bi Urushelima.

³² Ibitrus kani orobyoo kumoro nagan, nisini umoru karhamo oko rong imumoru nge kani orokru aparti sini atiting kani engge nge.

³³ Nisini Imusa kani Iliya ku shere Iyesu nge, Ibitrus kasani engge ni, "Avuwa, ini igyang sini aru ni bi upen. Shere aru tany soru ataru, uying unwa, uying umi Imusa, uying umi Iliya." (Ene kperhi nge ima usu pere nge.)

³⁴ Ani aya upya onuo, umung ko kuno afraa mo, aka kung irung nge sini arii idoo ekari umung.

³⁵ Ihywi ko kuno bai idoo ekari umung, asani, "Onom nge we, ikarha akyu woro nge, inyi kung imisini atanany!"

³⁶ Ikpara sini ekari ihywi karha apya onuo, oko rong Iyesu ni eyeyie. Ekari ono umer ko so ekari iring bi idoomo. Bakywa dang akana tanamo araru imisini erii.

Iyesu mi ono sini uring ubibi rii nge ikru

(Imat 17:14-18; Imark 9:14-27)

³⁷ Uwuni ikywa, sini oshuri baa aya ukro, akai ushi ka darha nge.

³⁸ Opyo orokru bidoo ekari ushi kata onuo ayirha nge, "Avuwa isorhono akyu upyerhe onom, kii engge ni onom eyeyie!"

³⁹ Ering ebebi se raa nge akywakywa akan ta akpa kansu nunaa asu ba ufu bi onuo. Ekari ering sesa ukorho owro bau ushere nge nekakarhe asu gyurho nge.

⁴⁰ Isorho ono umer nwu oworo nge ekari uring Ishari nge anabramo."

⁴¹ Iyesu ko yoro, **"Inyi ipyoo usang uma ubrubru kani ari eteting! Ke kyaa akina akywa yo ini kiki kani enyi nge asu wura ikywi ne nyi? Ko ononw ba ben."**

⁴² Nisini ekəri ɔno ku kyeng ba, ekəri ering Ishari kəshwe nge ogyo bi Ibung inamaa kasu ya. Yip Iyesu ka tana ekəri ering Ishari uraa nge, kama ekəri ɔno ikrɔ ka naa ekperi nge kyaa.

⁴³ Kukummo kə jijire nge ni ure ikrɔ Unung.

*Iyesu jo tana edei ukpoo
(Imat 17:22-23; Imark 9:30-32)*

Akywa sini kukum orokru ku jijire ni umasini Iyesu sa, akasani ɔno umer nge ni,

⁴⁴ **"Inyi kung negben imisini iwa tanany: Anu ma ɔno orokru bavu aru sini ana waamo nge."**

⁴⁵ Yip ene kperhimo imisini aku pere. ɔswimo nge karha ekə kperhi. Aka darha nge akung irung ugyurho nge ekəri iring.

*Iyaa nu shoo aru erere?
(Imat 18:1-5; Imark 9:33-37)*

⁴⁶ Amaa kə shine bi idɔɔ ekəri ɔno umer asani iyaa nu shoo arite aru.

⁴⁷ Iyesu, kperhi ɔwɔɔfomo nge bi ikywimo, aka kpara ɔno ajaji ko kyo atiting bi ikwoo.

⁴⁸ Ikpara dang akasani ɔmoni, **"Aru sini aba yirha ɔno ajaji wen bidɔɔ utuwam ayirhim imyee; kənawo aru sini aba yirham ayirhi aru sini atumim nge. Kii aru sini ani ara ajaji bi idɔɔ nyi kukum engɛ ni aru erere."**

⁴⁹ Iyohana ko yoro asani, "Avɔwa, aru rii araru ku yeri ɔshari bidɔɔ utuwamw aru kasu karha nge, kii asaa bidɔɔ aru."

⁵⁰ Iyesu kasani, **"Inyi bekya akarha nge, kii kukum aru sini abana tiraa enyi ani kəni enyi nge."**

Orokru opyo apyang Isamariya tirimo Iyesu nge

⁵¹ Nisini ikpara tokyu fwa sini Unung nu kpara nge kekya ayaya, Iyesu ko suno nge ni uwaa ukya Urushelima.

⁵² Aka tuma atina akpi itee, aru sini aki opyo apyang Isamariya otuno nge ɔuma asha ubaa,

⁵³ yip ekəri orokru burha ka tiramo uyirha nge, kii ani bi utira ukyya Urushelima wo.

⁵⁴ Nisini ɔno umer nge Iyakubu kəni Iyohana rii kəna, oko gyurho, "Ete, ɔwei ni aru yirha ura ba ayaya aki uramo nge?"

⁵⁵ Yip Iyesu kə tere atana mo uraa nge.

⁵⁶ Ikpara dang Iyesu kəni ɔno umer nge ɔkɔ wɔɔ kyamo opyo apyang.

*Ukroo Iyesu nge ni uraa nge
(Imat 8:19-22)*

⁵⁷ Nisini aku kyeng bi utira, opyo orokru kasani engɛ ni, "Ini kroo unwɔ ku kyu ube."

⁵⁸ Iyesu ko yoro nge, **"Ibri ni igaramo nge ɔnɔnɔng ayaya ni Ibɔru nge, yip ɔno Orokru saa ni owro sini anusomo ikywi nge."**

⁵⁹ Akasani opyo orokru ni, **"Kroo mi nge."**

Ekəri orokru ko yoro, "Ete, shere ikya eye mine ekperim noru."

⁶⁰ Iyesu ka sani engɛ ni, **"Shere arukpo mine opyomo, yip unwɔ kyanw yasu tana iring igumo Unung."**

⁶¹ Opyo aru ka sani, "Ini kronwuo, Ete, yip shere ikya aya shirha arum noru."

⁶² Iyesu ka tana nge asani, **"Aru sini ɛwei uwro ni inaa uwro ka kpin ituo inaa, atikpa uwro ikpara dang akasu pyerhe utumo ese maa usa utina bi idɔɔ Igumo Unung ba."**

10

Iyesu tumi orokru isitensara ni apari

¹ Ekə kywere Ete, ko woro aru isi tensara na pari ka tuma mo arapa-pari asu kyeeng ashubaa ki ko kina apya kəni owro sini eye kyaa nge.

² Aka tanamo asani, **"Ukana ni atana, yip aru tina ni aji. Inyi ɔɔrɔho Unung nge Ete itina akyi a tumanyi ni aru utina."**

³ Inyi kya! Iku tumanyi kəni atam ni bidɔɔ ava orumo.

⁴ Inyi be kya kp̄ari ipa uf̄e, uburhu k̄eni ataka, Inyi bekya fo araru bi utira.

⁵ “Una sini inyi baraa, inyi fomo nge a sani, ‘Unung manyi uyari ikywi.’

⁶ Ek̄eri aru una ba waa uyeri ikywi anu pen uyari ikywi, aba na waa nge unu juro bawo nu nwo.

⁷ Aba yirhanyi inyi ki burha, inyi ra asa imi sini abamany, kii etiri maa sini ama uf̄e, bekya su kyeng uk̄eri ina kya ina.

⁸ “Ko kina kywa sini inyi ba kya arapya aba yirhanyi, inyi ra imi sini aminy.

⁹ Ama aru samo akru, ikru, atanamo asani, ‘Igumo Unung to iyoyou nenyi.’

¹⁰ Apya sini nyi baraa, abana yirhamo nyi, inyi kyany ki tiramo ka tanamo,

¹¹ ‘Ku ukyuro apyany sini ukpin aru bi ifraa aru nu punanyi mo. Aru weini inyi kperhi nge asani igumo Unung to iyoyow nenyi.’

¹² Iku tani nyi unung ukyerhe uring Unung nu pri nu ukung okwo Isodm ni apya dang.

*Apya sini tirimo uyirha
(Imat 11:20-24)*

¹³ “Okwo ne nyi aru Ikorazin!, Okwo ne nyi aru Ibasaida!, Ana akysani, uma ujijire men asi bidoo nyi ni asamo bi Itaya k̄eni Isidon. Uruwro anakyu shere eteting nge a shere uya nge, akiki bi bung, osomo uma ukrukru azara utong bi inamamo.

¹⁴ Inu pri Itaya k̄eni Isidon unung ukyerhe uring ne nyi.

¹⁵ Inyi ari Ikafarnahum inyi kung anu shwe nyi kya ayaya?. O-o, anu fen nyi kya apya ering.*

¹⁶ “Aru sini aba kuny akum, aru sini aba tiraa nyi, atira eme, aru sini aba tiraa emye atira aru sini atumim.”

Ujuro isitensara ni apari

¹⁷ Ek̄eri aru isitensara ni apari juri ni um̄e, kasu sani, “Ete ni, ushari sa kung aru, aru ba yirhi utowanw.”

¹⁸ Iyesu kasani omoni, “Iri Ishari kpi k̄eni iyeyerhi ni ba ayaya.

¹⁹ Rong!, Imany ikru ut̄e Iyow k̄eni Inang kukum, ka manyi ikru kukum bayi aru sini ana waamo nyi, bai rima sini inu rany inama.

²⁰ Inyi bekya em̄e asani ering eteting kuniny inyi ba waa um̄e, inyi me asani oworo utowany ba yaya.”

*Iyesu tiri ni ofofuru
(Imat 11:25-27; 13:16,17)*

²¹ Ba kywa dang Iyesu k̄e tire ni eme bi idoo uring ushisha, aka sani, “Ekperim, Ete arayaya k̄eni eyesing! Isanw ija kii uso er̄es̄er k̄eni aru kperhi uring nge ni umamen ka ba eyen Ono ajajirhi. E, k̄enawo, ekperim uwaanwu wurha.

²² “Ekperim mam ikukin. Ba aru sini ekperhi Ono sai Ekperi. K̄enawo baa aru sini ekperhi Ekperi nge sai Ono aru sini Ono bo yoro ni nge anu yen nge Ekperi.”

²³ Iyesu k̄etere eberi ono umer nge ususo kani, “Onuo adaduma aru sini erii imisini inyi rong.

²⁴ Itana inyi asani, aru pere onuo Unung k̄eni ogumo napany awa urong imisini inyi rong onoromo, awa ukung imisini inyi kung ene pen mo ukung.”

Ushosho ari Isamariya sini asi ididima

²⁵ Upyu unung avuwa umer ogro Imusa shini awa marhi Iyesu nge. Oko gyurho, “Avuwa, ikimoyo inisa k̄e pen ofo ushishaa?”

²⁶ Iyesu ko gyurho nge, “Ikimo iring (ogro) Unung peri? Ukperhi nge nenyee wo?”

²⁷ Ek̄eri orokru ko yoro kasani owori bidoo iring Unung kasani “ ‘Waa Etenw k̄eni Unung nwu, ni kukum ikywinw, ni kukum Ipanw, ni kukum ikru, k̄eni kukum

* 10:15 10:15 Owro aru ukpo wura 10:27 10:27 Og Im 6:5 10:27 10:27 Iivi 19:18

uworɔfonw', 'Ka waa ari yoyou ni unwo kɛni sini uwei ukanw ni.'"

²⁸ Iyesu ko yoro nge kasani, "Upere namer. Kya ya sakana uni gya."

²⁹ Ekari avuwa umer ogro Imusa ka waa ukurho ukaa, ka gyurho Iyesu asani, "Iyaa ni ari iyoyow ni emye?"

³⁰ Iyesu ko yoro nge ka sani, "Upyu unung opyo orokru ku kyeng asu tashuro nge bai Urushelima kekyaa Ijeriko, aka kpaa ba avu eyi utira. Oko woro nge uma nge, aka kraa otow upere, ka kyamo ni ikpara nge.

³¹ Anakywa naji ipyoo ogoku ubyen Unung kasu kyeng bi utira dang, ko rong orokru yari aka buban nge kyaa.

³² Kanawo opyo eyeri Ilevi bi ko bo roo ka buban akpin utira kyaa kaa.

³³ Ipyii Isamariya ni bo kyoro nge, ka ba rong orokru sini eyi krie ayari aka kung okwoo.

³⁴ Aka kya ka puna nge onuru ka saa enye nge ka saa asira nge, ko lorho nge ni utugbe. Ka shwe nge a saa bayi Ijaki aya ma opyoo aru bi una ushuro ekyeng aki asu roo nge.

³⁵ Uwunikyaa akaba ma ekari aru una ushuro ekyeng udinari †kani engge ni ro nge imi sini ube pere nge ini ba kpuranw iboso.

³⁶ "Bidoo arataru men, bidoo ikywinw, iyaa epri ni iyoyow ni aru sini akpi ba avu eyi utira?"

³⁷ Ekari avuwa umer ogro ko yoro ka sani, "Aru sini akung okwo."

Iyesu kasani engge ni, "Kya ya sa kana kanw."

Iyesu kii awraa owro Imeri kani Imata

³⁸ Sini Iyesu mo kani aru kro nge aku kyeng kyamo Urushelima aka fwa anapyang, opyo erere sini ayirhi utuwa nge ni Imata aka yirha nge bi idoo unaa.

³⁹ Ani oforo nge sini ayirhi nge ni Imeri aru sini akiki bi ikwo ifraa Ete asu kung umer nge.

⁴⁰ Imata kasu shishishii ukyene umura, aka ba owro Iyesu kasani engge ni, "Ete unorong sini oforom sherim eyeyim iku sa utina? Tana nge aba sham nge!"

⁴¹ Ete ko yoro nge ka sani, "Imata, Imata," "Ikywinw burayo uku kung anang ni uma napany.

⁴² Ima iying yo ini ididima, Imeri karha woro imasini ipri ni idima, imi sini ba aru sini anu karha nge bavuo."

11

Iyesu mer Ono umer nge sini anu usorho Unung

(Imat 6:9-13; 7:7-11)

¹ Upyu unung Iyesu ku sorho Unung bi opyo owro. Sini ekywere, opyo aru bi idoo Ono umer nge ka sani engge ni, "Ete, mer aru sini aru nu sorho Unung kani sini Iyohana mer Ono umer nge ni."

² Iyesu ka sani moni, "Inyi bawaw usorho Unung, inyi sorho kan:

" 'Ekperi,*
she aru nge aru do Utuwanw,
aki igumo nwu ba.†

³ Maru umura sini aru wei ku kina unung

⁴ puna aru uyaru nge,
kani sini aru se puna aru uyaru ni.

Bekya kong aru kya iberi umarha.‡ "

⁵ Iyesu ka sani omoni, "Asani araru bi idoo nyi ani orokyoro nge, aka kya eberi nge ni abarating ating, ka sani engge ni, 'Orokyorom, mam uta umura nge,

⁶ ima orokyorom sini okuni baa okyoro, uwe isam imisini ini maa aki ara.'

⁷ Ekari orokyoronw bai ididang ka sani, 'Bekya ewurem. Akarha afra onogro, imye kani onom aru karha yarimo, ina bram ushine amanw iririma.'

⁸ Isini enyi ni abadana su shine nge amanw umura, bekai sini inyi ni orokyoromo, yip bekai usang uwanw

† 10:35 10:35Idinari: Idinari iying ni ufe itiri awri eying. * 11:2 11:2Ipyo iworo wori ni ekperi aru ayaya † 11:2 11:2Ipyo iworo wori ni. Uwaa nwu shoo bi eyesing kinisi ini bimn ayaya ni ‡ 11:4 11:4Ipyo iworo wori ni. Yip woro aru bi avu ishari

uko sunonwuo ukwuna ɔnɔgrɔ na-gang anu shine amanw amarha ima sini uwei.

⁹ “Kɛnawo itanany: Inyi gyurho kii anu many; Inyi waa Inyi nu pen; Inyi kwuna ɔnɔgrɔ anu yɛɛ nyi.

¹⁰ Kii kukum aru sini obo gyurho anu yirha. Aru sini aba waa anu pen. Kɛnawo aru sini aba kuna ɔnɔgrɔ anu yɛɛ nge.

¹¹ “Akina ekperi nge bi idɔɔ nyi, ɔnɔɔ bo gyurho nge Itofuru, aka ma Iyowɛbi uka Itofuru?

¹² Kii obo gyurho nge Ikpa, aka maa Inang?

¹³ Iboshoo inyi, ereteting kperhi uuma ɔnɔny iima igigyang nge, ka parha eshe Ekperi nyi kya ayaya anu ma kukum aru sini ɔsɔrhi nge Ering Ushisha!”

Iyesu kani Ibeelzebul

(Imat 12:22-30; Imark 3:20-27)

¹⁴ Upyu unung sini Iyesu ku yeri ishari bi idɔɔ orokru sini anabraa upya onuo. Ni sini ekari ishari ku-niyo, ekari orokru sini anabraa upya onuo, kasu kapya onuo, ekari ushi orokru ka jijire.

¹⁵ Yip opyo arumo kasani, “Brubru aku yeri ushari. Epen ikru ba eberi Ibelzebul, ogumo ushari.”

¹⁶ Opyo aru ka waa umarha Iyesu nge, oko gyurho nge ani eyenmo upe iririma ba ayaya.

¹⁷ Iyesu kperhi uwɔrɔ ofomo nge, aka sa ni ɔmɔni: “Igumo sini orokru ku pya ɔkɔɔ ni ipyoo inasɔ derheyo nge, kɛnawo una sini ukong ɔkɔ ni ukawɔ inu sarhayo.

¹⁸ Ishari bating ite ni ukaa anu sane nye igumo nge kating? Igyurhiny kɛn, bekai sini inyi kpari asani iku yeri ushari ni ikru Ibelzebul yo.

¹⁹ Nɛchiyen ibeyeri ushari ni ikru Ibelzebul, aru kro nyi nge ku yerimo ni ikru iyangyo? Iboshoo kɛnawo ɔmɔmɔ anushoo aru kyerhe uring nyi.

²⁰ Yip iboshoo iku yeri ushari ni ikru Unung yo, Igumo Unung ba bi idɔɔ nyi wurha.

²¹ “Akywa sini arikru, ani uuma uraa nge ne terh, asusha unaa umaa ni bi uyari ikywi.

²² Yip ikpara sini aru sini epri nge ni ikru be shine ɔkɔɔ ne nge, eyen nge ikru, anu karha nge uuma uraa sini atirikywi nge aka kaa ukaadima nge.

²³ “Aru sini asaa kani emye nge at-ing ite ni emye, aru sini asaa sutuno kani emye nge, aru sarha nge.

²⁴ “Ikpara sini ering ishari bo kuno nge bi idɔɔ orokru, ese kya eberi ak-wakwuru uwaa owro uwuro, abana pen nge, akan sani, ‘Inu juro kyam una sini isheri nge.’

²⁵ Ni sini obo juro anu darha eyerhe ekari una napupurhi okyowo nɛmɛr.

²⁶ Ikpara dang anu juro kya aya barha ering ushari eten sara sini epri nge ni eteting aka raa akiki burha. Okiki ekari orokru bi ikpara dang ka burawo epri umi itee.”

²⁷ Ikpara sini Iyesu naya utana uring men opyo erere ka ta onuo bai idɔɔ ushi orokru, “Unung ta akwa sini ebyerinw, eprinw onuo adaduma.”

²⁸ Iyesu ko yoro nge asani, “Unung pri ni uta aru sini akung irhing nge asu utina niyo onuo adaduma.”

Upe Ijona

(Imat 12:38-42)

²⁹ Ni sini ekari eshi orokru ku fɔnɔ, Iyesu ka sani, “Orokru ipyoo yen ni eteting. Ewei ni eyenmo upe, yip imi sini Inushoo uyenmo iyoyoo ini upe Ijona.

³⁰ Kii kani sini Ijona ni upɛwɔ eberi ari Inineva ni, kɛnawo ɔnɔ orokru nushoo upɛwɔ eberi ipyoyen.

³¹ Unung ukyerhe uring, Ogumo erere ibung Isheba anu titing burha kani orokru ipyoyen nge eyen mo ni imi sini akusa isayo igyang. Bekai sini abii bai akurha eyesing kya ki ikakarha ukung ukperhi Ogumo

Isolomon. Nechoyen opyo aru sini ipri Solomon nge we ani ben.

³² Unung ukyerhe uring ari Inineva nu ting eyen mo ni imi sini akusa isai igyang, kii eshere uya nge akywa sini Ijona tanimo irhing Unung. Uwe nechoyen aru sini epri Ijona nge we.

*Umer bekai uyen kani eting
(Imat 5:15; 6:22-23)*

³³ “Araru nasu taa uyen oko kyowo bi owro sini osusi. Araru nasu taa uyen afraawo ni isong. Anu kyowo bi owro ukyo uyen sini aru keba nu ru uyen.

³⁴ Ikranwyo inu uyen inamanw. Ikranw boshoo ikru*Inamanw kukum nu tire ni uyen. Yip iba sayo ikru inamanw kayo inu tire ne eting.

³⁵ Sa sini uyen ushoo bidonwu naw terewo oshoo eting.

³⁶ Boshoo inamanw kukum itiri ni uyen, eting neshiyo nge bi irisha, inamanw nu tire ni uyen kani sini uyen se ta bayanw ni.”

*Ima okwoo ni Afarisiya kani
avuwa umer ogro Imusa
(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)*

³⁷ Ni sini Iyesu kyweri upya onuo, opyo Afarisi kayirha nge ura umura bidoo unaa; aka kya aya kiki kani omoo bi owro ura umura.

³⁸ Yip ekari Afarisi kajijire ni sini orii Iyesu rii umura baa ukurho ivu.

³⁹ Ikpara dang Ete ka sani engge ni, “Inyi Afarisiya dirhi ni utumo osong kani isong, yip idoo nyi tiri ni uwaa ikywi kani eteting.

⁴⁰ Inyi obobo orokru! Sii Unung nge ekyeni esing ojo kani idoo?

⁴¹ Yip inyi ma aru sini ewei ni ikywi iying imi sini inyi niyo, ikpara dang ikukying nusany napupurhi.

⁴² “Yip okwo nenyi Afarisiya, kii inyi mi Unung nge ima iying bi idoo atarhi bai idoo ani uma ajajirhi sini inyi se pen kani ayaa ukyene umura umu sini inyi wrini, yip inyi kata utumo ni iring ubrubru adarhi uwaa Unung. Imi sini inyi tani usaye bai itee ojo dirha usa uman.

⁴³ “Okwo nenyi Afarisiya, kii inyi pri ni uwaa owro ukiki omomoru bi owro utuno Ayaudiya, awaani orokru fony, ufo umumoru bi ize.

⁴⁴ “Okwo nenyi, kii inyi ni kani ogron sini ana tamo upe nge ni, orokru kasu kyeng bayaa baw kperhi.”

⁴⁵ Opyo avuwa bi idoo avuwa ukperhi ogro, ko yoro Iyesu nge asani, “Avuwa, utira aru bi ikpara sini uku pere uring men.”

⁴⁶ Iyesu ko yoro, “Inyi avuwa ukperhi ogro, okwo ne nyi kany, kii inyi so lorho orokru ikpara uma sini anabramo ukong, inyi ukarha ikywiny inyi natany mo ani ivu nge.

⁴⁷ “Okwo ne inyi, kii inyi vuri aru pere onuo Unung ogron. Aru sini ekperi nyi mo epyerhimo.

⁴⁸ Kanawo inyi yen asani inyi yoro ni imisini ekperi nyi si. Epyerhi atina Unung inyi ka vura mo ogron.

⁴⁹ Bekai kanawo, Unung bidoo ukperhi nge aka sani, ‘Ini tumamo ni aru tana onuo Unung kani onoo umer ami sini opyo aru bi idoomo anu perhemoma opyo arumoma igara.’

⁵⁰ Kanawo eyi kukum aru pere onuo Unung sini epyerhimo wro bai ikpa eyesing, nu shoo baya orokru ipyoyen,

⁵¹ bai eyi Abila kya ki eyi Izakariya, aru sini eperi nge ba para unara kani una Unung. Iku tanany ubrubru, anu waa eyimo kukum bavu ipyoyen.

⁵² “Okwo ne nyi avuwa ukperhi ogro, kii inyi karha akpara umu yee ukperhi nge. Inyi ikywiny na raa nyi akarha arusu raa nge.”

⁵³ Ikpara sini Iyesu kuni nge esing ekari Afarisi kani avuwa umer ogro Imusa kasu tana uring ubibi bi ikywie ni ubura ikywi kasu waa nge ni ogyurho uring adedei,

⁵⁴ asu sha uwaa ukpin nge ni iririma sini anushe upepe.

* 11:34 11:34 Ikru bi Igreek ben yen uma uuma

12

*Ukwana bekai aru upre eteting
(Imat 10:26-27)*

¹ Ni sini, eshi orokru ususong tuni, asu tee opyoomo, Iyesu kasu pere ni ono umer nge noru, aka sa nomoni, "Inyi sa noshong ni edei umer upre eteting Afarisiya use sa orokru ibobomo wurha.

² Akywa yeba amu sini iririma sini afrii anu yee yo, imi sini ini ususo anu kperhi yoo.

³ Kukimo inyi bepere bidoo eting anu kuyo bidoo uyen, imisini inyi bepere iwerhiwe bi ikuu idang anu tanayo ayaya kyaya usoro uboru aki orokru kukum kwo.

*Aru sini anu kung irung nge
(Imat 10:28-31)*

⁴ "Iku tanany, orokyorom, inyi bekya kung irung aru sini anu Peri inamany, bi ukywere anabramo usany iririma.

⁵ Ting itananyi aru sini inyi nu kung irung nge; Inyi kung irung aru sini, abakyu pereny ani ikru fenneyi nge kidoo igara ura. Iringyo itaniny, inyi kung irung nge.

⁶ Sa ono ugyurhu otong mo ese gbuna ikiri ufe upari? Ni kana Unung sene yuro nge ni ereyingmo.

⁷ Ko ufurhi ikywiny Unung kperhi uremo nge. Bekya kung irung; Imoriny pri imu ushi ono ugyurhu.

*Utana opyoo aru iring Unung
(Imat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ "Itanany ubrubrowoo, aru sini anuting bi ite orokru a sani ingee ni aru kroo mi nge, Imye Ono Orokru Inutana bi ite Atina Unung ni ani aru kroo mi nge.

⁹ Yip aru sini aba tiraa nge emye bi ite orokru, anu tiramo nge bi ite atina Unung.

¹⁰ Kanawo aru sini ebepere iring ibibi bi ikywi Ono Orokru anu puna nge uyaa nge, yip aru sini aba tana irhing ibibi bi ikywi Ering Ushisha anasu punamo nge uyaa nge.

¹¹ "Akywa sini orokru bokong nyi ba owro utuno Ayaudiya, kani eberi

aru kyerhe uring adarha ari igumo bekya wure ukanw ni imisini unu yoromo kani imisini unu tanamo,

¹² kii bakwya dang Ering Ushisha nu mer nwu imasini unutana."

Ushoshoo obobo ari ima avu

¹³ Opyoo aru bi idoo ushi orokru ka sani engee ni, "Avuwa, tana arupyam akaa uma ekperi aru sini okpue amam umye."

¹⁴ Iyesu ko yoro nge, "Orokyoro, iyaa mim ushoo aru kyerhe uring, kii iyaa mim apara ukaa nyi edei imayen?"

¹⁵ Aka sanomoni, "Inyi sa noshong asha ukany ni ko kina dai uwaa ikywi, kii ofony si uma sini inyi tuni moo uni ushony ba."

¹⁶ Aka tanamo ushoshoo wen ka sani: "Abya opyo orokru shuri ikiri negben.

¹⁷ Oko woro ofo aka sani ukaa ni, 'Ikimoyo inisa? Isam ni owro ogroo sini inukyo umam nge.'

¹⁸ "Ikpara dang aka sani, 'Imi sini ini saye, ini verhe ofom nge aka vura okoko, upurhawo inukyo umoram kani uma ududumam nge.

¹⁹ Akasa ni ipam ni, "Ini akai umura nge, yarinw enyee napany, kpara noshong, asu ra, asu sa, asu kung ididima ukanw." '

²⁰ "Yip Unung ka sani engee ni, 'Unwuo obobo! Ni eting yen anu waa ofonw. Nechiyen uma sini utuni nu shoo umu iyaa?'

²¹ "Kanawo ushoo aru sini okywi ukamo uma be eyesing, yip oshoo ara araha bi ite Unung."

*Bekya wure ukanw
(Imat 6:25-34)*

²² Ikpara dang Iyesu ka sani onu umer nge ni: "Uwawo Itaniny, inyi bekya wure ni ukikiny, imi sini inyi nura kani imi sini inyi nu somo bi inamanyi.

²³ Kii ufennyi pri imura, inamanyi kayo ipri uma usomo.

²⁴ Inyi rong ononung. Ana puramo ana kanamo, asamo ni iboru ukyo umura nge, asamo ni ofo nge: yip

Unung kupirimo. Inyi ne pri nyi ɔnɔnɔng ni imimɔru?

²⁵ Iyaa bidɔɔ nyi bidɔɔ uwure nge anushu sai itomɔ akywa iying nge bi ufer nge?

²⁶ Bushoo inyi nabrany usa animawen, ikisi inyi ku wure ukany ni uparha she ūma?

²⁷ “Inyi rong sini ufurho orumo se merɛ. Ana sirhamɔ itina ene kyenemo ūmɔsɔmɔ. Yip iku tananyi, ogumo Isolomon kani imumɔru akai ūmaa dang nge, ese sɔmɔ nge edei ūma ūsɔmɔ ududuma kani ereying bidɔɔ ufurho men ni.

²⁸ Uboshoo kɛnawo Unung se sɔɔ ūbung orumo, sini uniben ɛchiye, ikywa akwunamo kidɔɔ ūra, anu sane nyee ene pri nge ni ūsɔɔ nyi ūma? Inyi aru larha uyoro!

²⁹ Bi kɛna bekya wure ukany ni imisini inyi nura kani imisini inyi nusa inyi bekya wure ukany niyɔ.

³⁰ Kii aru sini enekperhimɔ Unung bi eyesing mɔ ese su wɔɔ ofo ūma men. ɛkperiny yoo asani inyi wei ūma men.

³¹ Inyi ti ūwaa igumo Unung bi ite, kii Unung nu many kukum ūma men.

*Utuno ūkaadima kya ayaya
(Imat 6:19-21)*

³² “Inyi bekya kung irung, ene eshi arukroo mi nge, kii ɛkperi nyi kunegben ni ūmany ɛkari igumo.

³³ Inyi gbuna ūkaadumanyi nge akaa ara ayarha. Ekyene ukany ipa ufe sini inasu kɔɔyɔ, ko asani iburayo. Inyi kyo ūka aduma nyi kya ayaya ūmisini ūnasu kywerɛwo, owro sini eyi neke baa uyurho adarha nge iyi nasu rayo.

³⁴ Kii owroo sini ūkaadumanw nuwo bi upurhawɔ ikywinw nuwo adarha nge.

*Kyene ūkikiny asu sha ukyeba Ete
(Imat 24:45-51)*

³⁵ “Sɔmɔ ūma utina, eshere ifitilany isura ūra,

³⁶ kani orokru sini akusha Ete sɔɔ baa owri ipara ubara, kii ikpara sini

abakyuba aba kuna ɔgro, anu yɛɛ nge ɔgro bakywakywa dang.

³⁷ Agara sini Ete unamɔ darhimɔ akusha ukye baa, nukung ididima. Iku tanany ūbrɔbrɔwɔɔ arite nu somo ūma ūwaa usa utina, anu sa agara kiki aka ba mamɔ ūmura.

³⁸ Agara sini aku sha dang anu me, bodoshoo ni abarating etingyo kii ūba uyɛɛ itikywa.

³⁹ Inyi kperhi irhing yen nge, asani ari ūna nu kperhi ikpara sini eyi kyeba unaa anau shere nge aki everhe nge ūna araa.

⁴⁰ Itɔyɔ inyi ukany nu kyene ūkikiny, kii imye ɔnɔ orokru kyeba bakywa sini inyi ne kperhiny ni ekye ba.”

*Agara sini anu tiri ikywi ne nge
(Imat 24:45-51)*

⁴¹ Ibitrus ko gyurho nge asani, “Ete, uku tana arumo ɔnɔ ūmer nwu ushoshoo wen, Kii kukum orokrumo?”

⁴² Ete ko yoro asani, “Nɛchiyen iyaa ni arite atina aru uyen ūbrɔbrɔ kani eser nge, sini ete ūna nu shere ufe ūmura agara nge bavuo amamɔ bidɔɔ kywa?

⁴³ Agara dang sini ete unaa bosoo anu darha nge asa utina nge negben, anu kung ididima.

⁴⁴ Itaniny ūbrɔbrɔwɔɔ, aritee nu shere ūma unaa kukum bavuo.

⁴⁵ Ikpara sani ɛkari agara ka kpara bidɔɔ ikywi a sani, ‘Ete unam yo otuturo nge,’ Ikpara dang aka kpin ūkra uparha ɛshe agara ɛrɛrimɛ kani agara erere, kasu ra kani usa avuvuna.

⁴⁶ Ete ūna agara dang keba unung sini onokyoo ni ekye ba kani akywa sini ene kperhi nge. Anu kyerhe nge owowurhu emurhe nge ki eberi aru usang ūma ūbrɔbrɔ.

⁴⁷ “Agara dang sini ekperhi imisini ete ūna wei ngeni aka tira nge ukene ūkiki, a tira nge usa imisini ete ūna wei nukung uta uturu ededei.

⁴⁸ Yip agara sini enekperhi nge imisini ete ūna wei, akasu sa imisini imaa ūkra anutaa uturu naji. Aru sini Unung mie napany, anuwaa

asani asaa utina napany, aru sini amie epri napany, Unung nuwaa ni asaa utina epri napany.

Itina Unung nu ku ubana ba
(Imat 10:34-36)

⁴⁹ “Ibii uturo urawo bi eyesing, asani uwaa miwo una kyusu yirha.

⁵⁰ Ini igara ibaptisma ibibi nge bi item, kani uwure nagang ke kya akywa sini inu tire.

⁵¹ Inyi ku woro ofo ni iku uyari ikywi ba be eyesing? Isayo kana, iku tananyi, iku ubanawo ba

⁵² Bai ukaimen orokru nu shoo otong bi unamo anu bana ating ite ni opyo, ara taru nu ting ite ni ara pari. Ara pari ni ting ite ni ara taru.

⁵³ Anu bana, ekperi nuting ite ni wo, wo nu ting ite ni ekperie akwa nuting ite ni wo, wo nuting ite ni akwaa, akwekyerhe nuting ite ni abara nge, abara nu ting ite ni akwekyerhe nge.”

Ukperhi Akywa
(Imat 16:2,3; 5:25,26)

⁵⁴ Iyesu ka sani ekari ushi orokru ni, “Inyi bakyu rong umung kutuno bi ure bakywakywa dang inyi kan sani, ‘Avra nu kpaa,’ akan kpaa.

⁵⁵ Akywa sini uwroo ba pya baa ata, inyi kan sani, ‘anu sa upara,’ akan sa.

⁵⁶ Inyi aru pre eteting! Inyi kperhi sini inyi nupere ushoo eyesing nge kani ayaya ayarhi imung. Anu sane nyee inyi ne kperhiny sini inyi nupere enyen akywa amukai men?

⁵⁷ “Ikisi inyi nabrany ukywa imisini inemer nivuny?

⁵⁸ Ikpara sini inyi basu kyeng kyany eberi aru kyerhe uring kani eshuwenw. Sunonwoo sini inyi nukyene uwure nyi kani engae bi utira karha okyowonw kyekya ite aru kyerhe uring. Aru kyerhe uring kya naanwu bavu arite aranishi, arite aranishi ke lorhonw efen nwu ki uboru eting.

⁵⁹ Iku tananw unu kpura ikiri ufe napupurhi ko shoo nukuno.”

13

Inyi shere uya nge

¹ Ba akywa dang aru sini ani burha aka tani Iyesu nge asani Ibilatus karha akyu ma apara epere opyo orokru ari Igalili akywa sini aku ma ikara be ubyen Unung.

² Iyesu ka yoromo ka sani, “Inyi ku woro ofo asani ari Igalili men epri orokru kukum ni uyawo usi aku kung igara kan?

³ Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyaa okroo Unung nge, inyi kany inyi nu kpoony kukumnyi.

⁴ Inyi dirha ni ari atarhi ni ochupari sini igren Isiliyom kpai bayamo eperhemo inyi ku woro ofo ni epri arushoo bidoo Urushelima ni uyawo?

⁵ Iku tanany, isayo kana! Inyi bana shereny uyany nge okro Unung nge inyi kany inyi nukpoony kukumnyi.”

Ushosho ushi uwe sini uno sumowo

⁶ Iyesu ka tanamo ushosho wen asani, “Opyoo aru puri ushi uwee bidoo vroo upyunung aka kyu ukarha osumo nge ekene pen nge iririma.

⁷ Aka sani aru sini aku shaa ekari vroo nge ni, ‘Enyee ataru me nechiyen sini iku ber uwaa usumo ushi uwee wen ise pen mi iririma. Kpawo efen bi ibung ikisi unura owro nge kakawe?’

⁸ “Ekari aru sini aku shaa vroo nge kasani, ‘Ete, sherewo enyee eying inu tai ibung ekakari asa ibung inaa nge.

⁹ Ubo sumo enyee ukeba, negben! Ubono sumowo ikpara dang aka kpawo efen.’ ”

Iyesu mi erere ikru awri uwuro Ayahudiya

¹⁰ Opyo awri uwuro Ayaudiya sini Iyesu ku mer bi owro utuno Ayaudiya.

¹¹ Opyo erere nuo bi upurhan sini ering ushari sie ogoru enyee atarhi ni ochupari. Ogomo nge sini ana bra ushine anaa itituku.

¹² Akywa sini Iyesu rie, aka yirha nge keba ka sani nge ni, “Erere, es-hirenw bai udumonw.”

¹³ Aka sai ivu ba yaa, ba kywakywa dang aka naa itituku ko dɔɔ Unung nge.

¹⁴ Orokru sini engɛɛ ni arite owro utuno ayahudiya ka kung anang nge nagang kii Iyesu mi ikru unung uwuro Ayaudiya. Aka sani orokru ni, “Awri eten nuwo amu utuna! Inyi ba ebe pen ikru ba awri dang, Inyi ba kya ba awri uwuro Ayahudiya.”

¹⁵ Ete ka yoro nge ni, “Inyi aru pre eteting! Kukumnyi sene sherenyi inaanyi kani ijaki owro upyerhemo awri uwuro Ayaudiya aya mayo omung?”

¹⁶ Erere wen ni ɔɔ Ibrahim nge, aru sini ishari lorhi nge enyee atarhi ni ochupari me, isayo idima amaa ikru awri uwuro Ayaudiya?”

¹⁷ Ni sini Iyesu peri kana, kukum aru sini ana waa mo nge ka kung uwaa, uparha eshe orokru kasu me ni uma ukuko sini akusa.

*Ushosho ikiri Imusta
(Imat 13:31-32; Imark 4:30-32)*

¹⁸ Iyesu ko gyurho asani, “Igumo Unung ni shoo ne nyee wo? Ini marha yo ni ikimoyo?”

¹⁹ Ini kani ikiri imusta ni, sini orokru kpai aya pura bidɔɔ ɔvroo. Ika mere ko shoo ushi ɔɔnɔnɔng ayaya kata iburu ba anang nge.”

*Ushosho Ederɛ ofuru
(Imat 13:33)*

²⁰ Iyesu kojo sani, “Ini marha igumo Unung ni ikying?”

²¹ Ini kani edere ofuru sini erere kpai kayene ubre isong umara utaru uka kpin edere ofuru kukum ka fuwa.”

*ɔgro ushwirh
(Imat 7:13-14,21-23)*

²² Akywa sini Iyesu kusu kyeng kyaa Urushelima, aka su mer orokru bidɔɔ apya kani ipyang.

²³ Opyo aru ko gyurho engɛɛ ni, “Ete, orokru sini anu pen ugya asamo ɔgro?”

Iyesu ko yoromo ka sani,

²⁴ “Inyi somo ising nge araa bi ɔgro ushwirh, kii orokru napany nu waa uraa bidɔɔ anasu bramo.

²⁵ Akywa sini aru una beshine afraa ɔgro, inyi bakyu su titing besing asu kuna ekari ɔgro asu sani, ‘Ete, furo aru ɔgro.’

“Yip anu yorony asani, ‘Inekperhim monyi ko owro sini inyi kuni nge.’

²⁶ “Akywa dang inyi nu sani, ‘Aru ra asa kani unwoo, umer aru bidɔɔ itira aru.’

²⁷ “Yip anu jo sane nyi ni, ‘Inekperhim inyi ko owro sini inyi kuni nge. Inyi shine ben, inyi aru eteting!’

²⁸ “Utei nuwo kani uraa ere, ba akywa sini inyi borong Ibrahim nge kani Ishaku kadarha Iyakubu kani opyo aru pere onuo Unung. Bidɔɔ Igumo Unung, yip anu inyi kunany besing.

²⁹ Orokru nu kuno bei ipara kani isha aya, kani isha ure, kani isha ata aba akiki urumura ipara bidɔɔ Igumo Unung.

³⁰ Uwe aru sini ani bi utumo anu bamo ite, aru sini anu bi ite anu juro kyamo utumo.”

*Iyesu ka kung okwo Urushilima
(Imat 23:37-39)*

³¹ Akywa dang opyo Afarisiya abi uwroo Iyesu ka sani engɛɛ ni, “Shere upen nge kii Iheridus kuwaa uperenw.”

³² Iyesu ka sa nomoni, “Inyi kya sani ava orumo dang ni, ‘Iku kurho ushari ama orokru ikru echiye kani ikywa. Ba awri uman ataru inu kweri utinam.’

³³ Bikani itooyo ishoo mi nge ni utinam echiye kani ikywa adarha edere, kii isayo igyang aru pere onuo Unung kpoo bi orowro sai bi Urushelima!

³⁴ “Urushelima, Urushelima, inyi aru pyerhe aru pere onuo Unung ata aru sini atumi mo eberiny ni atari, ni imerhime iwaa utuno ɔɔny eberieying, kani sini akwa onung so tuno ɔɔ onung aframo ni ushong ni, yip inyi no yorony emye.

³⁵ Nèchiyen una utunony to ɔvro. Iku tanany ubrùbrù ni inyi no ojorony emye sai inyi ba sani, 'Unung ta aru sini abi bidɔɔ utɔwa Ete onuo adaduma.'*

14

Iyesu mi aru sini arie ikrù unung uwuro Ayahudiya

¹ Upyu unung uwuro Ayahudiya sini Iyesu kii ura umura bi idɔɔ una opyo ɔromɔmɔrus Afarisiya, ikuyang kasu kong Iyesu Ikra.

² Opyo aru sini ivu adarhi Ifraa nge murhi kaba bi ite Iyesu.

³ Iyesu ko gyurho ekəri Afarisiya kəni avɔwa ogro Imusa, "Ogro mi apara ni ama ikrù awri uwuro Ayahudiya?"

⁴ Yip aka shywimo nge na kprukpring, ikpara dang Iyesu ka pyaa amaa ikrù kasani engɛɛ ni akyaa.

⁵ Kə kwere Iyesu kə gyurho ekəri orokru asani, "Araruny boshoo ni ɔɔ nge ko inaa imu sini ikpii bi idɔɔ igara unung uwuro Ayahudiya inyi nasu worony nge ba kywakywa dang?"

⁶ Akana bramo uyoro nge.

Iyesu mer sini unu kpara ukanw ne kwerh

⁷ Nisini Iyesu rii ekyeng sini abarhimo, ikuyang kuworo owro ukiki ɔromɔmɔrus. Aka tana mo ushosho wen:

⁸ "Akywa sini araru ba barhanw ura umura ipara ubaraa bekya ya kiki bi owro ɔromɔmɔrus, inu she ushoo asani abarhi opyo aru sini eprinw ni imimɔru,

⁹ Ekəri aru sini abarhiny anu ba asani ɔnwɔ ni, 'Ushine ama orokru wen owro ukiki.' Ikpara dang, unu kung uwaa aya kiki bi utumo.

¹⁰ Kənawo aba barhanw, kya ya kiki bi utumo, kii aru sini abarhiny ba ba anu sani ɔnwɔ ni, 'Orokyoro, shine ba bi owro agyagyang.' Kina nu manw imumɔrus bi ite uparha eshe ekyeng sini inyi kiki kəni ɔmɔɔ.

¹¹ Kii kukum aru sini aba kpara ukaa ayaya anu roo ne kwerh, aru sini aba kpara ukaa ne kwerh anu kpara nge ayaya."

¹² Iyesu ka sani aru sini a barhi nge ni, "Uba waa ubarha orokru ura umura awri ko umura ure bekya barha orokyoronw, ko arupyanw ko ɔforonw, ko onogronw, ko aru ufe iyoyow nu nwɔ. Uba sa kəna, anu shu barhanw ukamɔ, akpuranw.

¹³ Uba waa ubarha orokru ura umura, ubarha ara ayarha, ogoru, aru sini anabramo ukyeng kəni ofow,

¹⁴ inyi nupen onuo adaduma. Kii edei orokru men anasubramo ukpuranw. Unung nu kpuranw unung ushine aru shoo nashisha eyesing."

Ushosho Ipara Irirɛ (Imat 22:1-10)

¹⁵ Ni sini ereying bi idɔɔ aru sini aku ra umura kəni engɛɛ kung kəna, akasani Iyesu ni, "Unung ta aru sini anu ra umura ipara bi idɔɔ igumo Unung onuo adaduma."

¹⁶ Iyesu ka sani engɛɛ ni, "Opyo orokru ku tuno uma usa ipara irirɛ akywa dang akabarha orokru napani.

¹⁷ Akywa sini ikpara ipara fwa aka tuma agara nge akywa tana aru sini abarhi mo ni, 'Inyi ba kii ekywere ukene umura.'

¹⁸ "Ekyeng sini abarhi mo kukummo eye ying ka su tana nge imisini isi imo nasu bamo ba. Ari itite ka sani, 'Ingɛɛ rɛi owro, itɔɔyo ingɛɛ ye pyerhe yo orong. Iku sɔrhonw kparam afraa nge.'

¹⁹ "Opyo aru kasani, 'Irɛi inaa utina atarhi iwa kyam umarhayɔ wo we. Iku sɔrhonw kparam afraa nge.'

²⁰ "Kənawo opyo aru kaa, ka sani, 'Ikpari ubara wɔ we kaimen inabram uba ba.'

²¹ "Ekəri agara ko juro baa aba atana Ete unaa sini imɔsi. Ete una ka ta anang, kasani agara nge ni, 'Kya na gbrugbram ekyeng bi ututura

* 13:35 13:35 Ete Ub 118:26

kəni ʊsʊsʊ apya, ayirha ara ayarha, ogoru kəni ofow adarha aru sini ana bramo ukyeng.'

22 "Agara ka sani, 'Ete, imisini utani ni aru sa aru sayo, yip owro shushoo.'

23 "Ete una ka sani agara nge ni, 'Kuno akyā bidɔ itira kəni idɔ apya asa orokru ni aba, aki unam tire.

24 Itanany, ko ereying sini a barhi nge anasu rene nge umura iparam.' "

Ura Ukro Iyesu Ngee (Imat 10:37-38)

25 Ushi orokru napany aku kyeng kəni Iyesu, ekə tere ka sani ɔmɔni:

26 "Aru sini eye ba eberim kana tira nge ekperi nge, kəni akwaa, kəni ɔɔɔ, kəni arupyaa, kəni ɔfɔɔ nge, adarha ikuru ũkaa nge ese maa ushoo ɔɔ umer mi nge.

27 Kukum aru sini ana kparange agara nge okro mi nge ese maa ushoo ɔɔ umer mi.

28 "Asani araru bidɔnyɔ waa vura una ayaya. Ana su kiki epyerhe orong ikimoyo ekəri una nushu ra, kii anu ni akai ufe sini unu maa ʊʊrawɔɔ?

29 Kii aba nuwa atari ikpa ʊʊra akana brayɔ ũkywerɔwɔ kukum aru sini oborowo anu sinanw.

30 Anu sani, 'Orokru wen ti ikpa ʊʊra akana brayɔ ũkywere.'

31 "Adarha nge akina ogumo nge nu waa ukyaa ũraa ni opyo ogumo. Akana kiki epyerhe kii engɛ nu bra ũsa ũraa ni aru sini ani orokru ʊsɔng isipari kəni engɛ ari ʊsɔng atarhi?

32 Obo orong ingɛ nasu braa, anu tuma atina aya darha awan ogumo akywa sini eshishi ki ikakarha ogyurho nge imusa uyari ikywi.

33 Kənawo, kukum aru sini abana woro nge ikywie nge ni imisini aniyoo ese maa ɔɔ umer mi nge.

Unu kəni uyen (Imat 5:13; Imark 9:50)

34 "Unu nu ʊduma, yip ʊpɔpɔwa nge bɛ kywerɔwɔ anu sa nenyee ukojo sa napɔpɔwa?

35 Usamɔ ni ʊru ʊtina nge bi ibung ko asa ʊuma ʊfɔɔ; anu kuna anira nge.

"Aru sini obo shoo ni atung ũkung nge, akung."

15

Ushosho Atam sini ovriyo (Imat 18:12-14)

1 Upyu ʊnung aru yirha ogon kəni aruya napany kaba tuno ekəkəri Iyesu nge awa kuwɔ.

2 Yip Afarisiya kəni avɔwa umer ogro Imusa kasu tana ʊring atata asani, "Orokru wen ku yirha aruya asu ra umura kəni omoo."

3 Ikpara dang Iyesu ka tana mo ushosho wen asani:

4 "Asani araruny ni Atam ũkuma nge eying bi idɔɔmo ko vroyo. Anasu shere nge uparha eshe isi echetarhi ni echetarhi bo rumo akyaa upyerhe Atam sini ovruyo kekya akywa sini anu penyo?

5 Aba penyo, anu saayo baya ʊʊ asu mɛ

6 waa sini aba ba ʊduna, anu tuno orokoro nge kəni aru iyoyow ne nge katanamo ni, 'Inyi shem nge ume; kii ipen Atam mi sini ovruyo.'

7 Iku tanany ushooyo wurha anu pri nu ume kya ayaya aruya eying beshere ũyaa nge ni ari ise echetarhi ni echetarhi aru sini akpari asani imo nashisha, ana waamɔ shere ũya nge.

Ushosho ufe sini uvrɔmo

8 "Ko asani erere ni ikiri ufe atarhi nge uying ko vrowo nge. Anasu taa uyen, eyerhe ekəri una epyerhe noshong kekya akywa sini anu rowo?

9 Akywa sini obo rowo, anu yirha orokyoroo kəni ari iyoyow ne nge kasa ni ɔmɔ ni, 'Inyi shem nge ume; Kii irong ikiri ʊfɛm sini ivriwo.'

10 Iku tanany, ushooyo wurha, ima ofofuru yoo eberi atina Unung kya ayaya baya aruya eying sini eshere ũya nge."

Ushosho ɔɔ sini ovrie

¹¹ Iyesu ko suno nge ni utanamɔ asani, "Opyo orokru sini ani ɔno apari nge nuwo.

¹² Arajɔ kasani ekperi nge ni, 'Ekperi, mam imisini ini imye bi idɔɔ umanw.' Kɛnawo aka kaa mo uma.

¹³ "Bidɔɔ anawri naji, arajaji ko tuno uma kukum, eshere una nge akyaa opyo apya ki ikakarha bi upurha wo asarhi uma nge no kukum bi ukiki sini usawo uduma.

¹⁴ Sini ekyweri usarha uma nge kukum, ihywung ka kpaa nagang be ekari ibung sini ɔnuo kukum. Ikpara dang ihywung ka raa nagang bi sini asaa ni imura nge.

¹⁵ Uwɔwo aka kya aya waa utina owro opyo ɔno apya, ekari ɔno apya ka tuma nge kya ɔvro aya su upiri nge ugrii.

¹⁶ Akawa asani ingee na ara umura ugrii oshuro, ekene pen nge aru maa iririma.

¹⁷ "Nisini ojuri baa bidɔɔ ukaa, aka sani, 'Agara aru usa utina ekperim gbrii ni umura ura aparha eshe, imye we bi upen ihywung we perem!

¹⁸ Ini shine kya eberi ekperim asani nge ni: Ekperi, Iya Unung nge [ara yaya] akyu uyanw.

¹⁹ Nechiyen ise mam ayirham ni ɔnonw; kparam kani ere ying bidɔɔ agara utinanw ni.'

²⁰ Ikpara dang eka shine ko juro kya owro ekperi nge.

"Yip sini eshi kikakarha ekperie ko roo akung okwo nge; oko gyo atara aya kakɛn nge asu upyoo igɔn.

²¹ "Ekari ɔno kasani engee ni, 'Ekperi, Iya Unung nge [ara ayaya] akyu uyanw. Nechiyen ise mam ujo yirham ni ɔnonw.'

²² "Yip ekperi nge ka sani agara nge ni, 'Inyi sa nagbrugbram! Okom igbe irire ba igyigyang ɔsɔmɔ nge. Inyi sɔmɔ nge imaa ba ani ivu ɔsɔmɔ nge ataka bi ifraa.

²³ Inyi yokong ɔno inaa sini amumurhi ba aru waa. Aki aru sa ipara ara uma.

²⁴ Kii ɔnom wen kpoo bakywaa nechiyen ujo su fer; ovrie bakywa

nechiyen epen nge.' Kɛnawo oko sunomo nge ni ipara.

²⁵ "Nisini aku sirha kana ɔno ɔkɔkɔng nge ni kya orumo. Akywa sini oto iyoyow ni una, aka kung ukra uma kani aya.

²⁶ Uwɔwo aka yirha opyo agara ogyurho nge asani, 'Ikimoyo iku kyeng ben?'

²⁷ Ekari agara ka sani engee ni, 'Arupyanw nge ojuro ba una, ekperinw kawa ɔno inaa erere kii ɔso akru.'

²⁸ "Oro ɔkɔkɔng ka kung anang nge nagang atira nge uraa una. Ekperi nge ko kuno ba asu sorho nge.

²⁹ Yip oko yoro ekperi nge a sani, 'Rong! Kukum enyee men iku sanw utina ko ni ying ise mumarham utee ogronw. Ikimoyo umim? Ko ni iying use marhanw umam ananama aki iwa ara asa ipara kani orokyorom.

³⁰ Uwɔwo ni sini ɔnonw wen, aru sini asarhanw uma nge bi owro erere ukakae, ɔsoi, ukawaa ɔno inaa erere!'

³¹ " 'Onom', Ekperi nge ka sani, 'ko ikini ikpara uni kani emyee, kukum imisini iniyɔ inwoyo.

³² Yip ini idima oshoo igyang aru si ipara asu me, kii arupyanw kpoo bakywaa, nechiyen ani akru; ovrie, yip nechiyen epen nge.' "

16

Ushosho arite usang ubrubru

¹ Iyesu ka tana ɔno umer nge ushosho wen: "Opyo aru ufe nuwo aru sini ani arite atina nge sini aku roo uma nge. Yip akaba tana nge asani ekari agara ku sarha nge uma nge.

² Kɛnawo aka yirha nge ogyurho nge, 'Ikimoyo ye sini iku kung bi ikywinw? Tanam kukum sini uku kyeng ni utananw, kii una su shinw arite ɔno utina nechiyen.'

³ "Ekari arite atina kasa ni ukaa ni, 'Ikimoyo ini sa nechiyen? Aritem waa karhami ukyeng ni utana nge imye isam ni ikruu nagang imuwro, ojo kung uwa usorho.

4 Ikperhi imasini inu saa sini, akywa ukyeng ni utunam bekwyereyo, orokru nu yirham bidoo ipyang mo.'

5 "Kənawo aka yirha kukum aru sini okong aru una uta eyeyiny. Ko gyurho aritee, 'Nenyee wo ukong ariitem?'

6 "Aka sani, 'Odum usong ise echetarhi umi enye.'

"Ekəri arite ka sani nge ni, 'Yirha uyaa usha utanw we, kiki kaimen oworo ni usong isi inarhi ni otong.'

7 "Ikpara dang oko gyurho aru mang pari, 'Unwo kanw nenyee wo uta sini ukong?'

" 'Oko yoro asani, abuu ukuma uying umi ikiri ogro.'

"Ekəri arite kasani engge ni, 'Yirha uyaa usha utanw we terewo asani usong isi ochupari.'

8 "Ekəri aru ufe ko doo ekəri arite atina usang ubrubru kii eyen eser nge. Kii aru eteting men epri ni eser bi ukikimo kani opyomo ni aru uyen

9 Iku tanany, inyi sa utuna ni ukaa adumanyi umi eyesing epen ukany orokyoro, kii akywa sini ukaa adumanyi umi eteting ba kyu kywere wo, anu yirhany bi una ushishaa bayaya.

10 "Aru uyen ubrubru bi ani ima ajaji anujo uyen ubrubru bi ima irire, aru sang ubrubru nge bi ima ijiji kənawo aru sang ubrubru nge bi ima irire.

11 Kənawo inyi ba sany ni uyen ubrubru nge bi kyeng ni ukaa adima eyesing nyi, iyaa nu yoro many ukaa adima ubrubru?

12 Kənawo inyi ba sany ni sa ubrubru ni uma orokru, iyaa nu many imisini ini nyi?

13 "Baa agara sini anu sa utuna arite aparti. Kii anu atira nge ere ying awaa ere ying, ko oyoro ni ere ying abyerhe ere ying. Inyi se many ukroo Unung nge awaa ufe ba kywa eying."

14 Ekəri Afarisiya aru uwaa ufe, ka kung kukum uring men kasu sina Iyesu nge.

15 Iyesu ka sani moni, "Inyi mo inyi ni aru sini ese waa uyen orokru ni inyi na ashisha, yip Unung kperhi ikywiny nge. Imisini orokru weiyoo nagang iyoyoo Unung na waa nge.

16 "Ekəri ogro Imusa kani imisini aru pere onuo Unung wori yoo orokru ku sa utina nge kyeba ba akywa sini Iyohana bii. Wroo bakywa dang, aku tana iring ididima imi Igumo Unung, kukum orokru kasu somo ikywi nge kekyu uraayo.

17 Inu sayo iraa nge asani eyesing kani ayaya ovroyo ni ani irhing ajaji bi idoo ogro Unung nu taa ikruyo.

18 "Aru sini aba shirha eree olorho ubara esheshe erere asa uya [uya uyari ni ere araru.] Kənawo orokru sini olorhi ubara erere sini erime nge shirhi nge asa uya [uya uyari ni ere araru.]*

Ushosho aru ufe kani Ilazarus

19 "Opyo aru ufe nuwo aru usomo uma ufe ususeng aki bidoo ukung ididima kukina unung.

20 Bo onuo unaa opyo aru sorho nuo sini ayirhi utowa nge ni Ilazarus kukum inama nge anuru yo

21 asa waa asani engge pen umura ekəri aru ufe sini uku kyurha mo bi ibung ara. Ko ava kamo ber urene anuru nge.

22 "Akywa ka ba sini ekəri aru sorho ko kpoo. Atina Unung ka ba kpaa nge okyo ba ikwo Ibraim kya ayaya. Ekəri aru ufe kaa ko kpoo ekə mine nge.

23 Ipa a ka kyayo owro aru ukpo akasu kung igara. Sini ani bi idoo igara ekə pyerhe ayaya ko rong Ibraim nge kyaa ki ikakarha, Kani Ilazarus nge bi ikwo.

24 Ekəri aru ufe ka yirha nge asani, 'Ekperi Ibraim, kung okwom atuma Ilazarus nge aki oturo ikywi ani ivu bi idoo omung otomom erime nge, kii ini bi idoo igara bi ura wen.'

25 "Ibraim ko yoro nge asani, 'Onom, dirha akywa sini uni akru beyesing uyirha uma ududuma

* 16:18 16:18 Uya ben yen ni uyari ni ere araru ko erime araru

Ilazarus ka yirha ūma ubibi, yip nēchiyen epen ūyari ikywi nge ben unwo usho bidō igara.

²⁶ Ekywere kukum kēn, ukwoo ūrūrē nuwo abara ting arū, aki arū sini awa kya owrony ba eberi arū ana bramo kēnawo araruny na su braa ubro ba eberiny kyeba eberi arū.

²⁷ “Ikpara dang ekēri arū ūfē ko yoro asani, ‘Iku sōrhōnw, ekperi Ibraim, tuma Ilazarus nge kya ki ūna ekperim,

²⁸ kii ini arū pya nge otong. Tana nge akya aya wōō mō atung, kii karha akya ba bi owro igara yen kamo.’

²⁹ “Ibraim ko yoro nge ni, ‘Imusa kēni arū pere onuo Unung nuwo kēni omoo. Akun imi sini aku tanamo.’

³⁰ “ ‘Aka sani, O-o, ekperi Ibraim, yip araru sini okpue be shine akya eberi mo anu shere ūya nge.’

³¹ “Yip Ibraim ka sani nge ni, ‘Aba na kumo Imusa nge kēni arū tana onuo Unung, ko araru sini okpue be shine akya aya tanamo anasu yoromo nge.’ ”

17

Umer bi ikywi upuna uya kēni ūyoro

(Imat 18:6-7,21-22; Imark 9:42)

¹ Iyesu ka sani ōnō ūmēr nge ni: “Uma sini unusa orokru uya kyeba, yip okwo ni arū sini asimo uba.

² Inu pri olorho nge utari ukō bi ūmrōō ēfen bidō irōng irirē nisini anu sa ere ying bidō ōnō ajajirhi men akyi aya.

³ Inyi sa noshong ni ūkany.

“Arupyanw ko oforonw ba sanw uya, ūwoo nge atung, ebe shere ūya, upuna nge ūyaa nge.

⁴ Ko abada sani asanw uya asi iten sara ba wri. Oko juro ba obo ōsōrhōnw asi iten sara asani ‘Engēē shere ūya,’ itōōyo upuna nge ūyaa nge.”

⁵ Ekēri ōnō ūmēr Iyesu ka sani Ete, “Jo saa arū ūma ūbrūbrū arū nge!”

⁶ Ete ko yoromo asani, “Inyi boshoo ni ūma ūbrūbrū nge naji kēni ikiri

imusta ni (ikiri imusta ini animaa kēni ikiri ikpong ni), inyi nusani okru ushi ukumo wen ni, ‘Yere ūkanw ben aya pura ūkanw bidō irōng irirē,’ unu kuny asa imisini inyi sini ūsa.

⁷ “Asani araruny ni agara nge sini akuwroo ko akushaa atam. Akywa sini obo sōō anu shusani agara nge ni, ‘Ba kaimen ba kiki ara umura’?

⁸ Anasu tana nge kēna, anu sani, ‘Sōmō uma utina, ekyenem umura aki ira asa; ikpara sini ibē kywere unwo kanw ūka ra asa.’

⁹ Anu sa ekēri agara nge ija kii asi imisini atani nge ni asaa?

¹⁰ Kēnawo kany. Ikpara sini inyi basa kukum imisini atany inyi sa, inyi nū sani, ‘Aru ni agara mo; itōōyo arū sa utina arū.’ ”

Iyesu mi orokru atarhi sini oku udumo ukōng ikru

¹¹ Nisini Iyesu ni bi utira ukya Urushelima, aka fwa amarha ibung Igilili kēni Isamariya.

¹² Nisini aku raa opyo apyang, opyo orokru atarhi sini oku udumo ukōng ka darha nge. Aka ting bi ikēkarha

¹³ ka yirha nge ayaya, “Iyesu, Arite, kung okwo arū!”

¹⁴ Akywa sini erimo, aka sani, “Inyi kya yen ūkany eberi ogoku ūbyen Unung.” Nisini aku kyeng kyamo, ekō pen ikru.

¹⁵ Nisini ere ying bidō mo, rii ingēē pen ikru, oko juro asu dōō Unung nge ni ihywi ayaya.

¹⁶ Aka kpaa okpukpuro ni orung bi ite Iyesu asaa ija. Orokru wen ni ari Isamariya nge.

¹⁷ Iyesu ko gyurho, “Sa ara atarhi mo epen ikru kukum? Eki uparha ēshē ere ichetarhi?

¹⁸ Ba arū sini ojuri ba aba dōō Unung nge sai ekyeng wen?”

¹⁹ Ikpara dang aka sani nge ni, “Shine akyanw; ūma ūbrūbrūnw manw ikru.”

Ukye Ba Igumo Unung

(Imat 24:23-28,37-41)

²⁰ Upyo unung Afarisiya gyurhi Iyesu nge ikini ikpara yo Igumo

Unung kyeba, Iyesu ko yoromo asani, "Ukyeba Igumo Unung isayo irima sini orokru nu rong ekperhi asani iba ba,

²¹ ko orokru sani, 'Inye ben,' ko 'Inya ban,' kii Igumo Unung ni bidoo nyi."

²² Ikpara dang Iyesu kasa ni onoo umer nge ni, "Ekari akywa yeba sini inyi nu waa urom, Ono Orokru bi igumo, ko awri eying, yip inyi na su rong yo.

²³ Orokru nu tanany ni, 'Awa ban!' Ko 'Ewe ben!' Inyi be kya kuno kyaa aya su ting kroo edei mo nge.

²⁴ Kani sini uyen iyeyerhi avra se ta uyen kya ayaya bai iyen isha kekya inyan isha kani onoo orokru nushoo bidoo awrie.

²⁵ Yip bi itee itooyo anu shi igara ededei bavu ipyoo yen ujo tiramo nge.

²⁶ "Kani ushoo yo bakywa Inuu ni, kanawo inu shoo bakywa Ono Orokru.

²⁷ Orokru ku ra, asu sa, asu ulorho ibara kani uma ibarha ke kya unung sini Inuu rii uguru omung urure. Ikpara dang ugyang ka ba pyerhemo kukum.

²⁸ "Ine mer kani bakywa Ilitu ni. Orokru ku ra, asu sa, aku ree asu gbuna, aku pura asu vura.

²⁹ Yip unung sini Ilitu sheri Isodam nge, Unung ka sa ura kani itari ura ka kpaa ba ayaya ka pyerhemo kukum.

³⁰ "Inu shoo nemer kan ba awri sini Ono orokru nu kuno.

³¹ Ba wri dang aru sini ani bi usuru uburu, oshoo ni umaa bidang, ebe kya shuro asani ingee weyeremo. Kanawo, aru shoo kyu orumo bekya juro baa ukpara iririma bi una.

³² Inyi dirha ni imisini isi ere Ilitu nge!

³³ Aru sini aba waa usha ofo nge, anu taa yo, Yip aru sini aba taa ufer nge anu penwo.

³⁴ Itaniny ni eting dang ara pari nu yuyari bi ipro; anu kpara ereying eshere ereying.

³⁵ Erere apari nusu ko bi utari bi owro eying; anu kpara ereying ekashere ereying."

³⁶ [Erime apari nusu wro bi orumo anu kpara ereying eshere ereying.*]

³⁷ Ono umer nge ko gyurho nge, "Ete, bi ubewo anu sa inyen ima nge?"

Iyesu ko yoro mo asani, "Owro sini ukung inama nuwo upurha wo ulobung se tuno nge."

18

Ushosho erere okro kani aru ukyerhe uring

¹ Iyesu tani onoo umer nge ushosho wen ekashere eyen mo ni asu sorho Unung ko kina akywa, ebekya woro ikywimo nge.

² Akani: "Bi opyo apya aru kyerhe uring nuwo aru sini ana kung irung Unung ko asani adirhi ni araru.

³ Erere okro nuwo bi ekari apya dang, akasu kyer eberi nge asu sorho nge, 'Ani eyen ubrubru bi idoo mo kani aru sini atie bi ite.'

⁴ "Kii bo opyo akywa atiri nge yip ba akurha nge akasa ni ukaa ni, 'Koni sini ina kum irung Unung, ina dirham ni orokru,

⁵ Yip erere okro wen ku wurem, inu ri imisini ini sa akyi epen ubrubru, aki eshere uber uwurem nge!'"

⁶ Ikpara dang Ete kasani, "Inyi kung imisini aru kyerhe uring usang ubrubru nge peri.

⁷ Akani Unung nasu kpura nge aru sini oworimo ubrubru, aru sini aku tei nge eting kani awri? Unung nu bura akywa owro uyoro usorho moo?

⁸ Iku tanany, Unung nu kpura nekakarhe. Yip ikpara sini Ono Orokru bo juro, anu darha uma ubrubru nge bi eyesing?"

Ushosho Ubafarisi Kani Aru Yirha Ogon

⁹ Iyesu ka tanamɔ ushoshoo wen: opyo aru sini atirikywi ni ukamɔ nimɔ ni nashisha ana kparamɔ uparha eshe orokru bi onuo iririma,

¹⁰ “Ererime apari kii usorho Unung bi idɔ ubyen Unung, ereying ni Afarisi awan aru ni aru yirha ogon.

¹¹ Ekari Afarisi ka shine asu sorho Unung bi ikywie ani, ‘Unung, Isi ija ni isam kani uparha eshe orokru ni, kii isam eyi, isam ere eteting, isam aru uyari ni erere araru. Isanw ija kii sam kani aru yirha ogon wan ni.

¹² Ise kusoro ni pari bidɔ awri etensara, kukum imisini ibe pen ise ma iying bidɔ atarhi.’

¹³ “Yip aru yirha ogon ka shine atiting ki ikakarha. Akyana bra ushwe ikra oro ayaya, yip akasu kra ikou nge ani, ‘Unung, kung okwom kii ina aruya nge.’

¹⁴ “Itanany, ekari aru yirha ogon wen ban ni Afarisi ojuri kya uduna ni eme sini epen uyirha be eberi Unung. Kii kukum aru sini aba kpara ukamɔ ni imo ni iririma Unung nu shuro ni ɔmɔ bi ibung, aru sini aba kpara ukamɔ ni imo samɔ bi onuo iririma Unung nu shwemo ayaya.”

Iyesu tii ɔno ajajirhi onuo adaduma

(Imat 19:13-16; Imark 10:13-16)

¹⁵ Orokru kusu kong ɔnomɔ ba eberi Iyesu aki apyamɔ atamɔ onuo adaduma. Nisini ɔno umer nge rii kan, aka tanamɔ uraa nge.

¹⁶ Yip Iyesu ka yirha ekari ɔno ajajirhi ke ba eberi nge asani, “Eshere ɔno ajajirhi aba eberim, ebe kya karhamo nge, kii igumo Unung ni imi edeimo yo.

¹⁷ Iku tanany ubrubrɔwɔɔ, aru sini abana yirha nge igumo Unung kani ɔno ajaji ni anasu raa nge yo ishishaa.”

Aru imavu Kani Igumo Unung

(Imat 19:16-30; Imark 10:17-31)

¹⁸ Opyo ari igumo ko gyurho Iyesu nge, “Avɔwa agyagyang, inu sa ikimɔyɔ epen ofo Ushishaa?”

¹⁹ Iyesu ko yoro nge, “Ikisi uyirhim ni ara agyagyang? Baa ara agyagyang sai Unung eyeyie.

²⁰ Ukperhi ekari ogro nge: ‘Bekya yari ni ere araru, unasu perenw araru, unasu sanw uyi, bekya tana upre eteting bi ikywi araru, ma ekperinw kani akwanw imimoru mo.’”

²¹ Ekari orokru kasani, “Kukum ɔuma men ikywere usa kana wroo sini ini anagyang.”

²² Nisini Iyesu kung kan akasani engae ni, “Ima iying shushoo sini utani usa. Gbuna kukum imisini uniyɔ ama araayarha ekari ufe, unu pen imavu bayaya. Ikpara dang uka ba okro mi nge.”

²³ Nisini akung kan, ikywie ka burayo, kii ani ima avu nge napany.

²⁴ Nisini Iyesu rii ikywie burayo akasani, “Ini iraa nge kani ikinni aru imavu raa igumo Unung!

²⁵ Kii inu pri asani Irakumi nuworo bi idɔ igara anumra nisini ari ima avu nu raa igumo Unung.”

²⁶ Aru sini akung irhing yen oko gyurho asani, “Nechiyen iyaa nu gya?”

²⁷ Iyesu ko yoromo, “Imisini orokru nabraa usa, Unung nubra usayo.”

²⁸ Ibitrus ka sani nge ni, “Aru shere kukum imisini aru niyo nge ko kro nwoo!”

²⁹ Iyesu kasani ɔmoni, “Iku tanany ubrubrɔwɔɔ, baa aru sini anu shere unaa nge ko ere ko arupyaa ko ɔforo nge ko aru ubyere nge ko ɔno bekai igumo Unung,

³⁰ sini anasu yirha nge napany eprimo kana bi ipyoo yen epen ofo ushishaa bi ipyoo ukye ba.”

Utana Umang Taru Sini Iyesu Tana Edei Ukpo Sini Inge Nu Kpoo

(Imat 20:17-19; Imark 10:32-34)

³¹ Iyesu ka kpari ɔno umer nge ara tarhi na pari dang kyaa ishiying ka tanamo, “Aru ye kyamo Urushelima. Kukum imisini ɔwori baa onuo aru

* 18:20 18:20Uku 20:12-16; Og Im 5:16-20

perε onuo Unung bekaɪ ɔno Orokru nu tire.

³² Anu maa bavu aru sini enekperhimo Unung. Anu sina nge, atira nge, ataa ekpe.

³³ Anu kraa epere nge. Bawri umang taru anujo shine."

³⁴ Yip ɔno umer nge kyana kperhimo iririma bi idɔɔ umamen. Kii Unung swimo nge ni ekari ikuri iring, kanawo ekyene kperhimo imisini Iyesu ku perε.

Iyesu Mi Ofow Aru Sorho Ikrɔ
(Imat 20:29-34; Imark 10:46-52)

³⁵ Nisini Iyesu tekya ufwa Ijeriko ofow kiki bo nuwo utira asu sorho.

³⁶ Nisini akung ushi orokru ku woro, oko gyurho ikimoyo ikusa.

³⁷ Aka tana nge ni, "Iyesu ari Inazaret nge aku woro."

³⁸ Ekε yεε ihywi ayirha nge, "Iyesu, ɔno Idouda, kung okwom!"

³⁹ Aru sini ani bi ite ekari okyoro ka tana nge uraa nge asani ashwi, yip ekε yεε ihywi nagang, "ɔno Idouda, kung okwom!"

⁴⁰ Iyesu ka ting kasani ɔkong ekari orokru ba eberi nge. Nisini abii iyoyow, Iyesu ko gyurho nge,

⁴¹ "Ikimoyo uwei ni isanw?"

Oko yoro nge asani, "Ete, iwei ujo rong owroo."

⁴² Iyesu kasani nge ni, "Nechiyen rong owro! Uma ubrubrunw manw ikrɔ."

⁴³ Ba kywakywa dang akasu rong owro ko kroo Iyesu nge, asu dɔɔ Unung nge. Nisini kukum orokru rii, ɔko dɔɔ Unung nge ukamɔ.

19

Iyesu kani Izaka

¹ Iyesu ka raa kasu woro bidɔɔ Ijeriko.

² Opyo orokru nuwo utɔwa nge ni Izaka. Engεε ni ogumo aru yirha ufe ogon, oshoo ni ima avu nge.

³ Aka waa urong kii iyaa ni Iyesu. Ana braa urong Iyesu nge bidɔɔ orokru bekaɪ sini ani ekwekwi.

⁴ Aka ting kyaa ni ite ka kirha ushi uwee, bi onuo utira sini Iyesu ku kyeng nge akuwaa uroo.

⁵ Akywa sini Iyesu fuwi ekari owro. ɔko gyo ikra oro ayaya ka sani nge ni Izaka shuro ne nekakarhe kii ini shuro unanw echiye.

⁶ Izaka ko shuro nekakarhe ka yirha nge kidɔɔ unaa ni ofofuru.

⁷ Ni sini orokru kukum erii kana akasu perε ni opyomo ka sani, "Akyaa ushuro bi una aruya."

⁸ Izaka ka shine atiting ka sani, "Ete, ini ma ara ayarha usari imi sini iniyɔɔ. Aru sini ira ne nge ini kpura nge asa inarhi ure imi sini iyirhi."

⁹ Iyesu ka sani nge ni, "Echiye oforo ba udunanw, kii orokru wen kaa ɔno una Ibraim nge.

¹⁰ Kii Imye ɔno Orokru bii upyerhewo asa oforo, okyo imi sini ivriyo."

Ushosho ufe
(Imat 25:14-30)

¹¹ Aku kyeng ba iyoyow ni Urushelima, ekari orokru sini aku kuwo kasu worofo a sani akywa sini imo ba kya Urushelima akywakywa dang igumo Unung nu tikpa, aka tanamo ushosho.

¹² Ikpara dang aka sani ɔmoni: "Opyo orokru nuwo ari igumo akyi okyoro ki ipyii ibung kikakarha aya yirha igumo ikpara dang ko juro baa.

¹³ Aka yirha agara nge atarhi amamo ufe sini ayirhi ni imina* ikiri iyying asani inyi tere avu nge kyekya ujuro bam.

¹⁴ "Ekari ara pya na waamo nge aka tuma atina okroo ngeε a sani, 'Aru na waamo orokru wen oko igumo aru.'

¹⁵ "Akywa sini aya yirhi igumo ko sɔɔ, aka tuma uyirha agara sini amimo ufe. ɔko gyurhomo awaw kperhi ikimoyo epen baya ufe sini amimo.

¹⁶ "Aru sini ovo ite uba, ka sani, 'Ete, ikiri ufe sini umim iteri avu nge kapeɛn atarhi bayaa.'

¹⁷ "Ete una ka sani nge ni, 'Agaram agyagyang, usa negben bekei sini

* 19:13 19:13ufe itiri iperi itaru

u yen ubrubru bi ima ijiji imanw
igumo apya atarhi.'

18 “Agara umang pari ngɛ kaba, ka sani, ‘Ete una umim ikiri uɛ ikɛ itere avu ngɛ kɛpɛn ikiri itɔng bayaa.’

19 “Ete una ka sani nge ni, ‘Imanw
igumo apya otong.’

²⁰ “Opyo agara kaba ka sani, ‘Ete una, yirha ikiri ufenw, ilorhi ba ani utugbe koso.

21 Ikung irung nwu bekaì sini
 usang aduma. Use kpàrà ɔwroo sini
 use kyonw nge, akana ɔwroo sini use
 puranw.'

22 “Ete ʊna ka sani nge ni, ‘ʊnwɔ
agara ebebi, Ini kywanw iring ni
imisini ʊperi. Uyonɪ ise kpapa imi
sini iso kyom, akana imi sini ise
puram?

23 Ikisi uno kyonw bi una kyu ufe,
Iba soo bi ikpara nge iba yirha ufem
kani ara yaa nge?’

24 “Ete ūna ka tana aru titing burha
a kani, ‘Akarha ikiri ūfe dang nge
bavuo ama aru shoo ni ikiri atarhi
nge.’

²⁵ “Aka sani nge ni, ‘Ete una, ani Imina atarhi nge!’

26 “Okɔ yoro ka sani, ‘Iku tana nyi
arɔ sini ani vuma nge anujo maa
nagang, arɔ sini asaa niyoo anima
sini aniyoo anu karha nge.

27 Aru sini ana waamo emye ni igumo, inyi komo ba ben epyerhemo bi item.' "

Iyesu rhii Urushelima kani ogumo
ni

(Imat 21:1-11; Imark 11:1-11; Iyo 12:12-19)

²⁸ Akywa sini Iyesu kywere upere uring men aka kpa itemo asu kyeng kirha nge kyaa Urushelima.

29 Akywa sini afwi iyoyow ni
Ibaitafeji kəni Ibetani bi ikwo ukro
sini a yirhi ni Izaitun aka tuma ɔno
ɔmer nge arɔ aparɔ asani moni,

30 “Inyi kya kidɔɔ apya sini ani ite
nyi, inyi ba raa inyi nɔ darha eniri
ani ijaki ami sini ba arɔ sini akirha
ngɛ. Inyi shire ngɛ okɔba ben.

³¹ Aru sini obo gyurho inyi, 'Ikisi inyi ku shire nge?' Inyi sani engge ni, 'Ete nge ewei.' "

³² Aru sini atumimo aka kyaa aya darha nɛmɛr kɛni sini Atanimɔ ni.

³³ Akywa sini a ku shire ekere ani Ijaki, akoro ko gyurhomo, "Ikisi inyi ku shire ekere ani Ijaki?"

³⁴ Aka sani, “Ete nge ewei.”

³⁵ Oko koo ba owro Iyesu, oko wuro ugbe usomọ mo kọ sọrọ ani Ijaki ekọ she Iyesu nge akirha bayaa.

³⁶ Sini a kpin utura orokru kasu ta
uma usomomo bi utira.

³⁷ Akywa sini afwa bi iyoyow ni Urushelima owro sini utira shuri kyawo ukro Izaitun, ɔno ɔmer nge napany ka kpin ubrir Unung nge ayaya bekaɪ ɔma ujijire sini erii.

38 Aka su ta akpa kasu sani,
 “Unung ta onuo adaduma baya
 ogumo sini abii bidoo utowa
 Ete!”

“Uyari ikywi kya ayaya, kani udo
kyekya owro Unung kya
ayaya!”

³⁹ Opyoo Afarisi sini ani idɔɔ orokru
ka sani Iyesu nge ni, “Avuwa,
tana ɔno umer nwu ni ashywi!”

⁴⁰ Iyesu ko yoromo, “Iku tanany aru men ba shywimo nge, atari yen nu shoo akpa.”

Iyesu tei bekai Urushelima

41 Akywa sini a fwa iyoyow ni
Urushelima ni sini atii ikra ni ekəri
apya ekə shire ere

⁴² Ka sani, “Asani inyi kperhi echiye imi sini ini kong uyari ikywi ba inoshoo igyang. Uwe oswiny yongε.

⁴³ Akywa yeba aru sini ana waamo nyi anu tany ukro ekeriny asu raa ni enyi bai ku ikina isha.

44 Anu kurhonyi bi ibung, anu perheny kani ɔɔ nyi. Ene sheremo utari uying bayu upyoo. Kii inyi ne kperhiny akywa sini Unung bii aba sany oforo.”

Iyesu bi idɔɔ Ubyen Unung

(Imat 21:12-17; Imark 11:15-19;
Iyo 2:13-22)

⁴⁵ Iyesu ka raa Ubyen Unung kasu yeri aru gbuna ūma.

⁴⁶ Aka sani mo ni, "Owori bi idɔɔ iring Unung a sani 'unam nu shoo owro ūsɔrhɔ Unung yo'; uwe inyi tereyo oto 'utara eyi.' "

⁴⁷ Aka su mer orokru ku ūkina Unung bi idɔɔ Ubyen Unung. Ogu Ubyen Unung kani avuwa ūmer ogro Imusa kani ɔrɔmɔmɔru mo kasu ūwaa sini imɔ nu pere nge.

⁴⁸ Ekywere ekene pen mo uru tira sini anu pere nge, bekai sini orokru kəkəri nge asu kung ididima uring sini aku mer mo.

20

*Ogyurhi bi ikywie igumo Iyesu
(Imat 21:23-27; Imark 11:27-33)*

¹ Upyu unung, Iyesu ni bi idɔɔ ubyen Unung asu mer orokru asu tanamo iring ididima, ogu ubyen Unung adarha avuwa ūmer ogro Imusa kani ɔrɔkɔng ka ba owroo.

² Aka sani nge ni, "Tana aru akina edei igumoyo uni iyoo imusa uring men? Iyaa minw ikru yen?"

³ Okɔ yoro mo ni, "Imye ma Ini gyurhony kam inyi tanami

⁴ Ibaptisma Iyohana ikuni baa yaya wo, ki baa ɔwroo orokru?"

⁵ Ekə tere asu pya onuo ni ūkamɔ ka sani, "Aru ba sani, 'Ba ayaya,' anu sani, 'Ikisi inyi no yoronyi ni nge?'"

⁶ Yip aru ba yoro asani, 'Ikuni baa ɔwroo orokru,' kukum ekəri orokru nu ta aru ni atari epyerhe. Kii oyori nge asani Iyohana ni aru pere onuo Unung nge."

⁷ Okɔ yoro nge asani "Aru ne kperhimo ikuni baa ube wo."

⁸ Iyesu ka sa nɔmɔni, "Imye kam ina tanamo nyi, aru sini amim ikru usa uring men."

*Iyesu tani ushosho bekai aru wro
(Imat 21:33-46; Imark 12:1-12)*

⁹ Ikpara dang Iyesu ko suno nge ni utana orokru ushosho wen, "Opyo aru puri inabi aka ma opyo aru uta ekəri abya ka kyaa okyoro ki opyo apya kikəkərha ekə derhe nge.

¹⁰ Sini akywa ūkana fwa aka tuma agara nge kya owro aru sini amimo abya uta, akyā ayirha nge osumo inabi sini akani. Yip ekəri aru sini ayirhi orumo uta aka kraa ekəri agara eyeri nge avu akuru.

¹¹ Ekə jo tuma opyoo agara nge, aka kraa amaa ūwaa, ayeri nge avu akuru.

¹² Aka tuma ūmang ataru nge aka saa onuru efen nge ke esing.

¹³ "Ekpara dang ɔkɔrɔ ekəri abya, ka sani, 'Ikimo ini sa nechiyen? Ini tuma ɔnɔm sini ipri ni ūwaa nge, oboroo anushe maa imimoru nge.'

¹⁴ "Yip akywa sini erie, aka sani opyomo ni. 'Ekəri ɔnɔ ɔkɔrɔ ari orumo we, inyi ba aru pere nge, aki abya shoo amaru.'

¹⁵ Aka kraa efen nge bi esing kə pere nge.

"Ikimɔyoo nechiyen ɔkɔrɔ ekəri abya nusa ni ɔmɔ?"

¹⁶ Eyeba ebe epyerhe ekəri aru sini amimo abya uta ama opyo aru ekəri abya."

Sini orokru kung uring men, akani, "Unung sa ibe kya shoo kəna!"

¹⁷ Iyesu ko komo ikra ka sani, "Nechiyen ikimoyo ini imisini ɔwori bi idɔɔ iring Unung asani:

" 'Utari sini aru vura tiramɔwɔ ūwɔwɔwɔ uto utari itung'?"

¹⁸ Aru sini aba kpaa bayu utari wen anu verhe nge nɔyɔyɔw, aru sini ūba kpaa ba aya unu kɔɔ kani ubre ni."

¹⁹ Avuwa ūmer ogro kani ogu ubyen Unung, kawaa apara sini anu kpin Iyesu nge ba kywakywaa, kii ekperhi asani atani ushosho wen bi ikywimowo. Yip aka kung irung orokru.

*Ugyurho bekai ūkpura ogon
(Imat 22:15-22; Imark 12:13-17)*

²⁰ Akasu yara nge asu waa apara sini anu kpin nge ni ūya aka tuma opyoo orokru aki oyovuno nge kani imɔ ni aru ūbrɔbrɔmɔ ni. Aku tiri ikwyi imɔ nu kpin nge ni iririma sini eperi, aki imɔ naa nge bavu ari igumo Iroma.

* 20:17 20:17 Et Ub 118:22

²¹ Ekəri aru sini atumimo ko gyurho Iyesu nge asani “Avuwa, aru kperhi nge asani uringnwu kəni umergnwu ubrubrūwɔɔ. Une pyerhe ite araru, use mer utira Unung nemer kəni ushoyo ni.

²² Ini idima aru kpura ikaisar nge ufe ogon kii isayo nemer?”

²³ Iyesu kperhi uwɔɔɔfomo nge wo aka sani mo ni,

²⁴ “Yen mi ikiri ufe. Uwuwowu iyang wɔ uni ba yaa adarha ɔwɔri ni ikin?”

Oko yoro nge ni, “Imi Ikaisar”.

²⁵ Aka sani omo ni, “Nyi ma Ikaisar nge ima sini ini mi Ikaisar, ama Unung nge ima sini ini mi Unung.”

²⁶ Akana bramo ukpin nge bekai iring ye bite orokru, ekə jijire sini oyori mo ka sa na kprukpring.

Ugyurho bekai ushine aru sini okpuimo

(Imat 22:23-27; Imark 12:18-27)

²⁷ Akywa dang opyo aru sini ayirhimo ni Asadukiya (aru sini ono yoromo ni ushine aru sini okpuimo), aka ba ɔwroo Iyesu ko gyurho nge asani.

²⁸ “Avuwa, Imusa wori aru bi idɔɔ ogro asani, arupya orokru bo kpoo eshere eree asamo ni ɔno nge, itɔɔyo arupya nu lorho ubara ekəri erere okro ebyere ɔno bi uka arupya.

²⁹ Nəchiyen opyo arupya nuwo ani etensara, ɔɔkɔng mo ko lorho ubara nge ko kpoo asaa ni ɔno nge.

³⁰ Aru umang pari ko lorho ubara nge ko kpoo baa ukyepen ɔno kaa.

³¹ Kənawo aruman taru nge ko lorhi ubara nge. Ima iying dang kukum mo ere tensara dang olorho ubara ekəri erere okpomo ekene penmo ɔno.

³² Bakurha nge kukum ekəri erere ko kpoo kaa.

³³ Unung ushine eyesing kəni sini aru pya etensara dang olorho ubara nge anu shoo ere iyaa bi idɔɔmo?”

³⁴ Iyesu ko yoro, “Orokru ipyoo yen ku lorhi ubara asu ma ibara.

³⁵ Yip ererime kəni erere aru sini amaa ushine bi ukpo akiki be ipyoo ukyeba ana su lorhomo ubara anasu mamɔ ubara.

³⁶ Anasu jo kpomo kii ani kəni atina Unung ni. Ani ɔno Unung mo, bekai sini ani ɔno ushine bai idɔɔ ukpowo.

³⁷ Yip bidɔɔ ushosho upya orumo, Imusa yen napɔɔpuri asani aru sini okpuimo anu shine, kii ayirhi ekəri Ete nge ni, ‘Unung Ibrahim, Unung Ishaku, adarhi Unung Iyakubu.’†

³⁸ Asaa Unung aru sini okpomo, yip ani Unung aru sini ani akromɔ, kii bekai nge wɔ kukum ni akru.”

³⁹ Opyo avuwa umer ogro Imusa ka sani “Avuwa upere ne mer!”

⁴⁰ Aka samɔ ni ikywi sini anu jo gyurho nge ipyoo ima nge.

ɔno iyaa ni ekəri Ikristi?

(Imat 22:41-46; Imark 12:35-37)

⁴¹ Iyesu ko gyurhomo asani, “Ikisi orokru yirhi Ikristi nge ni ɔno Idouda?”

⁴² Ekəri Idouda kaa wori bidɔɔ uyaa usha ete uber:

“Ete sini etem nge ni:

“Kiki ba avu uram

⁴³ Ke kya akywa sini ini tere aru sini ana waamɔnwɔ aki oshoo igɔɔɔru ute ifraanw.” †

⁴⁴ Idouda yirhi nge ni ‘Ete.’ Anusa nenyee ɔko jo shoo ɔno?”

Iyesu kəni avuwa ogro Imusa

(Imat 23:1-36; Imark 12:38-40)

⁴⁵ Sini orokru kukum aku kung Iyesu nge, akasani ɔno umer nge ni,

⁴⁶ “Inyi sa noshong ni avuwa umer ogro Imusa men. Ese waa ukyeng kəri nu ugbe ugbugbang ewei orokru fomo nge bi idɔɔ Ize, awaa uwro kikii ɔmɔmɔru bi owro utuno Ayaudiya kəri owro ipara.

⁴⁷ ɔmɔmɔ ani aru ra ni ina ere ukpo. Uwaa uyen ukamɔ okong otuturo nge bo owro usɔrhɔ Unung. ɔmɔmɔ anu yirha igara ire.”

† 20:37 20:37 Uku 3:6 ‡ 20:43 20:43 Ete Ub 110:1

21

*Ufe sini erere okro mi
(Imark 12:41-44)*

¹ Akywa sini Iyesu shishi bi owro usorho Unung oko gyo ikra orong aru sini ani uma avu nge aku ma ufe bi owro usa ufe bi owroo usorho Unung.

² Oko rong opyo erere okro araa yarha asi ikiri ufe ipari nge.

³ Iyesu ka sani, "Itanany ubrubruwo, erere okro ara ayarha wen asi imi sini ipri kukum mo:

⁴ Kukum orokru men ami bai idoo akai uma sini ani umoo, yip ekari erere bidoo ayarha nge ami kukum ima imi sini iparha eshe bi ukikie."

*Ubura owro usorho Unung kani upe
akurha akywa*

(Imat 24:1-2; Imark 13:1-2)

⁵ Opyo aru kroo ngee kasu pere edei sini ekyeni ubyen Unung ni atari agyagyang adarha uma ududuma sini ami Unung nge. Yip Iyesu ka sani,

⁶ "kani sini inyi rii umamen ni, akywa yeba sini anau sheremo uru utari baya upyo; anu burayo nge kukum.

⁷ "Avuwa" oko gyurho nge a sani, "Akina akywa yo anusa umamen? Adarha nge ikimoyo inu shoo upe sini aru nurong akywa sini umamen ye ba?"

⁸ Iyesu ko yoromo asani, "Inyi sa noshong kii araru ke derhiny. Kii orokru napany yeba bi utuwam, asani, 'Imye ni ikristi', 'Akywa tow ufwa.' Inyi bekya okromoo.

⁹ Akywa sini inyi ba kung oshosho uraa kani ushine okoo ededei, inyi bekya kung irung. Itoyo umamen yeba noru, Yip akurha nekebaa kakaimen."

¹⁰ Iyesu ko suno ngee ni utanamoo asani, "Ibung nushine uraa ni ibung, igumo nuting ite ni igumo.

¹¹ Ujuro ibung nu shoo nagang, ihywung nukpaa kani idumo ki owroo ededei, uuma irung kani upe okoko kyeba baa ayaya.

¹² "Yip kekya akywa umamen kukum, anu kpir nyi, ogyurhony.

Anu naanyi kya eberi owro utuno Ayaudiya, anu kpir nyi afrany bi uboru eting, anu kongny kya ite ogumo kani ari ite kukum bekai utuwam.

¹³ Yip akywa yenyo inyi nu pen apara atanamo imisini Unung sa.

¹⁴ Yip inyi shere ikywiny, inyi bekya wure ukany bekai imisini inyi nu yoro ekari ogumo kani arite.

¹⁵ Kii ini many urhing kani amraa sini araru bidoo aru sini ana waamo nyi anubra utin bi iteny ko asa nenyi ni urhingnyi samo nemer.

¹⁶ Ko aru byereny, arupyany kani oforony, ono grony kani orokyorony anu gbunanyi nge. Eka pyerhe opyo aruny.

¹⁷ Orokru kukum nasu waamo nyi bekai utuwam.

¹⁸ Yip ko ifung ikywi araruny iying naw uvroyo.

¹⁹ Inyi bawura ikywi, inyi nu pen ugya.

Iyesu tani sini anu bura Urushelima nge

(Imat 14:15-21; Imark 13:14-19)

²⁰ "Akywa sini inyi bakyu rong aru tei ikoo ekari Urushelima, inyi nu kperhi nge asani akywa bura ekari apya oto iyoyow.

²¹ Akywa dang aru sini ani bi Iyahudiya itoyo atin kyamo ki oyokro, aru sini ani idoo apya akuromo, aru sini ani idoo afa ebekya raa idoo apya.

²² Kii akywa igara yoye, urhing men nu tire kani sini owori bidoo irhing Unung ni.

²³ Yip ima okwo ni erere aru ko ofo, kani aru ma ono iyan bakya dang! Uma ubibi napany nupen ibung yen, anang Unung nu shuro baya orokru men.

²⁴ Anu pyerhe opyo arumo ni ikama uraa, anu yerhe opyo aru kya kukum ibung olorho mo ni ujang. Aru sini enekperhimoo Unung nu sarhi Urushelima nge kekya ikpara sini akywamo nu tire.

Ukyee ba ono orokru

(Imat 24:29-31; Imark 13:24-27)

25 “Epe uma ubibi nu shoo bi ikra unung, Uperi kani Uuyeri. Bi eyesing, kukum Ibung nu raa idoo igara kani uwure adarhi irung bekai utei kani ujuro omung.

26 Orokru nu su kyurho bekai irung, uworo ofo imi sini inupen ari eyesing, kii anu juro uma ujujire ki ayaya.

27 Bakywa dang anu rong Ono Orokru kukyeng ba bidoo umung ni ikru kani akai imimoru.

28 Akywa sini uumamen nu tikpa usa, inyi shine epyerhe ayaya kii akywa oforonyi te ba iyoyow.”

*Umer Iyesu bi ikywi ushi uwaa
(Imat 24:32-35; Imark 13:28-31)*

29 Aka tanamo ushoshoo wen: “Inyi rong ushi uwee kani kukum ashi.

30 Inyi bo rong atu turo ayaa inyi nu kperi nge nivuny asani ikpirhi te ba wurha.

31 Kanawo Inyi bakywu rong umamen tusa, inyi kperhi nge asani igumo Onung to iyoyow.

32 “Itaniny ubrubrurwaa, orokru ipyoo yen anasu kpomo kukummo, umba kukum umamen be tire ba.

33 Ayaya kani eyesing nu kywereyo, yip iring Onung nasu kywereyo.

Inyi sa noshong ni ukany

34 “Inyi sa noshong ni ukany. Inyi bekya yoro ikywiny tire ni uwaa ura uma kani uwaa usa uma adarhi uwaa uku ididima eyesing yen, inyi bekya yoro awri dang kya tira kpin nyi kani opo ni.

35 Kii eye ba baya orokru kukum kani opo ni kokywu ubee bi eyesing.

36 Inyi sha ukany ku kani ikpara, osorho Onung sini inyi nu pen ikru imi ugya ni kukum uring men sini utekyu usani, adarha nge sini inyi nubra uting bi ite ono orokru.”

37 Kukyunu unung Iyesu kyer umer bi ekari ubyen Onung, kanawo kukyunu ure ese kuno kyaa oyoo moro ki aya uvra sini ayirhi ni ukro Izaitun.

38 Ni ititikywa kukyunu unung orokru kyer ukuwo bi ubyen Onung.

22

*Olorhi onuo awaw upere Iyesu nge
(Imat 26:1-5; Imark 14:1-2; Iyo 11:45-53)*

1 Nechiyen ipara agbangkru imu-sang edere ofuru, sini ayirhi ni ipara uworo to iyoyow.

2 Ogu ubyen Onung kani avuwa umer ogro Imusa kasu waa utira sini imo nu pere Iyesu nge, awaa usa kana ususo bekai sini akung irung ekari orokru.

*Iyahuda gbini Iyesu ngee
(Imat 26:14-16; Imark 14:10-11)*

3 Ishari ka raa ikywi Iyahuda, aru sini ayirhi nge ni Iskariyoti, aru sini ani eying bi idoo aru atarhi na aparti dang.

4 Iyahuda ka kya eberi Ogubyen Onung kani arite asha ubyen Onung aya pya onuo sini ingee nu gbunamo Iyesu nge.

5 Aka kung ididima ko yoro asani imo nu maa ufe.

6 Iyahuda ko yoroni kana, kaba raa upyerhe aparti sini ingee numa Iyesu nge bavumo sini araru nasu ukperhi nge.

Iyesu kani ono umer nge rii umura ipara uworo

(Imat 26:17-25; Imark 14:12-21; Iyo 13:21-30)

7 Ekari awri ipara agbankro ka fwa ami anu ma ikara anatam Ipara uworo.

8 Iyesu ka tuma Ibitrus mo kani Iyohana, a sani, “kya eye kyene aru umura sini aru nura bi ipara uworo.”

9 Oko gyurho nge, “Uwaini aru ye kyene bi ubewo?”

10 Oko yoromo a sani, “Inyi basu raa ekari apya, Inyi nu sira ni opyoo orokru okong obom omung. Inyi kroo ngee kekya una sini anu raa nge,

11 asani ekari aru una ni, ‘Avuwa gyurhi ni: eki uboro ekyeng, owro sini imye kani ono umer mi nura umura ipara uworo nge?’

12 Anu yen nyi okru uboro bi una ayaya sini ekywere ukenewo, inyi

nɔ darha asa ʊma nge nɛmɛr. Inyi kyene ʊmura burha.”

¹³ Aka kyaa aya darha nɛmɛr kɛni sini Iyesu tanimo ni. Ekɛ kyene ɛkɛri ʊmura ipara ʊwɔrɔ.

Uure ʊmi Ete
(Imat 26:26-30; Imark 14:22-26; 1 Ikor 11:23-25)

¹⁴ Sini akywa fwi, Iyesu ka kiki kɛni ɔnɔ ʊmɛr nge awaa ʊra ʊmura.

¹⁵ Aka sani ɔmɔni, “Iwaa akyu sani ira ʊmura ipara ʊwɔrɔ men kɛni enyi kekya ikpara sini inu kung igara.

¹⁶ Kii iku tana nyi, inojo rammɔ, sai ibɛ tire bi idɔɔ igumo Unɔng.”

¹⁷ Iyesu ka kpapa ɔsɔng, kasa Unɔng nge ija, ka sani, “Inyi yirha akɛkaa bi idɔɔ opyony.

¹⁸ Iku tana nyi, inojo sam omung osumo ushi inabi men, sai igumo Unɔng ba ba.”

¹⁹ Aka kpapa ipara ɔgbɔnkru, kasa Unɔng nge ija, ka yurhayɔ, amamɔ, a sani, “Inamam yɔɔye aminy; inyi sa kɛn asu dirha ni emye.”

²⁰ Kɛni sini asini, sini ɛkywɛri ʊra ʊmura ʊrɛ aka kpapa ɔsɔng, ka sani, “ɔsɔng yen ulorho iring isayo sini afri ni eyi mi, sini aniri nge bi ʊkany.*

²¹ Yip ɛkɛri aru sini anu gbunam nge we akiki kɛni emye nge ben.

²² ɔnɔ orokru nɔ kpoo kɛni sini Unɔng kyoni, yip ima okwoyo ini aru sini anu agbuna ngeel!”

²³ Akywa dang ɔnɔ ʊtina nge ka tikpa ʊsɔ gyurho opyoomo, iyaa bi idɔɔmɔ, anushe ʊsi ima yen.

Amaa bekai iyaa anushoo arite

²⁴ Yip ɛkɛ shine amaa ni opyoomo, bekai sini aku wɔrɔ ofo iyaa anushoo arite bi idɔɔmɔ.

²⁵ † Iyesu ka sani ɔmɔni, “Ogumo aru sini ɛnɛkperhimɔ Unɔng ese yen arumɔ ikru, ese yirha opyoomo ni arushe orokru.

²⁶ ‡ Yip inyi naw shoony kɛni ɔmɔni. Bi ʊka kɛna arite bi idɔɔ nyi anu shoo

kɛni ara ajajini, aru sini ani ogumo anu shoo kɛni aru sa ʊtuna ni.

²⁷ § Iyaa ni arite, aru sini akiki asura ʊmura nge kii aru ʊkaa ɛkɛri ʊmura nge? Aru sini akiki asura ngee? Yip ini bi idɔɔ nyi kɛni aru kaa ʊmura ni.

²⁸ Inyimo inyi ting kɛni emye nge bi idɔɔ ʊmarha sini isii.

²⁹ Kɛni sini ɛkperɛ mim ikru igumo ni, kɛnawo ikumany nɛmɛr kɛna.

³⁰ * Inyi nɔ ra asa kɛni emyee bi idɔɔ igumom. Inyi nɔ kiki bi igɔgɔru igumo, okong igumo baya edei atarhi na pari ami ɔnɔ Isrela.

Iyesu tani asani Ibitrus nura amaa ʊkperhi nge

(Imat 26:31-35; Imark 14:27-31; Iyo 14:27-31)

³¹ “Isimon, Isimon, shywi akung! Ishari waa apara ʊwaw ʊmarhany, akaanyi oworo igigyang kɛni ibibi kɛni sini aru oworo so woro ikiri ogro bai idɔɔ iwung ni.

³² Yip Ikarha sɔrɔɔ Unɔng nge bi ʊkanw, Isimon, sini ʊma ʊbrɔbrɔnw nasu kpaawɔ. Kɛnawɔ akywa sini ube tere ba ni emye ʊta onogronw ikru nge.”

³³ Isimon kasani, “Ete, ikarha ɛkywere utuno ʊma iye kya kɛni nwoo ko bi ʊbɔru eting ko bi ukpo.”

³⁴ Iyesu ko yoro, “Itananw, Ibitrus, kekya akywa sini ɔkɔrɔ nupɛn echiye, ʊnɔ raa amaa nge asi itaru asani ʊnɛ kperhinw imye.”

³⁵ Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, “Akywa sini ituminy bai ipa ʊfɛ, bai ʊburhu ko ataka, inyi tii iririma?”

Oko yoro, “Bai iririma.”

³⁶ Akasani omoni, “Yip nɛchiyen aru sini oboshoo ni ipa ʊfɛ nge akpara yo, kɛnawo ʊburhu; kɛnawo uba sanw ni ikama igbang nge, ʊgbuna igbɛ irenw ere iying nge.

³⁷ Kii itaniny asani ɛkɛri iring Unɔng peri asani: ‘Apari nge bidɔɔ

* 22:20 22:20 Ipyo iwɔrɔ sayo ni, sini aniri bi ʊkany † 22:25 22:25 Imat 20:25-27; Imark 10:42-44

‡ 22:26 22:26 Imat 23:11; Imark 9:35 § 22:27 22:27 Iyo 13:12-15 * 22:30 22:30 Imat 19:28 † 22:37 22:37 Isha 53:12

aruya.[†]Ika tanany asani itoooyo inyeen tire bi ikywim. Kii imisini owori bi ikywim uku kyeeba utire."

³⁸ Ono umer nge kasani, "Rong, Ete, ukama ugbang upari me."

Oko yoromo asani, "Imaa kana!"

Iyesu Sorhi Unung Bayu Ukro Iza-itun

(Imat 26:36-46; Imark 14:32-42)

³⁹ Iyesu ko kuno kyaa kana sini eren nge ni kya aya ukro Izaitun, ono umer nge ko kroo nge.

⁴⁰ Ni usu fwa eberi nge akasani omoni, "Inyi sorho Unung kii inyi kya kpaa bidoo umarha."

⁴¹ Ekə yin nge naji ikarha nge ini kana ufen utari ni ko kpukporo osorho Unung asani,

⁴² "Ekperi, iboshoo swaanw wo, ukparam osong igara yen nge. Yip sa imisini unwo uwei bekya sa imisini imyee iwei."

⁴³ Atina Unung ba ayaya kaba eberi nge aba taa ikru nge.

⁴⁴ Oko sorho Unung nagang, kii akung irung igara ukyeba, idung nge ku tono bi ibung kana eyi ni.

⁴⁵ Nisini eshini baa owro osorho Unung ko juro baa owro ono umer nge, aka darha mo aku moro. Ofokru mo samo ukara.

⁴⁶ Oko gyurho mo asani, "Ikisi inyi ku moro? Inyi shine osorho Unung kii inyi kya kpaa bi idoo umarha."

Akpin Iyesu Nge

(Imat 26:47-56; Imark 14:43-50; Iyo 18:3-11)

⁴⁷ Nisini eshishi upya onuo ushi orokru ka ba. Ereying bi idoo ono umer nge sini ayirhi nge ni Iyahuda engge kpote okomo ba. Ekə yin ba ikwo Iyesu ewe kan nge.

⁴⁸ Yip Iyesu ko gyurho nge, "Iyahuda ni ukenwo uwa gbuna ono orokru nge?"

⁴⁹ Nisini ono umer Iyesu rii imisini iku waa ukyeng, akasani, "Ete, aru kpa orokru men ni ikama igbang aru?"

⁵⁰ Ereying bi idoomo ka kpa agara ogu ubyen Unung, utung nge sama avu ura.

⁵¹ Yip Iyesu ko yoro asani, "Imaa kana!" Aka pya utung ekari orokru ekə pen ikru.

⁵² Iyesu kasani ekari ogu ubyen, arite asha ubyen Unung, adarha orokong, aru sini abii uwaa ukpin nge ni, "Ikisi inyi kuno ni ukama ugbang kana ukuma ashi uwaa kpin mi kana ine eyi ni?"

⁵³ Ku kyunu unung ini kana inyi nge bi idoo ubyen Unung, inyi kyana pyany imye. Yip akywany yoye sini ini imi igumo eting."

Ibitrus rii amaa ingee ne kperhi nge Iyesu nge

(Imat 26:57-58,69-75; Imark 14:53-54,66-72; Iyo 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Aka kpin Iyesu nge akyamo ne nge kidoo una ogu ubyen Unung. Ibitrus su kroo nge bai ikakarha.

⁵⁵ Nisini opyoo aru kana ura bi ugba upyang akiki kukum asu uweri ura, Ibitrus ka kiki kana omoo.

⁵⁶ Opyo agara erere rie akiki burha bi idoo uyen ura. Oko koo ikra negben kasani, "Orokru wen ni kana engge nge."

⁵⁷ Yip aka ra amaa nge asani, "Erere, ine kperhim nge."

⁵⁸ Anakywa naji opyo aru ko roo ka sani, "Unwo kanw unidoo mo."

Ibitrus ko yoro kasani, "Ererime, isam idoo mo!"

⁵⁹ Kekya ukpin itomo iying opyo aru kojo sani, "Ubrubrowoo orokru wen ni kana engge nge, kii ari Igalili nge."

⁶⁰ Ibitrus ko yoro asani, "Ererime, ine kperhim imisini uku tana!" Nisini eshishi upya onuo okoro kəpen.

⁶¹ Ete Iyesu ka tere ikramo ka sira itituku kana Ibitrus. Akywa dang Ibitrus ka dirha ni iring sini Ete tani nge: "Kyekya upen okoro echiye una ra amaa nge ni une kperhinw emye asi taru."

⁶² Oko kuno kyaa esing eye tei nagang.

Asini Iyesu nge, akraa

(Imat 26:67-68; Imark 14:65)

⁶³ Aru tɛi ikɔ sini aku sha Iyesu nge aka raa usina nge kɛni ukraa.

⁶⁴ Oko lorho nge ikra ni utugbɛ aka sani nge ni, “Tana onuo Unung! Iyaa ogyung?”

⁶⁵ Aka tana nge uring ukəkəə idedei.

Okong Iyesu nge ba bi ite ari igumo (Imat 26:59-66; Imark 14:55-64; Iyo 18:19-24)

⁶⁶ Ni uba uyere itikywa ɔɔkɔng tuno, bi upurha ogu ubyen Unung kɛni avuwa umer ogro nikɛni ɔmɔɔ, oko kong Iyesu ba bi itemo.

⁶⁷ Akasani engɛɛ ni, “Tana aru, unwaɔ uni Ikristi?”

Iyesu ko yoro mo, “**Iba tany inyi nasu yorony ni emye,**

⁶⁸ ibo gyurhony inyi nasu yorony emye.

⁶⁹ Yip Imisini ikpin bai kaimen, ɔɔ orokru nu kiki ba avu ura Unung ogumo ikrɔ kukum.”

⁷⁰ Kukummo oko gyurho nge, “Nechiyen unwa ni ekəri ɔɔ Unung?”

Oko yoro mo asani, “**E Inyi pere nɛmer imyee.**”

⁷¹ Akasani, “Ikisi aru ku waa araru jo tana aru, aru kyu karha kuwa ni atung aru sini eperi ni onuo.”

23

Okong Iyesu nge ba bi ite Ibilatus (Imat 27:1-2,11-14; Imark 15:1-5; Iyo 18:28-38)

¹ Ekəri akywa dang kukum orokru sini ani burha ka shine kpaa nge kyaa bi ite Ibilatus.

² Aka kpin upre nge, eteting asani, “Aru darha orokru wen aku derhi araru. Akarhamɔ ukpura Ikaisar nge ogon asani engɛɛ ni Ikristi, oshoo ogumo.”

³ Ikpara dang Ibilatus ko gyurho Iyesu nge ni, “Unwaɔ ni ogumo Ayaudiya?”

Iyesu ko yoro nge, “**Uperɛ nɛmer.**”

⁴ Ibilatus katana ekəri ogu ubyen Unung kɛni ekəri ushi, “Ine penmi nge ni irhirhing ibibi.”

⁵ Yip akywa noyoromo, oko sunomo nge usani, “Aku derhi orokru kukum Iyahudiya ni umer nge. Atiikpa bai Igalili nechiyen ewe oto ben.”

⁶ Ni ukung kɛna, Ibilatus ko gyurho kii ekəri orokru ni ari Igalili ngee.

⁷ Nisini a kperhi nge asani Iyesu ni bai ibung Igumo Ihiridus yo aka tuma ni nge kya eberi Ihiridus aru sini ani bi Urushelima kaa bi ikpara dang.

⁸ Nisini Ihiridus rii Iyesu nge, aka kung negben! Nagang, kii uwruwroo aku waa sini ingɛɛ nu roo. Bekai imisini akung bi ikywie, aku tira ikywi nge nu rong asi uma ujijire sini inuyen ikrɔ Unung.

⁹ ɔko shorho Iyesu nge ni ugyurho napany, yip Iyesu kyana yoroo nge.

¹⁰ Ekəri ogu ubyen Unung kɛni ekəri avuwa umer ogro titing burha, asu tana uraa nge nagang ani Iyesu si ima ibibi.

¹¹ Ikpara dang Ihiridus kɛni aru teiko nge kasu maa uwa, asu sina nge, ɔko somɔ nge igbɛ ire igigyang okojo tuma ni engɛɛ kyamo eberi Ibilatus.

¹² Unung dang Ihiridus kɛni Ibilatus ko to orokyoro kii uwruwroo ana siramo ni opyo.

Akywi iring upere Iyesu nge (Imat 27:15-26; Imark 15:6-26; Iyo 18:39—19:16)

¹³ Ibilatus kayirha ogu ubyen Unung kɛni arite adarha orokru owro eying,

¹⁴ kasani moni, “Inyi kom orokru wen ba ani aku derhi orokru ni eshine ɔkɔɔ ni igumo. Igyurho nge uring bi itenyi ben Ine penmi nge ni irhirhing ibibi kɛni sini inyi pere bi ikywie ni.

¹⁵ Kɛnawo Ihiridus kɛne pen engɛɛ ni irhirhing ibibi, uwɔwɔ ojo tuma ni engɛɛ ba owro aru. Kɛni sini inyi rii ni ese sa iririma sini imaa ukpo.

¹⁶ Bi kɛna wɔ, Ini kyerhe nge uwɔwɔrhɔ eshere nge akyaa.”

‡ 22:67 22:67 ɔtuwa “Ikristi” ini bi “Igrik” utuwa “Imezaya” ini bi “Ibraniya kɛni Aramic” kukummo epere ni Aru sini Unung kuni nge enyee bi ikwyi

17 [Kii itoooyo Ibilatus eshiremo orokru eying bau idoo uboru eting, aru sini orokru sorhi bakywa ipara uworoo. (17)] *

18 Ekari ushi orokru kukum ka fen akpa, "Pere orokru wen! Eshire aru Ibarabas nge!"

19 (Ibarabas aru sini odo shoo bi uboru eting, engae eshini okoo bi idoo Urushelima, eperere orokru.)

20 Ibilatus waa ushere Iyesu nge, oko jo sorho ekari ushi orokru.

21 Yip oko susuno mo nge utakpa, "Kpaa baya agara akii okpoo! Kpaa ba agara akii okpoo!"

22 Okojo pere ni omo umang taru nge: "Ikiyo? Akina eteting yo orokru wen si? Ise penmi nge ni iriring sini imaa ukpo. Bi bukənawo Inu kyerhe nge uwoworhu eshere nge akyaa."

23 Yip kani uta akpa nge ayaya oko sunomoo nge ni uwaa ni akpaa baya agara. Ba kurha nge akpamo kamamo imu waamo.

24 Bi bukənawo Ibilatus ka kywa iring upere Iyesu nge kani uwaa moni.

25 Eka shere ekari Ibarabas nge aru sini afrii bi uboru eting beka ushine okoo kani upere orokru, aru sini ani imo wei, ka mamoo Iyesu nge asa imisini imo wei ni engae.

*Eperi Iyesu nge baya agara
(Imat 27:32-44; Imark 15:21-32;
Iyo 19:17-27)*

26 Nisini ekari aru tei ikoo ku kyamo ni Iyesu, aka kpin Isimon nge aru Isayirin, aru sini aku juro kyebaa idoo apya bai ibung ukukari, akakpin nge asaa nge agara, asaa ukparayo okroo Iyesu nge.

27 Akai ushi orokru ko kroo nge, bi idoomo erere nuwo aru sini etiri ni ofo okru asu tei kani unira ere nge beka nge.

28 Iyesu ka tere asani omoni, **"Erere Urushelima, inyi bekya etei mi; inyi tei ukany kani onony."**

29 Kii ekari akywa yeba sini inyi nusani, **"Unung ta erere sini asamo**

ni onoo nge, ofo sini ese byere yo ko niying kani ayan sini onoo sesamo! Onuo adaduma!"

30 Ikpara dang,

"Orokru nu sani ukro ni, "Kpa baya aru!"

Ka sani avra, "Fra aru!" †

31 Kii orokru basa uring men akywa **sini ushi negagare, ikimoyo inushoo nenyee uba kurawo?"**

32 Opyo aru sa uma ubibi aparti nuu kani Iyesu nge sini akpin mo eweye perhemoo.

33 Nisini abii owro sini ayirhi ni "Ukuri ikywi", Burha aka kpaa baya agara kani aru sa uma ubibi aparti dang ere ying ba avu ura, opyo aru ba avu upuma.

34 Iyesu kasani, **"Ekperi, punamo uyamo nge, kii ene kperhimoo imisini akusa."** ‡ Aka kaka igbe nge ka fer atari orong iyaa nu kpaa ikina ni.

35 Orokru titing asu rong nge, arite orokru kasu saa uwa, asu sina nge. Aka sani, "Asa opyo aru oforo; asu ukaa ibo shoo asani engae ni Ikristi, aru sini Unung karha oworo nge."

36 Ekari aru tei ikoo kaba asu sina nge. Aka maa imusa ukpakpam,

37 asani, "Ibo shoo unwoo ni ogumo Ayaudiya, sa ukanw oforo."

38 Owori uworo akpa bayarhi ikywie umusini usini: **EWEN NGEE NI OGUMO AYAUDIYA**

39 Ereying bidoo ekari aru sa uma ubibi sini osuni nge ba agara burha kasu ushorho nge utira ani: "Si unwoo ni Ikristi? Sa ukanw Oforo kani aru!"

40 Yip orobyoo ekari aru sa uma ubibi ka tana awan aru uraa nge. Kasani, "Una kung irung Unung, beka sini akywiny iring ukpo nemer kani engae?"

41 Igara aru nemer, kii aru ku pen nemer ni imisini aru si, yip orokru wen sesaa irima ibibi."

42 Ikpara dang aka sani, "Iyesu dirha ni imye akywa sini uba ba bidoo igumonw. §"

* 23:17] 23:17 Ipyoo iworo sayo ni eseyen nge bi upen kani sini eperere bi idoo Imat 27:15 kani Imark 15:6.

† 23:30 23:30 Osi 10:8 ‡ 23:34 23:34 Ipyo iworo itee isayo ni iworo yen nge. § 23:42 23:42 opyu uworo itee bii ni ikru igumonw

⁴³ Iyesu ko yoro nge, “**Ubrubruwɔ itaninw, ɛchiye yen unu shoo kɛni emyɛ bi Iparadai.**”*

Ukpo Iyesu
(*Imat 27:45-56; Imark 15:33-41; Iyo 19:28-30*)

⁴⁴ Kekyaa ni ikpakpaa awri wɔ, owro kasa eting bi kukum ibung kekyaa akywa itomo itaru ni awri,

⁴⁵ kii unung shere uta nge. Ikyeri sini akai owro ushisha kɛni ubyen Unung ka sarayo ba barating bayaya kyeba atata. ⁴⁶ Iyesu ka ta onuo ayaya ayirha kasani, “**Ɛkperi, ima uring mi ba avunw.**”† Nisini eperi kɛna, aka wara ufen nge sɔma akurha ko kpoo.

⁴⁷ Nisini arite arɔ teiko rii imasini isi, oko dɔɔ Unung nge asani, “Iyoro ni orokru wen ni nashisha.”

⁴⁸ Nisini orokru sini otuni burha owo orong imisini iku kyeng, rii imisini isi, akasɔ kra ikow mɔ akyamɔ.

⁴⁹ Yip kukum arɔ sini ekperhi nge, kɛni erere sini okrii nge bai Igalili, atiting bai ikakarha, kasu rong umamen.

Umunne Iyesu
(*Imat 27:57-61; Imark 15:42-47; Iyo 19:38-42*)

⁵⁰ Opyo orokru nuwo burha arɔ sini ayirhi utɔwa nge ni Isufu, ani ere ying bidɔɔ ari igumo Ayahudiya‡, ani negben oshoo nashisha.

⁵¹ Arɔ sini atiri nge uwɔrɔ utumo imisini asi. Okuni ba apya Ayaudiya bi Ibung Arimatiya, ingɛ kaa aku sha igumo Unung.

⁵² Aka kya owro Ibilatus ɔyo sɔrɔ ukung Iyesu.

⁵³ Ikpara dang oko shurowo bi bung, ka gɔrhawo ni ɔperi ka yara nge bi ɔgrɔn sini ɔɔɔi bi ɔpang, amisini ese minemo ararɔ nge wroo sini ɔɔɔiyo.

⁵⁴ Asi umamen kukum unung ukyene sɔma Ayaudiya sini anakywa shi naji ni awri uwuro Ayaudiya tikpa.

⁵⁵ Erere sini abii kɛni Iyesu nge bai Igalili ko krii Isufu nge oyo rong ɛkari ɔgrɔn kɛni sini ayari inama nge bidɔɔɔɔ.

⁵⁶ Akywa dang oko juro kyamo uduna ekɔ ye kyene enye unyang ududuma kɛni anayaa unyang ududuma. Yip oko wuro awri uwuro Ayaudiya kɛni sini ogro peri ni.

24

Iyesu shine bai idɔɔ ɔgrɔn
(*Imat 28:1-10; Imark 16:1-8; Iyo 20:1-10*)

¹ Ni ititikywa awri etensara itee isati, ɛkari erere ka kpaa ikang kɛni enye unyang ududuma sini ekyeni okyo ka kpin utira kyamo ɛkari owro ɔgrɔn.

² Aka darha eyin utari nge bo nuwo ɔgrɔn,

³ yip nisini arii idɔɔ ɔgrɔn, onoromo ukung Ete Iyesu.

⁴ Anayu uwɔrɔfo bi ikywi umamen, ba kywakywa dang opyo orokru aparti sini ɔɔɔmi sɔma ufufuru sini ukɔ yana kɛni uyen unung ni ko kuno atiting bi itungmɔ.

⁵ Ikpara dang ɛkari erere ka kung irung nge nagang ko susuno aky-wimɔ ibung, yip ɛkari orokru kasani ɔmɔ ni, “Ikisi inyi kɔ pyerhe arɔ akur bidɔɔ arɔ sini okpuimo?”

⁶ Asaa nge ben! Akarha akyushine! Inyi dirha imisini atany, bi ikpara sini eshishi kɛni enyi nge bi Igalili:

⁷ **‘Itɔɔyo ama ɔnɔ orokru ba avu arɔya, anu kpaa baya agara. Yip bi awri umang taru anu shine.’** ”

⁸ Ekpara dang aka dirha ni uring nge.

⁹ Nisini ojuri bai owro ɔgrɔn, aka tana ɔnɔ ɔmer nge atarhi ni eying

* **23:43 23:43** Iparadise: bidɔɔ utere Igrik umi Ogro Eteng, asa utɔna ni iring yen abasu pere iring Abya ɛɛn. Bakywa Ogro Asa ese sa utɔna ni iring yen abasu pere owro sini ɔnɔ Unung se su mɛ asu wuro, nisini aku sha upara eshe ukyerhe uring. † **23:46 23:46** Ɛte Ub 31:5 ‡ **23:50 23:50** Emen mo ani ɛkari ushi orokru dang sini ugyurhi Iyesu nge uring. Aka waa ni Ibilatus na akyu pere nge.

kəni ɔparha ɛshe arɔ kroo nge kukum uring men.

¹⁰ Imeri arɔ kuno bai Imadala, Ijowana kəni Imeri akwa Iyakubu adarha ɔparha ɛshe erere sini ani kəni ɔmɔɔ. ɔmɔmɔ atani ɔno ɔmer nge uring men.

¹¹ Yip ɔsang uyoromo ni imisini ɛkəri erere peri, kii akung kəni iring ukəkəe yoni.

¹² Bi kəna, Ibitrus kə shine ni atara kya ɛkəri owro ɔgrɔn. Oko kpukporo kə ten kidɔ ko rong uperi sini agərhi Iyesu nge ɔyari bi itung, akywa dang oko juro kyaa ɔduna, asu wɔrɔfo asani ikimoyo isi.

Iyesu yen ɔkaa eberi ɔno ɔmer nge apari

(Imark 16:12-13)

¹³ Ba awri eying dang ɔno ɔmer Iyesu apari aku kyeng kyamo opyo apyang sini ayirhi ɔtuwa ni Imawus, amisini ikarha nge kəni Urushelima ini kekyaa ɔkpin ikilomita atari ni eying.

¹⁴ Akasɔ pɛrɛ ni opyomo beka kukum ɔmɔsini ɔsi.

¹⁵ Nisini akɔ pɛrɛ asu pya onuo uring men ni opyo mo, Iyesu ko kuno nivuo asu kyeng kəni ɔmɔɔ.

¹⁶ Oroo nge, yip ɛkəne kperhimo asani Iyesu ngee.

¹⁷ Iyesu ko gyurho mo, **"Ikimoyo inyi ku pɛrɛ ni opyony, sini inyi ku kyeng bi ɔtira?"**

Aka ting nakprukpring, abubura ikywi.

¹⁸ Ereying bi idɔ mo, sini ayirhi ɔtuwa ni Ikilopas, ko gyurho nge, "Unwɔ eyeyinw uni ekyeng bi Urushelima sini ɔnɛ kperhinw uring men sini uku kyeng ba awri men ni?"

¹⁹ Iyesu ko gyurho mo, **"Ukina ɔma?"** Oko yoro nge, "Uma sini upen Iyesu ari Inazaret. Ani arɔ pɛrɛ onuo Unung nge. Uring nge kəni ɔuma ɔsaa ni ikruɔ bi ite Unung adarha bi ite orokru kukum.

²⁰ Ogu ubyen Unung kəni ogumo akpari nge ama aki akywaa iring ukpo imisini anu aka kpaa baya agara ɛpɛrɛ nge,

²¹ yip arɔ ku ɔtira ikywi nge asani engɛɛ nɔ basa ari Isrela oforo. Si ɔkywɛrɛwɔ wurha, echiye ni awri ɔmang taru wro kəni sini ɔmamen si ni.

²² Adarha nge opyo erere bi idɔ arɔ kə jijire arɔ nagang, sini ɛshini ni ititikywa yen akywa eberi ɔgrɔn,

²³ yip akyana romo ɔkung ngee. Oko juro aba tana arɔ asani imɔ rong opyo atina Unung arɔ sini atana arɔ asani Iyesu ni akru.

²⁴ Ikpara dang opyo arɔ bi idɔ arɔ kə shine kya ɔgrɔn owro sini emine nge aya darha nɛmɛr kəni sini ɛkəri erere pɛrɛ ni, yip akywa no romo Iyesu nge."

²⁵ Akywa dang Iyesu ka sani ɔmo ni, **"Inyi sine nye inyi ni egmee kən, inyi sine nye inyi ni oshong owro oyoro bidɔ ikywiny ni kukum imisini arɔ pɛrɛ onuo Unung peri!"**

²⁶ **"Si itɔɔyo Ikristi kung igara ɔmamen ko shoo ni ɔraa igumo nge?"**

²⁷ Iyesu ka tana mo kukum imisini ɔwori bi idɔ iring Unung bi ikywie, kpaa bai ogro Imusa adarha kukum ɔwɔrɔ arɔ pɛrɛ onuo Unung.

²⁸ Nisini etekya fwa ɛkəri apyang sini eye kyamo nge, Iyesu ko suno nge ni okyoro kəni aya kyaa ki ikəkarhawo ni.

²⁹ Yip oko ɔɔrɔ nge asani, "Ki kəni arɔ nge, kii ewure kpaa; unung kywɛrɛwɔ." Bi kəna Iyesu ka raa ɔna akiki kəni ɔmɔɔ.

³⁰ Akywa sini akiki kəni ɔmɔɔ awa ra ɔmura, aka kpaa agbankrɔ, kasa ija, oko jurho ama mo.

³¹ Ikpara dang ikramo kə yɛɛ, ekə kperhi nge asani Iyesu ngee, akywa dang oko vroo moni urong.

³² Aka sani opyo omo ni, "Ubrɔbrɔ! Ikywi arɔ kasu pyayo sini akɔ pɛrɛ ni arɔ bi ɔtira asu furɔ arɔ iring Unung"

³³ Aka tira shine ojuro kyamo Urushelima. Aka ya darha atina nge atarhi ni eying dang otuni eberi ying kəni opyoo arɔ,

³⁴ aku tana ni, “Ubrubruwɔɔ! Ete karha akyu shine! Eyen ũkaa bi ite Isimon roo nge.”

³⁵ Ekəri ɔɔɔ umer apari ka tanamo imisini isi bi utira, adarha sini ekperhi ni Iyesu nge bakywa sini ojurhi ikyye ufuforho.

Iyesu yen ũkaa eberi ɔɔɔ umer nge (Imat 28:16-18; Imark 16:14-18; Iyo 20:19-23; Iti Ati 1:6-8)

³⁶ Akywa sini eshi ututana uring men Iyesu nivuo oko kuno abarating mo ofomo nge asani, “Uyari ikywi kyeba eberi nyi.”

³⁷ Ekə jijire nge ka kung irung nge nagang, asu wɔɔfo kii imo rii ering nge.

³⁸ Iyesu ka sani ɔɔɔ ni, “Ikisi inyi kpi eyi, ikisi ikywiny ni ipari?”

³⁹ Inyi rong ivum kəni ifraam. Imyee nivum! Inyi pyam akung; kii ering saa ni inama nge kəni okwoo, kəni sini inyi rii ini oyo nge ni.”

⁴⁰ Nisini eperi kəna ekə yen mo ivuo kəni ifraa.

⁴¹ Bukəna ũsang uyoromo, bekai ofofuru kəni ujijire. Ikpara dang Iyesu ko gyurho mo, “Inyi ni iri umura nge ben?”

⁴² Aka maa uting itofuru ufuforho,

⁴³ aka yirha ara bi ite mo.

⁴⁴ Iyesu kasa ni ɔɔɔ ni, “Imisini itanayi ye akywa sini ishishi kəni enyi nge: Kukum ũmasini ɔɔɔri

bi idɔɔ ogro Imusa, aru pere onuo Unung kəni ete, itɔɔyo itire bi ikywim.”

⁴⁵ Ikpara dang ekə yee mo ikywi aki ekperhi iring Unung nge.

⁴⁶ Aka tana mo, “Imisini ɔɔɔri ye: Ikristi nu si igara, eshine, ba awri umang taru.

⁴⁷ Okojo wɔɔɔ asani bidɔɔ ũpyaawɔ anu tana iring ididima bidɔɔ utɔwa nge kya kukum Ibung atikpa bai Urushelima, ni orokru shere ũya nge aki Unung punamɔ ũyamɔ nge.

⁴⁸ Inyimo inyi ni aru sini inyi rii imisini isi ben. Itɔɔyo inyi tana opyo aru bekaiyo.

⁴⁹ Nəchiyen inyi kung, Inu tumany ni ũma onuo Ekperim [Ering ũshisha] bayany; yip inyi sha bidɔɔ apya noru kekyaa akywa sini inyi nu tire ni ikru ba ayaya.”

Iyesu kyaa ayaya

(Imark 16:19-20; Iti Ati 1:9-11)

⁵⁰ Iyesu ko kuno ni ɔɔɔ umer nge bi idɔɔ apya kekyaa ukpin Ibetani, ekə shwe ivu ayaya kasa ija.

⁵¹ Nisini asa ija, ekə sheremo Unung ka kpara nge kyaa ayaya.

⁵² Oko kpukporo akywa dang ko dɔɔ ekə tire ni ofofuru nagang oko ojuro kyamo Urushelima.

⁵³ Kukina unung anu bi ubyen unung asu dɔɔ Unung nge kəni ũsa ija.